

X/2, 12c

IGU

INŠTITUT ZA GEOGRAFIJO UNIVERZE
V LJUBLJANI

ODPRTOST MEJE IN OBMEJNA OBMOČJA
(I. faza raziskovalne naloge)

Ivo Piry

LJUBLJANA, Aškerčeva cesta 12

Ljubljana, 1980

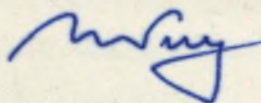
Inštitut za geografijo univerze Edvarda Kardelja
v Ljubljani

ODPRTOST MEJE IN OBMEJNA OBMOČJA
(I. faza raziskovalne naloge)

Financer : Raziskovalna skupnost Slovenije

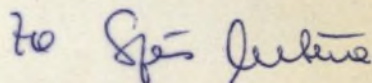
Nosilec raziskovalne naloge :

prof. Ivo Piry

Direktor :

dr. Vladimir Klemenčič
red. univ. profesor

Ljubljana, avgust 1980

K A Z A L O

	stran
I. UVOD	4
II. IZHODIŠČA RAZISKOVALNE NALOGE	6
III. PROUČEVANJE MEJA IN OBMEJNIH POKRAJIN V GEOGRAFIJI	10
a) Problematika meja v politični geografiji	12
b) Problematika meja v socialni in ekonomski geografiji	19
c) Pojem državne meje, njen nastanek in zgodovinski razvoj	25
d) Tipi meja	29
IV. NASTANEK JUGOSLOVANSKIH MEJA IN SPREMINJANJE NJIHOVE FUNKCIJE NA OBMOČJU SR SLOVENIJE	32
a) Določitev mejne črte po drugi svetovni vojni	34
b) Vprašanje Svobodnega tržaškega ozemlja	37
c) Sprememba funkcije državne meje	38
d) Osinski sporazumi - nov element v preobrazbi funkcije meje	45
V. OPREDELITEV OBMEJNIH OBMOČIJ SR SLOVENIJE	47
a) Pojem in definicija obmejnih območij	47
b) Mednarodno pravna opredelitev območij obmejnega prometa	48
c) Sporazumi o območjih obmejnega prometa na območju SR Slovenije	50
d) Osnovni elementi maloobmejnega prometa med Jugoslavijo in sosednjimi državami	56
e) Območja maloobmejnega prometa v SR Sloveniji	61
f) Seznam naselij v obmejnem območju SR Slovenije	62
VI. ELEMENTI FUNKCIJE ODPRTE MEJE NA PRIMERU JUGOSLOVANSKE DRŽAVNE MEJE NA OBMOČJU SR SLOVENIJE	82
a) Meja kot infrastrukturna linija	82
b) Mejni prehodi	83
c) Seznam mejnih prehodov na območju SR Slovenije	89
d) Frekvenca prehodov preko meje kot pokazatelj odpiranja meje	93
VII. OSNOVNI ELEMENTI REGIONALNE STRUKTURE OBMEJNIH POKRAJIN V SR SLOVENIJI	95
a) Demografska gibanja kot osnovni pokazatelj razvojnih procesov v obmejnih območjih	98
VIII. ZAKLJUČEK	101

SEZNAM KART

	str.
1. Zemljevid predlogov razmejnitvenih črt zahodne meje SFR Jugoslavije na območju Slovenije	36a
2. Občine v obmejnem območju SR Slovenije	61a
3. Mednarodni mejni prehodi in važnejše prometnice v obmejnem območju SR Slovenije	83a
4. Cestni mejni prehodi potnikov po državi registracije vozil	85a
5. Gibanje števila prebivalstva po KS v obmejnem območju SR Slovenije v razdobju 1953-1979 (Tabela sa karko gibanja števila prebivalstva v prilogi naloge)	98a

I. UVOD

Namen pričujoče raziskave je prispevati k temeljitejšemu poznavanju obmejnega območja in vplivov, ki jih ima meja na oblikovanje značilnih prostorskih struktur. Osnovni vidik našega proučevanja socialnogeografskih vprašanj v obmejnih območjih, je v prvi fazi raziskovalnega dela, veljal pregledu dosedanjega proučevanja problematike mej in obmejnih območij v geografski literaturi in njej sorodnim strokam, predvsem sociologiji in ekonomiji. Ob tem se seveda nismo mogli izogniti mednarodno pravnim aktom, ki določajo vse elemente vezane na nastanek in funkcije meje in torej predstavljajo pravni okvir proučevane problematike. Zato smo dovršen del prve faze raziskovalnega dela posvetili prav proučitvi meddržavnih pogodb in možnosti, ki jih dajejo za nemoteno dejavnost prebivalstva v obmejnih območjih. Poleg teoretske opredelitve pojma in funkcije meje v toku družbenega razvoja, ter mednarodno pravnih okvirov, smo skušali na osnovi nekaj temeljnih demografskih podatkov ugotoviti tudi osnovna populacijska gibanja in spremembe v obmejnih območjih in jih povezati s procesom odpiranja meje.

Obmejna območja predstavljajo poseben prostorski pojav, ki ga pojmovno opredeljujemo na osnovi različnih principov, zlasti pravnih in politično geografskih, v sedanjem času pa vedno bolj tudi socioloških. Na osnovi takšnih opredelitev bi se seveda omejili le na ozek pas ob meji, ki sicer s svojimi učinki posega tudi v notranjost širših območij ali posameznih pokrajinskih enot, ki se preke meje povežani s sosednjimi državami. Naš namen je bil podrobno proučiti sam obmejni pas in nanj vezanih z zakonom določene obmejne območje ter njegovo notranjo strukturo. Ob tem pa točneje opredeliti pojem in pomen obmejnih območij in delovanje faktorja odprte meje na njihovo oblikovanje ter prostorski razvoj.

Območje raziskave smo omejili na obmejna območja ob jugoslovansko-italijanski, jugoslovansko-avstrijski in jugoslovansko-madžarski meji na območju SR Slovenije. V tem okviru smo proučili nekatere

elemente regionalnega kompleksa obsejnih regij z vidika ovrednotenja stopnje njihovega razvoja in skušali ugotoviti razlike med posameznimi območji, ki nastajajo zaradi različnega obsega odpiranja meje med sosednjimi državami. Za celotno obsejno območje v SR Sloveniji smo se torej odločili predvsem zaradi možnosti primerjave med posameznimi odseki meje, s katerimi Jugoslavija meji s različnimi državami in družbenimi sistemi. Na osnovi primerjave enotnega tipa odprte meje smo skušali določiti medsebojno povezanost med predhodnostjo meje in razvojem obsejnih območij. Tako smo lahko definirali pomen opremljenosti meje za nemoteno izpolnjevanje načel politike odpiranja meje napram sosednjim državam, kot tudi proučili elemente, ki odločilno vplivajo na oblikovanje odprtega tipa meje.

Prvi del raziskovalne naloge, ki je predstavljen v tem delu, obsega osnovne značilnosti obsejnih območij SR Slovenije in njihovega dosedanjega razvoja, kot osnovnega izhodišča za nadaljnje raziskovalno delo. Kratak oris regionalnih struktur na obravnavanih območjih nam predstavlja osnovo za primerjavo različnih razvojnih tokov in njihove povezanosti s spreminjanjem funkcije meje na območju SR Slovenije. Poleg osnovnih karakteristik širših območij oziroma pokrajin, katerih del predstavljajo obsejna območja, je poseben poudarek dan tudi prehodnosti meje s vidika frekvenne prehodov v daljšem časovnem obdobju, ki predstavljajo skupne prehode preko meje. Na obseg maloobsejnega prometa pa se bomo osvojili v drugi fazi raziskovalne naloge.

Odprtost meje predstavlja le eno od komponent regionalnega razvoja v obsejnih območjih. Njen pomen je povezan s povečanjem medsebojne odvisnosti socialnega, ekonomskega in tehničnega razvoja sosednjih pokrajin. Da bi ugotovili potek in učinke tega procesa v okvirih regionalnega kompleksa, smo pristopili k proučevanju tega pojava.

II. IZHODIŠČA RAZISKOVALNE NALOGE

Večletno raziskovalno delo na področju vprašanj regionalne preobrazbe v Inštitutu za geografijo Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani je pokazalo, da moramo upoštevati kot pomemben dejavnik regionalnega razvoja Slovenije tudi njene obmejne lege in funkcije državne meje. Meja kot dejavnik regionalne preobrazbe prihaja v Sloveniji do izraza posebej zaradi specifičnega položaja Slovenije v okviru Jugoslavije.

Slovenija je obmejno območje Jugoslavije in ima vlogo posrednika prometnega, gospodarskega, kulturnega in političnega povezovanja s sosednjimi in ostalimi srednjeevropskimi državami. Torej s državami s različnimi družbenoekonomskimi sistemi in kulturami, različno gospodarsko usmerjenostjo in stopnjo gospodarske razvitenosti. Pomen Slovenije kot tipične obmejne regije pa ni omejen samo na povezovanje Jugoslavije s drugimi državami. Zaradi prirodne pogojene prometno-gospodarske odprtosti take Slovenije kot sosednjih dežel, ima Slovenija tudi značaj prometno tranzitne regije v širšem evropskem merilu. Te prometno - tranzitne funkcije omogoča Sloveniji tudi sistem politične in gospodarske odprtosti Jugoslavije. Osnova temu je geopolitičen položaj Slovenije na stičišču velikih evropskih regij, Panonske nižine, Alp in Sredozemlja, zato jo imenujemo tudi panonsko-alpsko-severno-jadransko regije. V tem okviru opravlja Slovenija funkcije prometno-tranzitne regije tudi med oddaljenimi prostori kot sta Jugovzhodna Evropa in Bližnji Vzhod na eni strani ter Srednja in Zahodna Evropa na drugi strani (Jeršič, 1972).

Velik pomen, ki ga ima Slovenija kot obmejna regija je na osnovi različnih elementov te funkcije, vplival tudi na oblikovanje značilne strukture obmejnih pokrajin kot pogoja za nemoteno izvrševanje funkcije posrednika v sistemu mednarodnih odnosov na različnih ravneh. V tem okviru zavzema posebno mesto spreminjanje pomena državne meje, ki izhaja iz hitrega gospodarskega razvoja držav v panonsko-alpsko-severno-jadranskem prostoru. Medsebojna povezanost obmejnih območij izhaja iz hitrega

povojnega razvoja, tako na jugoslovanski kot na drugi strani meje. Kljub specifičnemu položaju obmejnih območij, ki so v smislu gospodarskega razvoja vedno zaostajala za povprečno ravniše razvoja v državi, so pozitivni učinki industrializacije in transformacije podeželja segali tudi v pretežno agrarno pokrajino obmejnih območij. Desgrarizacija obmejnih območij je sprožila nastajanje sodobnega tipa družbe z izrazitimi prvinami urbane družbe, v kateri si človek z namenom, da bi zadovoljil svoje potrebe in nemoteno opravil različne dejavnosti, zelo hitro širi območje oziroma prostor svojega delovanja. V pokrajinah na obeh straneh meje se je torej pričela oblikovati nova socialna struktura prebivalstva, ki je za nemoteno izpolnjevanje funkcij bivanja in dela, kot tudi oskrbovanja, izobraževanja in rekreacije, potrebovala vedno več prostora, ki je bil v tem primeru omejen s državno mejo.

Politični razvoj meddržavnih odnosov med Jugoslavijo in njenimi sosedi temelji na politiki aktivne miroljubne koozistencence in dobrih sosedskih odnosih. Položaj je bil pred štiridesetimi desetletji seveda drugačen, vendar je prav na osnovi hitrega gospodarskega razvoja v obdobju po vojni prišlo do sprememb v pojmovanju meje. Ta ni več pomenila le strateške in obrambne linije, ki je v preteklosti pegojevala zaostajanje gospodarstva v obmejnih območjih. Vedno bolj je postajala pomembna njena prehodnost, odprtost, ki je je narekoval proces širjenja vplivnih območij delovanja prebivalstva na področju različnih, zgoraj omenjenih dejavnosti. Politični razvoj meddržavnih odnosov je sledil zakonitostim družbenoekonomskega razvoja s stališč širšega družbenega pomena. Sodelovanje na mednarodnem področju je namreč zahteval celoten gospodarski razvoj, ki je le s vključevanjem v mednarodne delitev dela omogočil uvajanje sodobnih tehnoloških postopkov in povečevanje produktivnosti dela.

Razvoj meddržavnih odnosov se je najbolje odražal v vprašanjih odpiranja meje(državne). Najnost ekonomskega povezovanja in sodelovanja v mednarodnem merilu, je narekovala odpiranje

velikega števila mejnih prehodov. Ti so v prvi vrsti omogočali vse vrste mednarodnega transita, katerega poti vodijo prek Jugoslavije zaradi njenega geografskega položaja. Poleg tega pa so bili namenjeni tudi prebivalstvu obmejnih območij. Prav ta možnost je dala osnove za hitrejši razvoj obmejnih območij. Poseben status, ki jim je bil zagotovljen na osnovi meddržavnih pogodb in v zvezi s tem povečano število mejnih prehodov, namenjenih izključno tej vrsti prometa, je kasneje še povečal možnosti prebivalstva in gospodarstva v obmejnih območjih.

Obmejna območja Slovenije so se namreč po drugi svetovni vojni in določitvi novih meja Jugoslavije napram Italiji, Avstriji in Madžarski znašla v neugodnem položaju. Zlasti jugoslovansko-italijanska meja je ločila sedanja obmejna območja od njihovih centrov in tako so le ta ostala brez gospodarskih in kulturnih središč. V prvih letih po vojni so poleg tega zaradi nujne obnove razrušenih industrijskih centrov ostala v podrejenem položaju glede investicij v gospodarstvu. Obmejna območja so predstavljal robna območja gospodarstva in gospodarskega razvoja nasploh. V podobnem položaju se bila obmejna območja Slovenije tudi v času po prvi svetovni vojni, ki je določila meje proti Avstriji in Madžarski v obsegu kakršnega imajo danes. Italijanska meja, ki je po letu 1918 potekala vzhodneje od sedanje, pa je prav tako ločila doberšen del slovenskega ozemlja od njegovega družbenega, kulturnega in gospodarskega središča. Nekdaj homogena pokrajina, sicer v okviru avstroogrške monarhije, so z vzpostavitvijo novih meja predvsem na območju Koroške in Zahodne Slovenije doživlele razpad dotedanje gospodarske strukture in notranjih medsebojnih vezi v okviru sistema centralnih naselij.

Vzroki za nastanek sedanje regionalne strukture obmejnih območij izhajajo torej iz razvoja državnih meja, ki je omejevala možnosti za širjenje učinkov industrializacije, osiroma je presekala že obstoječe pozitivne vplive. Značilna za vsa novo oblikovana obmejna območja je motnja v razvoju gospodarske strukture. Novo nastali položaj, ki je vseboval strateški in obrambni vidik,

je še dodatno vplival na zmanjševanje pomena dotodanjih gospodarskih objektov. Vse to se je odražalo v gibanjih prebivalstva v obmejnih območjih. Odseljevanje in nenehno zmanjševanje števila prebivalstva v obmejnih območjih je vse do današnjih dni predstavljalo osnovno vprašanje obnove gospodarstva v teh območjih.

Dosedaj smo govorili le o zgodovinski političnem razvoju, ki je privedel do posebnega položaja obmejnih območij v Sloveniji. Vendar ob tem ne smemo prezreti dejstva, da so k obstoječim regionalnim razlikam prispevali tako pokrajinsko-ekološki kot družbeni faktorji. Če povzamemo ugotovitve S. Ilešiča, ki je podrobno obravnaval vprašanja pokrajinske regionalizacije Slovenije, moramo najprej poudariti izredno pokrajinsko-ekološko raznoličnost Slovenije, ki je na izredno majhnem prostoru združila prirodno različne enote. Vse to je imelo seveda močan vpliv tudi na oblikovanje razlik v družbenogospodarski regionalni strukturi. Homogeni pokrajinsko-ekološki pasovi pa so v pokrajinski plastiki nadalje deljeni v več različnih pokrajinskih celic, ki so jih oblikovale doline alpskih rek, potekajoče prečno na smer pokrajinsko-ekoloških pasov alpskega, panonskega in mediteranskega. Dolinam je sledil ves promet, ki je povezoval in določal položaj posameznih regionalnih območij.

Sedanja obmejna območja imajo tudi v tem pogledu poseben položaj, ki izhaja iz nekdanjih teorij o določanju meja. Zaradi obrambnih razlogov so načrtovalci meja skušali poiskati v pokrajini naravne meje v obliki pregrad, bodisi reliefnih, vodnih poti ali zaradi gozda neprehodnih območij. Naravne meje so določevali tudi na osnovi razvodnic, značilne geološko-tektonske zgradbe ali drugih prirodnih enotah. Za pretekni del državne meje Jugoslavije na območju Slovenije je značilno, da poteka po gorskem svetu, kar seveda s vidika prirodnih značilnosti zmanjšuje možnosti lahkega in hitrega gospodarskega razvoja, ki ga ovira manjši obseg za poselitev in proizvodnje primernih površin. Tudi ta element je potrebno kritično ovrednotiti v zvezi s vprašanji možnosti razvoja obmejnih območij s spreminjanjem funkcije meje.

Omenjene značilnosti obmejnih območij Slovenije, ki izhajajo iz pokrajinsko-ekoloških elementov in politično-zgodovinskega ter gospodarskega razvoja, doživljajo v povezavi s spreminjanjem funkcije meje izredno močno preobrazbo. Odprtest državne meje, njene osnovne značilnosti in elemente, postavljamo kot pogoj za nemoten razvoj obmejnih območij. V čem je pomen odprte meje in v kakšnih oblikah se kaže v oblikovanju posebne vrste regionalne strukture, so vprašanja, ki so predmet našega proučevanja.

III. PROUČEVANJE MEJA IN OBMEJNIH POKRAJIN V GEOGRAFIJI

Pojem meja ima v geografiji različne pomeni, ki se navadno točno opredeljujejo z opisom za kakšno vrsto ali pojmovanje meje gre v posameznem primeru. V slovenski terminologiji se tako ne srečujemo z možnostjo različnega tolmačenja pojma meje, kot je to primer pri drugih jezikih, ki imajo za isti pojem več besednih pomenov. Na osnovi opisnega ločevanja razločujemo med naslednjimi oblikami meja; naravnimi mejami med različnimi prirodnogeografskimi enotami, mejami med posameznimi regionalnimi enotami, mejami vplivnih območij naselij ali dejavnosti s centralnimi funkcijami, mejami teritorialno-upravnih enot ter državnimi mejami kot eno izmed oblik slednjih. Vprašanja povezana s proučevanjem meja in raznovrstnimi razmejitvami, je v geografiji še vedno prisotna kot eno temeljnih področij, ki je nenehno predmet diskusije med raziskovalci s področja geografije kot tudi sorodnih družboslovnih inšprostorskih ved, predvsem sociologije, prostorskega planiranja, urbanizma idr. Problematika, ki se odpira v povezavi z metodami regionalizacije kot tudi drugače imenujemo ločevanje posameznih prostorskih enot ali regij v geografiji, je bila v slovenski geografski literaturi že večkrat obravnavana. Različnost metodoloških pristopov se kaže v različnih vidikih pokrajinskih členitev Slovenije na različnih nivojih in vsebini. (Ilešič, 1979) Manj pozornosti je bilo dosedaj posvečeno vprašanju meja v funkciji državne meje, ki je bila nasprotno izredno izčrpno obravnavana v svetovni literaturi s področja politične geografije. Omenjeno problematiko so sicer obravnavali različni avtorji, vendar le posredno s vidika študij posameznih sektorjev

človekove družbene in gospodarske dejavnosti (Pak, 1978) ali pa raziskave položaja slovenske narodnostne manjšine v zamejstru (Klemenčič, 1978).

Problematika povezana z obstojem državnih meja in obmejnih pokrajin pa je s stališča slovenskega geografskega proučevanja še posebej zanimiva, saj dobršen del slovenskega ozemlja predstavlja obmejne pokrajine, ki leže na stiku z državami različnih družbenih sistemov. Da bi torej razumeli pojem državne meje, njen pomen in vpliv na dogajanje v prostoru, moramo proučiti sestavine posameznih sistemov, ki se končujejo z mejo in se ob njej srečujejo kot tudi tiste, ki segajo preko meje ali pa se z mejo preobražajo. Te sisteme predstavlja celoten družbeno prostorski kompleks, ki je osnovni predmet geografskega proučevanja. Kot smo že omenili, so vprašanja v zvezi z mejami redno pojavljajo v okvirih socialnogeografskih in ekonomske geografskih raziskav, vendar s povsem drugačnega vidika. Meje so bile predmet zanimanja raziskovalcev s področja teorije medelov lokacije posameznih ekonomskih dejavnosti v prostoru, ali pa je bilo njihovo proučevanje povezano z določevanjem vplivnih območij v posameznih teoretskih modelih.

Pri proučevanju pomena in funkcije državne meje se sreujemo s podobno problematiko, saj državna meja predstavlja prav tako omejitev določenega vplivnega območja. Tu moramo merila prilagoditi širšemu vidiku, ki ga predstavlja celoten kompleks geografskega okolja, saj država predstavlja tako teritorij kot tudi določen družbeni sistem. Jedro tega sistema tvori prebivalstvo, ki je obenem tudi nosilec celotnega spleta odnosov, ki ga imenujemo regionalna struktura in regionalni razvoj. S tega vidika je torej razumljivo, da so vprašanja povezana z obstojem državne meje in obmejnih območij predmet proučevanja socialne geografije.

Dosedanji položaj proučevanja državne meje v geografiji je bil skoraj izključno domena politične geografije, v okviru katere so nastajala tudi temeljna dela s tega področja poznavanja vloge in funkcije državne meje. Zato bomo ločeno podali pregled proučevanja meje po posameznih področjih geografskega raziskovanja.

Problematika meja v okviru politične geografije

Od konca preteklega stoletja imajo študije o vprašanjih meje prvo mesto v okviru politične geografije, ki se sicer ukvarja s vprašanji odvisnosti političnih struktur in pojavov v odnosu do fizične ter ekonomske geografskih elementov in faktorjev na zemeljski površini. Osnovna vprašanja, ki zanimajo politične geografe so nastanek meja in okoliščin v katerih se je to dogajanje odvijalo. Ta nekoliko tradicionalističen pristop se v novejšem času dopoljuje s vrednotenjem pomena stičnih prostorov med članicami različnih ekonomskih in političnih grupacij, ki ishaja iz težnj po tesnejšem povezovanju na različnih nivojih šivljenja. Na osnovi integracijskih premikov se ugotavlja, da bi meja lahko imela številne in različne pozitivne učinke, ki ishajajo iz spreminjanja njene dosedanje funkcije.

Prvotno je bila državna meja v politični geografiji obravnavana le kot teritorialna ločnica med različnimi državnimi tvorbami, za katere je veljale propričanje, da je to predvsem območje napetosti in konfliktov. (D.Jackson, N.Samuels, 1971) Na tem področju se je uveljavilo predvsem proučevanje skupine političnih geografov, ki jih zaradi njihovega raziskovalnega pristopa imenujemo tradicionaliste. Pri njihovem delu se namreč vztrajali pri metodah, ki jih je postavil že utemeljitelj politične geografije F.Ratzel. Njihovo delo moremo prištevati v okvir tedaj obstoječih državnih doktrin, saj so v svojih delih skušali ugotavljati v prostoru tiste elemente in pokazatelje "volje in pravice do moči", ki je vodila v oblikovanje nacionalnih državnih tvorb v 19.stoletju pa tudi kasneje.

Pomenbnost, ki so jo dali politični geografi Ratzelove šole pojavu državne meje, izhaja iz pojmovanja države kot osnovnega predmeta proučevanja te znanstvene discipline. V delu "Politische Geographie" je Ratzel utemeljil obstoj države na osnovi organske zveze med človekom in zemljo. S tem je dal poseben pomen položaju in prostoru v katerem deluje človek. Človek, združen v skupini prebivalstva tega prostora oblikuje samostojno politično skupino, ki izvaja sebi lastno politiko v prostoru. V zvezi s problematiko organizacije politike v prostoru pa sta pomembna predvsem dva problema. Študij cen osiroma obstoječe diferenciacije, ter enakosti, ki se oblikuje v posameznih zaprtih območjih. Ti dve vprašanji sta neločljivo povezani s pojavom meje, ki so po gledanju političnih geografov eden najvažnejših zunanjih izrazov politike v prostoru. Meja, v tem primeru državna meja je torej periferni organ državnega organizma, ki ga ne samo brani in loči od sosedstva, ampak tudi omogoča stalen stik z njim s pomočjo prometa. (Ilešič, 1939)

Osnovno področje zanimanja raziskovalcev je imele težišče bolj na zgodovinskem razvoju državnih meja, saj so odkrivali pogoje v katerih so nastajale ter njihov razvoj, kot tudi njihovo vlogo v prostoru. Tako je na primer R. Dion odkrival pomen mejnih puščav (déserts-frontières) v antiki na primeru Galije, podoben pomen so imele mejne marke v času fevdalizma, ki so služile kot tamponi med posameznimi fevdalnimi gospostvi. Nadalje je pokazal na značilnosti razvoja političnih meja, mnogokrat umetno začrtanih, ter njihov nasprotujoč si vpliv na prebivalstvo in gospodarstvo. Ugotovil je razliko med mejami, ki so imele večji strateški pomen in so bile često izpostavljene vojaškim operacijam ter zato zapuščena območja ter mejami, ki pritegujejo prebivalstvo in gospodarstvo v svoje bližine zaradi prehodnosti.

(Claval, 1974) Osnovna pozornost je veljala teritoriju, katerega pomen se je spreminjal na osnovi političnih, ekonomskih in religioznih sprememb, v toku zgodovinskega razvoja. Okvir tem spremembam so dajale meje, ki so ločevale različna vplivna območja. Prav zato je velik del raziskav temeljil na proučevanju geneze državnih meja in vzrokov za njihove spremembe.

Politična geografija je doživela na področju geografije meja tudi neposredne aplikacije v državni politiki. Že predhodno smo omenili, da so nekatere politično geografske raziskave predstavljale državno doktrino, v katerih so skušali opravičiti in objektivno prikazati različne ozemeljske zahteve posameznih držav v dobi imperializma. V tem primeru ni šlo za deterministično ugotavljanje naravnih meja nekakega naroda ali države, ampak za proučevanje racionalno postavljenih meja med območji, ki pripadajo različnim državam. Vrhunec je tovrstna dejavnost političnih geografov doživela v času mirovnih pogajanj po prvi in drugi svetovni vojni za diplomatskimi mizami. V tistem času je bilo napisanih tudi veliko število političnogeografskih priročnikov, ki so pojasnevali kako izbrati in določiti najustreznejše meje, ki bi bila sprejemljiva za obe strani in ne bi povzročali konfliktnih situacij. (T. Holdich, 1916; R. Peattie, 1944)

V zvezi s določevanjem meja je ostajalo nejasno vprašanje kaj pomeni "dobro" oziroma "slabo" meje in to predvsem z vojaškega stališča. Študije, ki so se ukvarjale s tem vprašanjem so bile povsem podrejene določenim namenom posameznih držav in njihovim koristim. Na teh osnovah se je oblikovala tudi subjektivna interpretacija političnogeografskih elementov imenovana geopolitika. Geopolitika je tretirana kot panoga geografske znanosti, ime pa izhaja iz njene tesne povezanosti s politiko. Nastala je iz panoge z zadostno znanstveno osnovo, kot je to politična geografija, vendar se je razvijala kot nekakšna pseudoznanost z izrazito popularizacijske in propagandistične vsebine in metodami, ki so bliže novinarstvu. O vsebini in predmetu proučevanja govori tudi naslednja definicija geopolitike, ki pravi, da naj bi politična geografija proučevala državo kot statičen pojav - njen ustroj, pogoje obstoja in potek meja; geopolitika pa naj bi državo proučevala kot dinamičen pojav, zlasti v razmerju do sosednjih političnih tvorbo. S tem v zvezi naj bi ugotavljala možnosti in potrebe razvoja neke države, predvsem teritorialnega širjenja in postavitev novih, prirodnejših meja. Točneje je definiral predmet geopolitike Avstrijec O. Maull, ki pravi, da je geopolitika politična geografija prirejena za praktično uporabo. (Ilešič, 1939)

Cilj geopolitike je bil torej predvsem v podpiranju državnih in nacionalističnih interesov. To kaže na značilen primer iskoriščenja oziroma boljše rešene uporabljanja znanstvenega dela v politične namene. Tvrstno delovanje političnih geografov je znano predvsem v času nacizma in fašizma v Nemčiji, Avstriji in Italiji. Med pomembnejše "geopolitike" sodi tudi K. Haushofer, ki je v politično geografijo prenesel teorije švedskega politologa R. Kjelléna. Organska teorija države, kot jo imenujeta oba imenovana avtorja, temelji na hipotezi, da je država neindividualen, živ, razumski organizem, ki doživlja vse faze življenja, katere del je tudi rast - v tem primeru teritorialna. Državna volja pa se kaže posebno v zunanji ekspanziji, v težnji po razširitvi svoje prostornosti. V ta okvir je sodilo tudi utemeljevanje naravnih meja posameznih nacionalnih skupnosti, ki izhajajo iz ekonomske moči in potreb po stalnem razvoju.

Diskusija o pomenu meja in njihovi pozitivni oziroma negativni vlogi se je v okviru politične geografije nadaljevala, vendar na znanstveni osnovi. Haldich in Lyde sta že v času prve svetovne vojne pisala o relativnih prednostih meja v vlogi pregrad oziroma mostov. Haldich je zastopal tradicionalno stališče, da so najboljše tiste meje, ki predstavljajo pregrado in ki naj bi v najmanjši meri omogočale konflikte v obliki voju. Med take tipe meja prišteva gorovja, jezera in puščave, ki so analogna morskim mejam, katere so bile v tistem času vrednotene kot najboljši tip meje. Lyde pa je zastopal prav nasprotno stališče, ko je trdil, da bi meje morale igrati pozitivno vlogo v mednarodnih odnosih in omogočati ter vzpodbujati miroljubno mednarodno sodelovanje. (Minghi, 1963)

Ti argumenti o obrambnem in povezovalnem pomenu meje ostajajo še vedno prisotni v teoriji politične geografije. J. Galtung (1971) navaja obe navedeni pojmovanji in dodaja, da so boljše in sprejemljivejše ter obenem tudi trajnejše tiste meje, ki omogočajo in vzpodbujajo neposredne stike in sodelovanje med sosednjimi državami. Za takšne meje predhga, da bi potekle po urbaniziranih območjih z velikim številom prebivalstva, ki s svojo prisotnostjo

omogoča stike preko meje. Sodelovanje sosednjih držav zahteva v tem primeru velika vlaganja na obeh straneh meje v izgradnjo objektov različnih dejavnosti, predvsem pa oskrbne in turistično-rekreativne.

V toku razvoja proučevanja meja se se pojavljale različne teorije. Nekatere od njih so bile blizu geopolitiki kot na primer Brighamova hipoteza o mejah ekonomskega ravnotežja, ki zagovarja interese velikih držav. Te so namreč v nasprotju z nacionalističnimi težnjami malih evropskih držav skušale doseči princip "economy of scale" oziroma so si skušale zagotoviti neomejene možnosti razvoja. Zato kot optimalno smatra ekonomske določene meje.

V obdobju med prvo in drugo svetovno vojno se na področju proučevanja državnih meja prevladovala študije, ki se obravnavale nove nastale meje po prvi svetovni vojni z vidika stanja pred in po določitvi novih mejnih linij. Meje so bile z vidika njihovih funkcij vrednotene kot da so v vseh primerih enotne in statične. Nasprotno takemu gledanju so nekateri avtorji, kot na primer Boggs in Hartshorne v tridesetih letih, poudarjali spreminjanje funkcije meje v toku zgodovinskega razvoja. Hartshorne je na tej osnovi klasificiral meje, vendar ne glede na fizični potek mejne črte, ampak na osnovi odnosa meja-pokrajina v vključitvi vseh regionalnih struktur. Ugotovil je, da se meja v času razvoja s svojimi funkcijami vključi v družbeno strukturo pokrajin preko katerih poteka.

Z vprašanji meja se se ukvarjali tudi med drugo svetovno vojno, ko se je ponovno pojavljalo vprašanje nove razmejitve med državami. Spykman je leta 1942 postavil nove gledanje na pomen in funkcije meja izhajajoč iz potrebe po oblikovanju novih meja. Dotedaj so bile meje vrednotene kot demarkacijske črte med posameznimi državami, medtem ko jih on smatra za stično točko teritorialnih struktur oblasti. S tega vidika postane meja pokazatelj moči v odnosih med silami na obeh straneh meje. Zato je predlagal, da

naj bi se pri določevanju meja po končani vojni upošteval ta vidik meje, ki naj ne bi več predstavljala toliko strateškega objekta, kot pa potencial za območje preko katerega poteka.

Ob koncu vojne sta se pojavili dve deli, ki sta poskušali reševati vprašanje določevanja meja. Prinesli sta dve novi hipotezi, ki sta dopolnili dotedanje poizkuse reševanja problemov povezanih s mejo. Peattie je v svoji študiji zavzel stališče, da so meje s manjšim številom funkcij koristnejše za družbo, kot pa meje s več pomembnimi funkcijami. V zvezi s tem je razvil princip tamponskih držav, ki naj bi vzpodbudile regionalistična gibanja v obsejnih pokrajinah, kot osnove za njihov nastanek. Na ta način bi po njegovem mnenju rešili vedno prisotne konflikte v nacionalno mešanih območjih na stikih dveh držav.

Nasprotno je Jones trdil, da je v primeru nacionalizma najboljša tista meja, ki ojača strukturo državne moči in oblasti, ki ima odločujočo vlogo v gospodarstvu. Zaradi različnih teritorialnih zahtev posameznih narodov, se mu zdi nemogoče ustvariti enotne državne tvorbe, ki bi reševale položaj dotedaj konfliktnih območij. Rešitev vidi le spremembi koncepta nacionalne suverenosti in v razvoju novih oblik nadnacionalnega nadzorstva mednarodnih organizacij.

Vprašanja določevanja meja, njihove narave, funkcije in pomena so v toku zgodovinskega razvoja skušali reševati na osnovi različnih kriterijev. Po prvi svetovni vojni je jezikovni princip nadomestil preje uporabljeno metodo fizičnih oziroma naravnih meja. Kulturne meje med narodi postavljene na osnovi uporabe govornega jezika, je po drugi svetovni vojni zamenjal princip gospodarske moči in s nje povezanimi gibanji prebivalstva v prostoru. Zavržena je bila geopolitična teorija o pomenu meje kot izraza moči posameznih držav, njeno mesto je prevzela teza o pojavu novih oblik mejnih con, con prepletanja gospodarskih in kulturnih vplivov. Funkcija meje kot pregrade je bila povsem drugače vrednotena in sicer s vidika selektivnosti njene prepustnosti kar zadeva gibanja in pretok preko meje.

Usmeritev proučevanja političnih geografov na vprašanja določevanja državnih meja, je z ozirom na dokaj obsežno problematiko privedla do pojava posebne teorije v okviru politične geografije, ki jo imenujejo tudi "sistemska teorija meja". Proučevanje na osnovi te teorije in njej prirejene metodologije, naj bi zajelo v okviru enotnega sistema raziskovanja vse elemente, ki so kakorkoli povezani s pojavom meje. Da bi tovrstnemu raziskovanju dali poseben pomen in položaj v okviru geografske znanosti, so predlagali ustanovitev nove znanstvene discipline, imenovane "limologija" (lat. limes = meja). Združila naj bi proučevanje pojmovanja in funkcije meje z vidika geografije, prava, sociologije in ekonomije, s katerega te vede lahko ločeno obravnavajo vse probleme vezane izključno na pojav meje. (H.Dorion, 1963)

Državne meje so torej od nekdaj pritegovale pozornost raziskovalcev s področja politične geografije in drugih družboslovnih ved in dale osnovo za številne študije, razprave in hipoteze. Tem številnim, bodisi objektivnim ali neobjektivnim ter nesprejemljivim trditvam in zamislam, pa je skupna ugotovitev, ki je doživela polno veljavo in je bila potrjena v različnih študijah, namreč da je vsaka meja vedno in samo družbeno politično dejstvo, kot pravi H.Dorion v citiranem delu.

Poleg omenjene ugotovitve, je proučevanje problematike meje v zadnjih letih potrdilo hipoteze, ki jih danes lahko ocenjujemo kot predhodnice teorije odprte meje. Kot tipičen primer države, ki je to teorijo dosledno prenesla tudi v prakso, lahko navedemo Jugoslavijo, ki je za razliko od drugih evropskih držav odprla meje ne samo znotraj zaprtih družbenoekonomskih grupacij, ampak tudi napram državam z različnimi družbenopolitičnimi sistemi. Pomembno je, da se poleg načela odprte meje vedno bolj uveljavlja tudi prepričanje, da državne meje niso le enostavna posledica politično zgodovinskega razvoja, temveč da še vedno predstavljajo dinamičen element, ki s svojim obstojem vpliva na oblikovanje značilnega tipa pokrajine.

Zaradi izredno široke problematike na pojav državne meje vezanega prostorskega in družbenega kompleksa, se je proučevanje razširilo in poglobilo, vendar ne v okviru nekih "specializiranih" ved o mejah. Kompleksnost problematike je pritegnila tudi raziskovalce s področja socialne in ekonomske geografije, ki so se doslej le posredno ukvarjali s problematiko povezane z državno mejo.

Problematika meja v socialni in ekonomski geografiji

Interes za proučevanje vprašanj v zvezi z državno mejo, izvira pri omenjenih področjih geografskega raziskovanja iz teženj po spoznavanju vplivov, ki jih ima meja na oblikovanje značilne prostorske strukture. Ti vplivi se namreč kažejo v posebnostih poselitve, značilnih demografskih gibanjih, strukturi gospodarskih dejavnosti kot tudi drugih elementih pokrajine. Raziskave so predvsem usmerjene v analizo obmejnih območij, oziroma vzrokov za oblikovanje značilnih regionalnih procesov, ki nastajajo zaradi bližine meje. Regionalnim študijam, ki podajajo značilnosti posameznih obmejnih pokrajin, se pridružujejo raziskave prekomejnih tokov in stopenj njihovega vpliva na razvoj obmejnih območij, ki danes predstavljajo pomemben element regionalne strukture.

Vprašanje meje se je doslej redno pojavljalo v socialnogeografskih kot tudi ekonomskogeografskih raziskavah, vendar s povsem drugačnega vidika. Meje so bile predmet zanimanja raziskovalcev s področja teorije prostorskih modelov lokacije posameznih ekonomskih dejavnosti v prostoru. Med najbolj znane tovrstne raziskave sodijo teorija centralnih krajev in študije raznih vrst omrežij dejavnosti v pokrajini. V obeh navedenih primerih so bile meje ugotovljene le kot osnova za ločevanje posameznih vplivnih območij v teoretskih modelih. Velik del študij s področja socialne in ekonomske geografije se torej v manjši meri dosedaj povezuje s proučevanjem meje v funkciji državne meje.

Pri proučevanju državne meje se srečujemo s podobno problematiko, saj državna meja tudi predstavlja omejitev točno določenega vplivnega območja državne suverenosti. Vendar gre tu za širši vidik, celoten kompleks geografskega okolja, kajti država predstavlja tako teritorij kot tudi družbeni sistem. Osnovno gibalno in jedro tega sistema je prebivalstvo, ki je nosilec vsega razvoja, obenem pa tudi glavni predmet socialnogeografskega proučevanja.

V zadnjem času pa se raziskave socialne geografije navezujejo tudi na državo kot osnovni sistem, vendar ne z istih pozicij kot je to veljalo za politično geografijo. Državo smatra za osnovni sistem, na katerega so navezani vsi družbeni sistemi, ki so v nenehnem odnosu z naravnimi sistemi. Pod pojmom sistem si predstavljamo sklop elementov in faktorjev, ki tvorijo sodobno družbo in oblikujejo njeno notranjo strukturo. Kot osnovni sistem sodi država med osnovne socialnogeografske skupine ali geofaktorje. Sistem geofaktorjev je postavil R. Freist (1978) in vanj prišteva kot elemente tako upravo, teritorialne enote in nadnacionalna združenja, kot tudi zakonodajno in sodno oblast. Vsi navedeni elementi so odločilnega pomena za vprašanja državne meje, kajti ena od njihovih funkcij je tudi določevanje državne meje in njene funkcije. V primeru, da bi državo obravnavali samo kot politično tvorbo, je to bolj predmet politične geografije. Ker pa jo obravnavamo s širšega vidika kot socialnogeografsko skupino, pa postanejo vsa vprašanja, ki izhajajo iz pojava in obstoja države predmet socialnogeografskega proučevanja. Razumljiv nam postane takšen pristop, če uvrstimo državno ali politično mejo v skupen koncept prostorskih dejavnosti, kamor le-ta nedvomno tudi sodi po svojem pomenu in funkciji. Takšno gledanje nam da novo kvaliteto v pojmovanju državne meje. Meja ni več samo črta, ki deli med seboj dva različna družbena sistema, ampak postane dinamičen prostorski element oziroma faktor. Če torej gledamo mejo ne le kot linijo, ki predstavlja pregrado med dvema političnima sistemoma, moremo trditi, da meja danes predstavlja infrastrukturno linijo. Njena osnovna funkcija pa vedno

bolj postaja posredovanje in omogočanje pretoka blaga in oseb, kot ga zahteva zadovoljevanje osnovnih človekovih potreb po delu, bivanju, oskrbi, izobraževanju in rekreaciji. Menimo, da le takšno pojmovanje daje osnovo za nadaljnje proučevanje državne meje in njenih učinkov na spreminjanje prostorskega kompleksa.

Kljub podrobnim analizam je čutiti na področju proučevanja meja pomanjkanje globalnih pojasnitev celotnega spleta pojavov povezanih z obstojem meja. Vpliv meje je vrednoten na osnovi različnih funkcij, ki jih ima meja kot element prostorskih dejavnosti. Funkcije meje se kažejo v različnih spremembah v časovnem razvoju obmejnih pokrajin, medtem ko je sam pojav meje izrazito prostorski pojav. Če pogledamo glavne funkcije, ki jih ima v današnjem času državna meja, vidimo da obsegajo različna področja človekovega življenja. Pravna funkcija meje pomeni med drugim določitev politične linije, v okviru katere se uveljavljajo skupne pravne institucije in norme, ki določajo in vodijo dejavnost neke družbe. Fiskalna funkcija meje sicer ni bistvena vendar ima pomembno vlogo pri oblikovanju gospodarske politike, kot tudi zagotavljanju sredstev za proračun. Funkcija kontrole prehodov meje je zanimiva za različne strukture v državi, predvsem pa je pomembna z vidika politike priseljevanja in izseljevanja. Vse te funkcije so neposredno vezane s sistemom državne uprave, pomembne pa so tudi za gospodarstvo na področju proizvodnje, izmenjave in potrošnje dobrin. Funkcije meje moremo tolmačiti kot prispevek k pospeševanju družbenega razvoja, ki se odraža zlasti v obmejnih pokrajinah.

Analiza učinkov vseh omenjenih funkcij meje se na področju socialne geografije odraža v študijah komunikacij, sistemov družbenih odnosov, pomenom faktorja oddaljenosti in dostopnosti, razvitosti obsega posameznih sektorjev dejavnosti in drugih. Vprašanje vplivnih območij in z njimi povezanih meja, je na primeru državne meje proučeval v času pred drugo svetovno vojno tudi Lösch, v svojem delu "Ekonomika lokacij" (1954). Primerjal je

ekonomske regije s političnimi, v smislu njihove podobnosti in različnosti. Ugotovil je, da so si politične meje in meje ekonomskih regij v mnogočem podobne, vendar so prve mnogo bolj ostro določene in statične kot pa druge, ki se spreminjajo pod vplivom težnje po nenehnem širjenju gospodarskega napredka. Lösch je skušal razložiti tudi znano dejstvo da so obmejne pokrajine, zlasti na novo nastale, često območja gospodarskega zaostajanja. Vzroki zaostajanja izvirajo iz spremenjenega položaja gospodarstva, ki se v velikem številu primerov zmanjša po obsegu, prav tako pa tudi spremeni po vrsti dejavnosti. Če takšne spremembe prisadenejo območja večjih koncentracij prebivalstva, so posledice toliko bolj očitne in težje. Poleg tega je proučeval meje tudi kot lokacijski dejavnik in ugotovil, da se pojavlja močan vpliv meje pri lokaciji objektov kratkoročne oskrbe, ki se koncentrirajo v naseljih v bližini meje, zaradi razlik v ceni blaga.

Navedeni elementi se tudi danes pojavljajo v študijah funkcije meje, oziroma študijah obmejnih pokrajin. Nekoliko večji poudarek je v mnogih študijah dan položaju in gibanjem prebivalstva v obmejnih pokrajinah. Raziskave obravnavajo predvsem etnična, narodnostna in jezikovna vprašanja. Prisotnost tovrstne problematike je povezana s pojavom narodnostnih manjšin v obmejnih pokrajinah, ki so zaradi novo nastalih meja ostale odrezane od matičnega naroda. Analize obravnavajo strukturo prebivalstva, predvsem demografske, narodnostne in ekonomske elemente, položaj manjšine v odnosu do večinskega naroda na področjih zaposlovanja in izobraževanja, uporabo pogovornega jezika ipd. Poleg teh raziskav, ki nam dajejo vpogled v strukturo prebivalstva in njegove značilnosti, se vedno bolj uveljavljajo študije o enakopravnosti prebivalstva v obmejnih oziroma robnih območjih. Večkrat so se namreč že pojavile regionalistična gibanja, ki zahtevajo večjo avtonomijo za posamezne pokrajine. Avtonomistične pobude izhajajo večinoma iz nerešenega vprašanja odnosa večinskega naroda do manjšine in iz tega odnosa izhajajoče značilnosti razvoja pripadnikov manjšin in njihovega gospodarstva. Razlike, ki nastajajo v

razvoju obmejnih pokrajin in njihovem preoblikovanju, ugotavljajo raziskovalci na osnovi primerjav med značilnostmi prebivalstva in njegovih struktur ter njihovega vpliva na preoblikovanje regionalne strukture in zunanje podobe pokrajine.

Posamezni raziskovalci zastopajo tudi naslednje stališče, da je za položaj obmejnih pokrajin osnoven odnos med njimi in poli razvoja v posamezni državi. Obmejne regije so često na robu urbanega in gospodarskega življenja in pripadajo perifernim kategorijam prostora z vidika ekonomske lokacij. Takšen položaj pa je le posledica polarizacije gospodarskega razvoja v posamezni državi. Dejstvo, da se obmejne pokrajine v velikem številu primerov kažejo kot območja nazadovanja v primerjavi z ostalim nacionalnim prostorom, je velikokrat pogojen z naravnimi faktorji. Vendar geografsko proučevanje meja ni omejeno le na območja zsoštajanja v razvoju. Kot smo videli, meje v enaki meri vzpodbujajo gospodarski razvoj in pritegujejo prebivalstvo v robna območja. Ta nasprotja so v veliki meri rezultat manjše mobilnosti prebivalstva in na drugi strani tudi različnih omejitev, ki izhajajo iz posebnega položaja obmejnih pokrajin, katerim so sicer priznane posebne pravice.

Težišče proučevanja meja je bilo tudi v slovenski geografski literaturi omejeno na študije v okviru socioekonomske geografije. V ospredju so raziskave, ki obravnavajo prebivalstvo v obmejnih pokrajinah na obeh straneh meje. Vzrok za obravnavanje prebivalstva na obeh straneh meje izhaja iz dejstva, da tudi v zamejstvu živijo predstavniki slovenske narodnosti. Z vprašanji položaja narodnostnih manjšin in njihove vloge v razvoju obmejnih območij, se je v teoriji in na primeru položaja slovenske manjšine v Avstriji in Italiji ukvarjal pri raziskovalnem delu predvsem V. Klemenčič. V svojih delih obravnava zlasti vprašanja enakopravnosti slovenskih narodnostnih manjšin onstran jugoslovanske državne meje, ki se odraža v socialni strukturi in gospodarskem položaju Slovencev v zamejstvu. V novejših raziskavah opredeljuje z vidika evropskega prostora tudi pomen odprte meje na razvoj prebivalstva v obmejnih območjih. Pri tem izdvaja

manjšino kot element, ki omogoča tesnejše sodelovanje med sosednjimi državami. (V.Klemenčič, 1974)

Problematico vezano na slovensko prebivalstvo v zamejstvu sta proučevala tudi M.Klemenčič in L.Olas, v sredašču njune pozornosti pa so bila predvsem vprašanja poselitvene strukture in razvoja ter funkcije naselij v zamejstvu. Značilnosti razvoja prebivalstva in njegovih struktur je na primeru obmejnih območij severovzhodne Slovenije proučeval B.Belec, vprašanja dnevne migracije delovne sile v tem območju Slovenije pa sta raziskovala V.Bračič in M.Zgonik.

Poleg vprašanj, ki so zadevala le osnovne populacijske elemente, so se slovenski geografi ukvarjali tudi s proučevanjem regionalne mobilnosti prebivalstva in smeri teh tokov prek meje. M.Jeršič je poleg študije o regionalni mobilnosti prebivalstva, raziskoval tudi vpliv odprtosti meje na razvoj posameznih človekovih dejavnosti v pokrajini. Študij posameznih sektorjev gospodarskih dejavnosti je prav tako pritegnil zanimanje nekaterih raziskovalcev. Tako je M.Pak proučeval funkcijo oskrbe v obmejnih središčih in utemeljil pomen terciarnih in kvartarnih dejavnosti za nemoteno izvajanje funkcije odprte meje. Tudi sekundarne dejavnosti so bile obravnavane predvsem na primeru določevanja lokacije za prosto industrijsko cono na Krasu, ki predstavlja nov element v obmejni pokrajini. Različne vidike tega posega je proučeval M.Ravbar, izhajajoč iz zahtev, ki jih je predvidel načrt izgradnje te cone. Obmejnih pokrajin so se v različnih delih dotaknili tudi mnogi drugi raziskovalci, vendar je bil poudarek v teh študijah bodisi na določenem problemu ali pa so obravnavali širše regionalne komplekse, katerih del so sestavljale tudi obmejne pokrajine.

Pri svojem raziskovalnem delu so tudi slovenski geografi potr dili ugotovitve nekaterih tujih raziskovalcev, da meja ne predstavlja več le ločnice, ampak vedno bolj tudi povezovalko ali celo most med dvema sosednjima državama. Do takšnih ugotovitev

so lahko prišli le na osnovi proučevanj preobrazbe funkcije meje, kot so jo mogli spremljati na primeru ene izmed najbolj odprtih meja, ki jo predstavlja jugoslovanska državna meja. Zavedajoč se nove funkcije meje, ki se tako močno kaže v primeru jugoslovanske meje, pa so tudi opredelili v kolikšni meri državna meja še predstavlja ločnico in kateri elementi morajo biti zato izpolnjeni. Le v primeru, da elementi kot so splošni politični in ekonomski odnosi med državami sosedami, geopolitični položaj države, naravne in družbenogeografske značilnosti pokrajin prek katerih poteka mejna linija, število in pomen prometnih poti, ki potekajo prek meje, niso optimalni in ne omogočajo prijateljskih in neposrednih ter številnih stikov preko meje, ostaja meja še vedno pregrada in obrambni mehanizem. (M. Jeršič, 1970)

Pojem državne meje, njen nastanek in zgodovinski razvoj

Definicija pojma meje izhaja iz politične geografije, ki razširja obči pojem meje. Meja je namreč lahko neka točka, linija ali površina, ki loči dva prostora, pojava ali sistema. V današnjem času se sicer vedno bolj uveljavlja v filozofiji princip, da ne obstoje neke določene meje, saj so meje človekovi dejavnosti in znanju relativne, ker se nenehno spreminjajo in razširjajo. V politični geografiji se pojem meje nanaša na povsem opredeljeno in v prostoru točno določeno državno mejo, ki v toku zgodovinskega razvoja vendar predstavlja neko konstanto, ki se giblje v točno določenih okvirih.

Državna meja je periferna organ države, ki omejuje teritorij v katerem prebivalstvo, organizirano v politično skupino izvaja svoje politične pravice oziroma ustvarja in ščiti svoje suverenost. Meja je v tem primeru politično dejstvo, locirano na zemeljsko površje v tesni povezavi z vsemi geografskimi faktori, tako fizičnimi kot družbenimi, postavljena in oblikovana od človeka na tak način, da s svojo prisotnostjo ustvarja določen tip pokrajine.

Politična ali državna meja je edino mejna geografska linija, s katero dve državi izražata in ločujeta svojo suverenost. Je torej statična linija, ki se ne premika ali prekinja, razen v posebnih primerih kot so vojne. Lahko je zasnovana kot črta ravnovesja med političnim pritiskom dveh sosednjih držav, ki podlega silam in tendencam razvoja odnosov politične moči in doktrine, ki določajo pomen meje.

Tudi v mednarodno pravnem smislu se državna meja navezuje na linijo ali površino, ki loči teritorij dveh držav. Da bi bila mednarodno pravno priznana je potrebno soglasje sosednjih držav, ki ju meja ločuje in ki mejo določata z mednarodno pogodbo. Le v izjemnih primerih se državne meje določajo z odločbo mednarodnega sodišča ali razsodišča.

Kot politična tvorba je meja nastala s pojavom prvih politično teritorialnih enot, vendar so se njena koncepcija, oblika in kriteriji za njeno oblikovanje in določanje spreminjali v toku zgodovinskega razvoja. Razvoj pa ni potekal samo v povezavi z zgodovinsko političnimi spremembami, ampak tudi v odnosu do razvoja geografskih spoznanj in kartografskih prikazov, ki so bili in so nujno potrebni za določevanje mej v pokrajini in na karti.

Pojem meje se je spreminjal z razvojem teritorialne organizacije političnih sistemov. V praskupnosti so bile meje zasnovane kot objekt izolacije, kot nekakšna vrsta nikogaršnje zemlje. Bile so oblikovane z neposeljenimi območji, ki so poleg tega zaradi naravnih ovir predstavljala učinkovito pregrado pred morebitnimi nspadalci. Prestor v tistem času še ni imel današnje vrednosti in pomena za človeka, saj je v času začetka našega štetja živelo na zemlji komaj 200 milijonov ljudi. Zaradi nomadskega načina življenja in preseljevanja ljudstev na neizkoriščena, rodovitna območja, so se pojavljale meje, ki pa so se bolj nanašale na prebivalstvo, kot pa na teritorij. Teritoriji, ki so pripadali posameznim ljudstvom ali političnim skupnostim,

so bili zato amorfni s spremenljivimi mejami. Obsežna območja so bila še nenaseljena in stiki med plemeni omejeni na izredno majhen obseg.

Izolacija je bila garancija varnosti in je bila zato mnogokrat umetno ustvarjena kot mejna puščava. Takšne primere lahko v sedanosti srečamo le še pri nekaterih primitivnih družbah. Kot ostanek takšnega koncepta meja so do danes ostala nekatera območja kot neutralni teritoriji, kot na primer Kuvajt na Arabskem polotoku. (G.Valussi, 1972)

Začetek zgodovine nastanka meja moremo šteti z nastankom Rimskega imperija, ki predstavlja močno državno organizacijo, katere meje so v stiku z neorganiziranimi, divjimi plemeni, ki so v stalnem premiku. Rimljani so do potankosti razvili koncepcijo meje kot cone izolacije, ki je bila navadno osprta na naravne ovire, kot so bile na primer reke in gorske verige, ali pa so jo določili z utrdbami, ki so jih imenovali "valla" (lat. - zid) ali "limites" (lat. - meja). Po svojem nastanku so meje rimskega imperija tipične vojaške meje, postavljene s strani močnejšega.

Po padcu imperija in nastanku fevdalnega sistema se je pričelo drobljenje teritorialne oblasti in boj za različne nivoje uprave. Kot mejne enote so se pojavile mejne marke, katerih gospodje so imeli dolžnost stalne vojaške službe in obrambe večjih političnih tvorb, v katerih okviru so kot vazali sodili fevdalci iz mejnih mark. Edina prava vojaška meja v Evropi, v času srednjega veka, ki je bila utrjena z utrdbami, je bila meja med krščanskimi deželami in arabskimi kalifati v Španiji. Po številnih gradovih (castello) je ta obsejna pokrajina dobila tudi ime Kastilja.

Ves zgodovinski razvoj je vodil k nastajanju utrjenih mest in s njimi se je razvil tudi koncept moderne meje potekajoče v liniji, ki je povezovala posamezne utrdbe. Preje znani tip meje

v obliki cen izolacije je v srednjem veku ohranilo le nekaj državnih tvorb, kot na primer Beneška republika, z lagunami in neposeljenimi močvirji pred mestom.

Demografski razvoj v XIV. in XV. stoletju je privedel do novega vrednotenja prostora, na osnovi intenzivnejšega načina izrabe zemlje, ki se je odražal v izsekavanju gozdov in bonifikaciji drugih primernih zemljišč. Obnovitev komunikacij in razvoj prometa je privedel do vedno bolj tesnih stikov med prebivalstvom različnih narodov in političnih skupin. Razpad fevdalnega družbenega sistema, ki je privedel do nastanka prvih nacionalnih držav, s tem se je pojavila potreba po mejah v obliki linij, ki bi bile točno določene in varne. Meje so pričeli določevati na podlagi meddržavnih sporazumov, v prostoru pa so bile točno določene s pomočjo mejnikov in drugih opozorilnih znamenj in objektov, ki so bili pod nadzorstvom posebej določenih uradnikov.

Konstitucija politične meje je posledica srednjeveškega razvoja, predstavlja jo črta, ki je vrisana v kartografske dokumente, v terenu označena z mejniki, določena pa na podlagi meddržavne pogodbe. Prva sistematizacija političnih meja v evropskem prostoru je bila izvedena na osnovi pogodb v Westfaliji leta 1648. Kljub tovrstnemu razvoju, pa je v Evropi do konca 19. stoletja, še obstajala vojaška meja in sicer med avstroogrskim imperijem in otomanskim cesarstvom na območju sedanje Hrvatske, imenovana Vojna krajina.

S pojavom regionalnih držav, ki so obsegale celotno ozemlje enotne naravne regije ali pokrajine, so se meje pričele določevati na znanstveni osnovi. Do konca 18. stoletja je veljala za optimalno razdelitev območij suverenosti takoimenovana "naravna meja". Ker sta veljala dva principa, sta doktrini reliefne in hidrografske meje večkrat prihajali v nasprotje z ozirom na ozemeljske zahteve posameznih držav.

V 19. stoletju se pojavi težnja po ustanavljanju nacionalnih držav, ki povzroči padec doktrine naravnih meja. Meja postane sedaj koncipirana kot etnično-lingvistična linija, katere določitev mora biti prepuščena neodločni prizadetih skupin prebivalstva. Ta nova koncepcija je bila v praksi uporabljena po prvi svetovni vojni z izvedbo plebiscitov, kot na primer na Koreškem. Pri tem so bile narodnostne manjšine postavljene pred dejstvo asimilacije ali preselitve. Ker so na osnovi doktrine nacionalnih meja nastajale ovire za nemoteno mobilnost prebivalstva in njegov kulturni razvoj, je ta doktrina vnesla v politično geografijo faktor negotovosti in obenem tudi povod za stalne konflikte.

Z industrijske revolucije se je pričelo tudi novo obdobje v pojmovanju meja. Vprašanja surovin, energije, nadzora prometnih poti, so privedla do formulacije meja na ekonomskih osnovah, ki naj bi zagotovili potrebne vire za razvoj gospodarstva. Zato so nekatera surovinsko pomembna območja večkrat menjala gospodarje, kot na primer premogovna nahajališča v Alzaciji in Loreni. Takšne težnje so bile uzakonjene v nemški geopolitiki pod imenom "boj za življenski prostor" (Lebensraum).

Po prvi svetovni vojni se je zaradi vojne nevarnosti ponovno postavila v ospredje zahteva po strateški meji, ki naj bi se naslanjala na naravne ovire, obenem pa naj bi bila utrjena v verigami utrdb. Novo nastale države, kot na primer Jugoslavija pa so dobile meje na osnovi nekdanjih zgodovinskih meja in jih zato imenujemo tudi podedovane meje. V kolonialnih državah se je uveljavil princip matematičnih meja, kot v Ameriki astronomske meje, ki potekajo po poldnevnikih in vzporednikih, ali pa geometrijske meje, ki povezujejo določene izhodiščne točke. Takšna oblika meja in način določevanja je kasneje veljal tudi za določevanje interesnih območij v nenaseljenih pokrajinah.

Tipi meja

Mejo lahko opredelimo kot geografski objekt, katerega moremo analizirati z različnih vidikov na osnovi kriterijev, ki se

vplivali na njen nastanek in oblikovanje. Kot smo videli temeljni tipologija meja na njihovi genezi in zgodovinskem razvoju. Tako ličimo osnovna dva tipa meje: politično naravno mejo in politično umetno mejo.

Nekateri raziskovalci sicer zanikajo obstoj naravnih meja, ker so le te vedno rezultat človekove izbire in določitve. Zlasti J. Ancel meni, da so politične naravne meje bolj teoretska kategorija kot pa realnost. Poleg tega linije državnih meja le v grobem sledijo raznim orografskim ali hidrografske linijam v pokrajini in so v detajlih določene na povsem drugih temeljih. Prav tako pa so takšne meje vedno redkejše.

Za naravne meje se štejejo tiste, ki so istovetne naravnim oblikam ali pojavom na zemeljskem površju - obalah, gorovjem, rekam. Prvotno zamišljene kot cone izolacij, postanejo v toku zgodovinskega razvoja meje kot črte, ki omejujejo regionalne državne tvorbe.

Morske meje so najnatančneje določene in najbolj stabilne, imajo pa izredno različno funkcijo, ki zavisi od morfologije obale. Visoke in strne obale so lahko odlična pregrada in obramben element, onemogočajo pa razvoj prometa. Morja, za katera od 17. stoletja dalje velja načelo svobodne plovbe, omogočajo namreč stik z vsemi deli sveta. To pomeni, da morske meje dajejo prednost pri navezovanju mednarodnih stikov. Obala ne more opravljati funkcije morske meje, zato je območje nadzora in uveljavljanja državnih pravic razširjeno na pas, ki sega 6 milj od obale na odprto morje. Vendar ta pas teritorialnih voda ni enak za vse države in to vprašanje ostaja še ne povsem točno rešeno v mednarodnem pomorskem pravu.

Orografske meje lahko poteka po gorskih vrhovih ali razvodnicah, vendar ni nikoli lahko določljiva. Njena funkcija zavisi od morfologije in višine. Vloga oroografske meje je lahko povezana tudi z drugimi mejami, klimatsko, vegetacijsko, etnično in gospodarsko, kot je to primer za Ande v Latinski Ameriki.

Hidrografske meje so vezane na tekoče in stoječe vode kopnega, reke, jezera in močvirja. Ta tip meja je prav tako točno določen s sredino rečnega toka ali njegovim strženom pri večjih rekah ter koordinatami pri jezerih in močvirjih. Hidrografske meje pravzaprav niso vedno geografske meje, ker navadno delijo geografsko homogene pokrajine. Vode tudi ne predstavljajo več ovir ali strateških točk, kot je bilo to v preteklosti, ali velja še danes za crografske meje. Nasprotno v večini primerov pritegujejo naselitev in gospodarsko dejavnost.

Umetne meje so tiste, ki so bile določene brez upoštevanja naravnih značilnosti pokrajine. To so predvsem meje, ki nastajajo v zadnjem času in so bile večinoma podvržene zgodovinskim spremembam. V to skupino sodijo matematične meje, ki so se prvič pojavile pri določevanju meja med kolonialnimi teritoriji, za katere ni bilo izdelanih ustreznih geografskih kart.

Med umetne meje sodijo tudi kulturne meje, ki so nastale na osnovi etnično-jezikovnih, religioznih ali nacionalnih kriterijev. Te meje se predvsem nanašajo na prebivalstvo in ne toliko na teritorij in so zaradi mobilnosti prebivalstva in razvoja podvrženi spremembam. Ker kulturna območja nimajo točnih meja, se te meje v toku stalnih sprememb in so zato tudi težko določljivi, četudi se uporabljajo različni kriteriji analize kulturne pripadnosti (materin jezik, pogovorni jezik, izvor priimkov in svobodna izbira narodnosti). Ta vrsta meja je nastala na osnovi zgodovinske ideje o narodu, ki izvira iz nacionalne pripadnosti prebivalstva. Vsak narod je želel ustvariti državo v okviru kulturnih meja. To je kmalu privedlo do političnih pritiskov, ki so rezultat odnosov med močnimi in šibkimi državami. Takšen način določevanja meja je privedel tudi do nastanka narodnostnih manjšin, ki lahko postanejo faktor napetosti v mednarodnih odnosih.

K umetnim mejam prištevamo tudi ekonomske meje kot tudi strateške meje.

Meje moramo klasificirati tudi glede na njihovo funkcijo, ki ni samo politična ali obrambna, ampak ima pomembno vlogo pri gospodarski in kulturni izmenjavi med državami. Med elemente, ki kažejo na tovrstno funkcijo meje prištevamo predvsem mejne prehode. Te predstavljajo postaje obmejne milice in carinarnice, menjalnice in potovalni uradi. Najbolj frekventirani prehodi pa so opremljeni tudi z objekti drugih dejavnosti, kar omogoča nastajanje obmejnih centrov, ki povzročajo koncentracijo prebivalstva in gospodarskih dejavnosti.

Meje, ki so podvržene navedenemu procesu imenujemo žive ali tudi odprte meje. Nasprotno temu, pa imamo v goratih predelih mrtve meje, saj naravni pogoji onemogočajo vzpostavitev preje navedenih dejavnosti, ki so neločljivo vezane na funkcijo meje.

Če povzamemo na osnovi navedenih ugotovitev nekaj zaključkov, lahko rečemo, da državna meja kot posledica državne politike v zgodovinskem razvoju predstavlja objektivno danost. Njen namen in funkcija pa se spreminjata na osnovi družbenega in gospodarskega razvoja, ki se odraža v širjenju vplivnih območij posameznih človekovih dejavnosti, ta pa segajo tudi preko meje. Sprememba funkcije državne meje je privedla do novega vrednotenja njenega pomena, ne samo iz obrambnih vidikov, ampak tudi širših razvojnih.

IV. NASTANEK JUGOSLOVANSKIH MEJA IN SPREMINJANJE NJIHOVE FUNKCIJE NA OBMOČJU SR SLOVENIJE

Ob koncu prve svetovne vojne je Jugoslavija na mirovni konferenci v Parizu nastopila kot "država v nastajanju", ker velike zahodne sile, na zahtevo Italije niso priznale združenja Južnih Slovanov v enotno državo Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev. Prva je novo državo priznala vlada ZDA, 5.2.1919. Nato so ji sledile ostale države. S tem je bila dana osnova za sklepanje mirovnih pogodb s premaganimi državami.

Vendar tudi potem ni šlo brez zapletov, ki so seveda zadevali vprašanje določevanja meja. Problemi so se pojavljali tako pri določevanju meje z Romunijo kot tudi Madžarsko, prav tako pa je bilo vprašljivo tudi glede meje z Avstrijo na območju Koroške in Štajerske. Na Koroškem je bil ob tej priliki izveden plebiscit, ki je Koroško zadržal v okviru Avstrije, neupošteva je narodnostno strukturo prebivalstva.

Posebno vprašanje je bila določitev meje z Italijo. Meje so do mirovne konference temeljile na tajnem Londonskem sporazumu, ki je bil sklenjen leta 1915 z namenom pritegniti Italijo na stran zahodnih zaveznikov. V zameno za sodelovanje so odstopili Italiji obsežna območja poseljena z Avstrijci, Južnimi Slovani, Albanci, Grki in Turki, kjer so naselili le majhno število Italijanov. S tem sporazumom je hotel italijanski imperializem uresničiti svoje teritorialne zahteve. Italija je dobila vse ozemlje zahodno od Črte, razvodje pri Ratečah, Mangart, Triglav, Porezen, Blegoš, Snežnik, Volosko v Kvarnerskem zalivu. Poleg tega ozemlja je Italija pridobila v okvir svojih meja tudi vso severno Dalmacijo in večino Kvarnerskih in Dalmatinskih otokov.

Na mirovni konferenci v Parizu ni prišlo do soglasja, ker je delegacija Kraljevine SHS nasprotovala določbam tajnega londonskega sporazuma. Ob podpori ameriškega predsednika Wilsona je prišlo do novih predlogov za rešitev mejnega vprašanja, vendar obe prizadeti strani nista mogli skleniti kompromisne rešitve. Zato je bila dokončna rešitev tega vprašanja prepuščena obema prizadetima državam. Meddržavna pogodba med Italijo in Kraljevine SHS je bila podpisana 12.11.1920 v Rapallu. Z njo je bila določena meja, ki je v severnem delu potekala po določilih londonskega sporazuma, nato pa potekala od Rakeka, prek Snežnika na Reko. S tem dokumentom in kasnejšim dopolnilom v obliki Nettunske pogodbe so bila k Italiji priključena območja poseljena s slovenskim in hrvaškim prebivalstvom in sicer: Beneška Slovenija s Kanalsko dolino, Soška dolina, Slovensko Primorje z Gorico in Trstom, Istra in Reka, otoka Cres in Lošinj ter del Dalmacije z Zadrom in bližnjimi otoki, kot tudi Vis, Lastovo in Palagruž.

Takšno je bilo stanje po prvi svetovni vojni, ki je določilo meje kraljevine Jugoslavije napram Italiji, Avstriji in Madžarski. Te meje so ostale nespremenjene na delih meje proti Avstriji in Madžarski, medtem ko je zaradi specifičnega poteka mejne linije med Jugoslavijo in Italijo, ta tudi po drugi svetovni vojni predstavljala območje konfliktov.

Določitev mejne črte po drugi svetovni vojni

Meje nove Jugoslavije so v glavnem ostale nespremenjene in istovetne onim, ki so bile zašrtane po prvi svetovni vojni. Na območju Slovenije, na katerem Jugoslavija meji s tremi državami, poteka v celoti meja med Jugoslavijo in Italijo, ter meja med Jugoslavijo in Avstrijo, medtem ko meja med Jugoslavijo in Madžarsko predstavlja le kratek odsek celotne meje dveh držav. Potek mejne linije napram Avstriji se ni spremenil, prav tako mejna linija napram Madžarski. Večje in pomembne spremembe je doživela le meja proti Italiji. Zaradi pomena teh sprememb za oblikovanje značilnih obmejnih pokrajin in njihovega sedanjega položaja, si bomo podrobneje pogledali nastanek in razvoj te meje po drugi svetovni vojni.

Jugoslovanska državna meja na območju SR Slovenije poteka na kopnem v dolžini 614 km in po morju v dolžini 46,6 km. Od tega zavzema meja proti Italiji 202 km ali 32,8%, meja proti Avstriji 324 km ali 52,7% in meja proti Madžarski 88 km ali 14,3% od skupne dolžine kopenske meje. Na morju meji Jugoslavija na območju SR Slovenije samo z Italijo. V celoti odpade na državno mejo na območju SR Slovenije 20,6% skupne dolžine državne meje Jugoslavije. Meja poteka pretežno po hribovitem območju, nižinski značaj ima le del meje proti Italiji na Goriškem in pa meja proti Madžarski v Prekmurju. Manjši del državne meje poteka tudi po rekah in sicer na meji z Italijo po Soči in Beli v dolžini 30 km, ter proti Avstriji na Dravi in Muri v dolžini 79 km.

Odsek državne meje napram Italiji je najkrajši, vendar je po svojem pomenu in nastanku vreden posebne pozornosti. Poleg značilnih narodnostnih potez prebivalstva, je zanimiva tudi z gospodarskega vidika. Ta del državne meje je po drugi svetovni vojni doživel bistvene spremembe. Jugoslaviji so bila namreč vrajena ozemlja, ki so ji bila odvzeta z Londonskim sporazumom v prvi svetovni vojni. Že v toku vojne se je vprašanje meje nove Jugoslavije napram Italiji saostrilo, ker si je Italija skušala pridobiti večji del jugoslovanske obale in postaviti Hrvatsko pod njeno upravo. Zato je že leta 1943 NOO za območje Istre proglasil združitev Istre s Hrvatsko in Jugoslavijo. Poleg tega sta Zemaljsko antifašističko viječe narodnog oslobodjenja Hrvatske in Slovenski narodnoosvobodilni svet, proglasila priključitev pokrajin poseljenih s Slovenci in Hrvati, Slovenskega primorja s Trstom in Istre k Sloveniji oziroma Hrvatski, ter preko njihju bratski skupnosti narodov Jugoslavije. Te sklepe je potrdilo tudi II. zasedanje AVNOJ-a, vendar so imeli ti sklepi le moč stališč glede vprašanja državnih meja, ki so se pojavila po koncu vojne, za sedaj pa so bila brez pravne moči.

Kljub temu, da so jugoslovanske oborožene sile zasedle vse ozemlje, ki je bilo s proglasom narodnih vlad priključeno Jugoslaviji, niso mogle preprečiti vmešavanja štirih velesil pri določevanju nove državne meje. Ker je bilo vprašanje italijanskih državnih meja sestavni del mirovne pogodbe zavezniških sil z Italijo, Jugoslavija ni mogla vplivati na oblikovanje določil o poteku meje. Mirovna konferenca leta 1947 v Parizu je namreč že potekala v znamenju trenj med zavezniki in zato je prihajalo do nasprotujočih si mnenj o poteku meja, ki naj bi v bodoče ločevale različne družbene sisteme.

Jugoslavija, ki se je v tistem času borila za mednarodno priznanje nove ustanovljene skupnosti jugoslovenskih narodov, zrastle na osnovi skupne borbe v narodnoosvobodilni vojni, je zastopala stališče in zahtevo po mejah, ki naj bi potekale po liniji iz leta 1915. Takratna meja med avstroogrsko monarhijo in italijansko

republiko je naareč potekala zahodnje od današnje, vključevala je ozemlje sklenjeno poseljeno s prebivalstvom slovenskega naroda.

Nasprotno jugoslovenskim zahtevam je Italija postavila naslednje tri točke:

- da naj bi se meja določila po ameriškem predlogu iz leta 1919, ki je predvideval vključitev dela Istre v Italijo
- da bi Reka dobila svojo avtonomijo
- da Trst dobi značaj mednarodnega pristanišča.

Ker so ti predlogi naleteli na različna sprejema pri zaveznikih, je bila postavljena mešana komisija, ki naj bi oblikovala dokončen predlog o razmejitvi. Vendar tudi tu ni prišlo do enotnega predloga ampak je vsaka izmed štirih savezniških sil dala svoje predloge. Ameriški predlog je bil bolj naklonjen Italiji, v severnem delu je potekal po meji iz leta 1866, Gorico in Sežano je določil Italiji, prav tako Istro zahodno od Labina, končal se je v Plominski Dragi. Ta linija je pustila več Slovencev in Hrvatov na italijanski strani kot obratno. Angleški predlog je bil skoraj istoveten s ameriškim, razlikoval se je le na območju Istre, kjer predvideval vključitev njenega zahodnega dela s Pulo v okvir Italije. Francoski predlog je določal mejo na podlagi etnične pripadnosti z namenom izogniti se nastanku močnih narodnostnih manjšin na obeh straneh meje. V zgornjem delu je bil skoraj enak predhodnim, na območju Krasa je potekal zahodnje, v Istri pa je v okvir Italije predvidel le sedanjo Slovensko obalo in del zahodne obale Istre do Novigrada. Predlog Sovjetske zveze je bil skoraj enak zahtevam Jugoslavije, le da je potekal malo bolj vzhodno od meje, ki jo je predlagala Jugoslavija. K ozemlju Jugoslavije je prišteval vso Kanalsko dolino in Rezijo, ter del Furlanske nižine do izliva Soče v Jadransko morje. Ta predlog je bil enak mejam italijanske države iz leta 1866.

Vendar tudi naštetih predlogi niso vodili k končni določitvi meje. V nadaljevanju pogajanj je bil sprejet dopolnjen francoski predlog, ki je predstavljal kompromisno rešitev s pogojem, da Trst ostane samostojna teritorialna enota pod upravo in varstvom Združenih narodov.

Vprašanje Svobodnega tržaškega ozemlja

S podpisom mirovne pogodbe in njeno pravnomočnostjo s 15.7.1947 je nastala nova teritorialna tvorba - zasebni državni mednarodno pravni subjekt - Svobodno tržaško ozemlje. S sporazumom med anglo-ameriško in jugoslovansko vojaško upravo na območju Trsta, je prišlo do ločitve okupacijskih con in demarkacije teritorija. Jugoslavija je podpisala mirovno pogodbo z željo, da se vprašanje meje napram Italiji končno reši in se tako zagotovijo osnove za mir v tem delu Evrope, vendar je poudarila, da je bila z oddvojitvijo Gorice in Trsta Jugoslaviji storjena krivica.

Predvidena oblika oblasti na območju STO, ki naj bi jo imel guverner in svet štirih svetovalcev ni bila vzpostavljena, ker se štiri velesile niso mogle zediniti o osebi, ki naj bi vršila to funkcijo. Zaradi zaostrovanja mednarodnega položaja v odnosih med zahodnimi zavezniki in Sovjetsko zvezo je ideja o samostojnosti STO propadla že ob nastanku. Območje je še nadalje ostalo pod vojaško upravo. Leto po nastanku STO so ZDA, Velika Britanija in Francija objavile Tripartitno deklaracijo, ki sporoča, da so se te tri velesile zedinile, da je treba STO vrniti Italiji. Proti temu je jugoslovanska vlada ostro protestirala, ker se je brez njene prisotnosti poskušalo revidirati mirovno pogodbo. V težkih trenutkih, ki so sovpadali v tem obdobju, je jasno in neomajno stališče jugoslovanske vlade privedlo do umika tripartitne deklaracije.

Leta 1953 je prišlo do zaostritve v odnosih med Italijo in Jugoslavijo glede vprašanja meje in položaja Trsta. Na italijanski strani je bil predlagan plebiscit, katerega je jugoslovanska vlada odklonila, zaradi raznarodovalne politike, ki so

jo vodili Italijani v preteklosti na tem območju. Vendar so ti dogodki vodili k sklicu sestanka predstavnikov sil, ki so nadzorovale STO v Londonu. 5.10.1954 je bil podpisan Memorandum o soglasju glede STO med Italijo, Jugoslavijo, ZDA in Veliko Britanijo. Jugoslaviji je bila dodeljena cona B in s tem pristanišče Koper, uprava pa je bila na obeh straneh prenesena v roke civilne oblasti. Za narodnostne manjšine obeh območij je bil predviden poseben statut, ki prebivalcem obeh narodnosti na obeh straneh meje zagotavlja vse državljske in politične pravice. Obe strani sta bili obvezani urediti obmejni promet v 10 kilometrskem pasu. Prebivalstvo je imelo možnost preselitve preko meje in prenosa premoženja v roku dveh let. Prav tako sta se obe strani zavezali omogočiti neomejeno kulturno in gospodarsko delovanje pripadnikom narodnostne manjšine na svojem območju.

Državna meja med Jugoslavijo in Italijo na območju STO je bila veljavno določena šele s prvim in drugim členom Osinskih sporazumov, ki določata mejo na kopnem in morju. Sporazum je bil podpisan 10.11.1975 v Osiju pri Anconi, v veljavo pa je stopil s ratifikacije sporazumov s strani Skupščine SFRJ in poslanske zbornice ter senata republike Italije v marcu leta 1977.

Sprememba funkcije državne meje

Po koncu druge svetovne vojne je prišlo do mnogih bistvenih sprememb v pogledu meja med državami, ki so odprle nova vprašanja in probleme v meddržavnih odnosih. Ves kompleks mednarodnih odnosov tako na političnem kot ekonomskem področju, je dobil povsem nove dimenzije zaradi polarizacije odnosov med socialističnimi in kapitalističnimi državami. V tem času ideoloških nasprotij med savezniki, ki so tekmo za prevlado v svetu prenesli predvsem na področje ekonomskih odnosov, so državne meje dobile nov pomen. V prvem obdobju zaostritve

poče na glade na karc, spol, jesti in vero

- ter pri karizmatu in spodbujanju človekovih pravic in svo-
- blenosti ekonomske, socialne, kulturne in humanitarne narave,
- karizmatični mednarodni sodelovalni in podporni reševalni pro-

sestavljajo narodov

- karizmatični prijeteljske odnose med državami, osnovane na spo-
- stovanju medsejnih enopravnosti in pravice do samoodločbe po-

ga pravna

- vaje sporov po mirolnih postopkih in sodelovanju mednarodne-
- posegov pri prepovedanih nevarnostih in svetovni mir in reše-
- vanju za mednarodni mir in varnost, na osnovi aktivnih skupnih

narodov:

osnove mednarodnih odnosov, dolga cilje organizacijske združenih

Prvi člen ustanovne listine, ki predstavlja mednarodno
delovanje na mednarodnem področju, kot tudi v mednarodnih odnosih.

Viru ustanovne listine te organizacijske dolžnosti osnovne cilje

inje držav in okviru organizacijske združenih narodov, ki so v ok-

nih navede je svede izraženo pomembno vlogo tudi politično delova-

vanje funkcije meje. Pri spreminjanju funkcije in pomena držav-

strenih zahtevaj poveljav, ki je postopoma privajalo do spre-

ne različitih ideoloških. Vendar je konceptualni razvoj na obeh

dvema političnima sistemoma, ki sta bila v tem primeru osnovana

duktane na njen prvotni in tradicionalni pomen pregleda med

let predvsem obrambne linije. Funkcija meje je bila torej kre-

na informacijah so bile jugoslovanske meje ob koncu strideseviti

katere sodi tudi jugoslavija. Zaradi tega in pa zaradi sporov

kapitalizma države od vzhodnoevropskih socialističnih; med

izvaj princip "kolonizacije", ki je ločevala zahodnoevropske

v obdobju hladne vojne po končani drugi svetovni vojni so vse-

zven na stiku med različitimi družbenopolitičnimi sistemi.

Zato se je pojavila zahteva po obrambni funkciji meje, pred-

odnosov bi mogla meje postati šibka točka sistema, zato ker

- skrbi za koordinacijo med državami, pri uresničevanju teh ciljev

V Ustanovni listini se govori tudi o mednarodnih odnosih v gospodarstvu in na področju socialnega sodelovanja. Da bi se zagotovili pogoji za nesoten razvoj prijateljskih odnosov med državami bodo članice Organizacije združenih narodov nadalje razvijale:

- rast življenjskega standarda, ki naj v vseh državah temelji na polni zaposlitvi in ustvarjanju pogojev za gospodarski in socialni razvoj
- reševanje mednarodnih gospodarskih, socialnih, zdravstvenih in drugih sorodnih problemov, kot tudi sodelovanje na področjih kulture in izobraževanja

Na teh osnovah so se kasneje gradili temelji politike miroljubne koeksistence, katere principe je oblikovala prav Jugoslavija. Zahtevala je namreč mednarodnopravne zakonite principe o nujnosti sodelovanja med državami. To konstantno sodelovanje in to na vseh področjih in med vsemi državami, ne oziraje se na politične, družbene in ekonomske razlike med sistemi, naj bi postale nekaj neminljivega. Tovrstno sodelovanje, osnovano na enakopravnem vključevanju vseh držav v mednarodno delitev dela, je tudi način za odpravljanje varokov za konflikte med državami. Daje pa tudi solidne temelje za ohranitev in utrditev miru v svetu.

Pobude, ki jih je oblikovala Jugoslavija tudi v praksi na nivoju mednarodnih odnosov, so doživele prvo jasno potrditev na I.konferenci nevrščenih držav v Beogradu, septembra 1961.

Odnosi v svetu so se prav v šestdesetih letih močno spremenili, nastala je vrsta novih držav, hiter gospodarski in tehnološki razvoj je vedno bolj temeljil tudi na mednarodnem povezovanju držav v okviru različnih gospodarskih skupnosti in grupacij. Posebej so bila takšna gibanja vidna v Evropi, kar je privedlo

Pri urenitvenju teh nalog se Socialistična federativna republika Jugoslavija zavezuje:

- za vzpostavitev in razvoj vseh oblik mednarodnega sodelovanja, ki prispevajo k uveljavljanju miru, in krepitvi vzajemnega sodelovanja, enokorporativnosti in prijeteljstva med narodi in državami, ki priznavajo k uveljavljanju sodelovanja, za kar najbriže in kar najbolj svobodno menjavo materialnih in duhovnih dobrin, za svobodno medsebojno obveščanje in s karavajšnje drugih odnošajev, ki prispevajo k uveljavljanju skupnih gospodarskih,

pri urenitvenju teh nalog se Socialistična federativna republika Jugoslavija zavezuje:

- za vzpostavitev in razvoj vseh oblik mednarodnega sodelovanja, ki prispevajo k uveljavljanju miru, in krepitvi vzajemnega sodelovanja, enokorporativnosti in prijeteljstva med narodi in državami, ki priznavajo k uveljavljanju sodelovanja, za kar najbriže in kar najbolj svobodno menjavo materialnih in duhovnih dobrin, za svobodno medsebojno obveščanje in s karavajšnje drugih odnošajev, ki prispevajo k uveljavljanju skupnih gospodarskih,

A temeljni nalogi, govori o sedem poglavju o politiki ekonomskega sodelovanja in ekonomskega sodelovanja mednarodnih sodelovanj, namreč:

- za vzpostavitev in razvoj vseh oblik mednarodnega sodelovanja, ki prispevajo k uveljavljanju miru, in krepitvi vzajemnega sodelovanja, enokorporativnosti in prijeteljstva med narodi in državami, ki priznavajo k uveljavljanju sodelovanja, za kar najbriže in kar najbolj svobodno menjavo materialnih in duhovnih dobrin, za svobodno medsebojno obveščanje in s karavajšnje drugih odnošajev, ki prispevajo k uveljavljanju skupnih gospodarskih,

do posebne resolucije Generalne skupščine OZN, za katero je pomembno datu popada pred Jugoslavijo. Na jubilejnih XX. letnicah Generalne skupščine je bila decembra 1965 sprejeta resolucija o dobrih sosedskih odnosih med evropskimi državami in razvijanju družbenopolitičnega sistema.

kulturnih in drugih interesov držav, narodov in ljudi, posebej pa k razvoju demokratičnih in socialističnih odnosov v mednarodnem sodelovanju in sploh k družbenemu napredku, za preseganje blokavske razdelitve sveta, za zavračanje sile ali grožnje s sile v mednarodnih odnosih ter za resnično splošno in popolno razorožitev;

- za pravico vsakega naroda, da si svobodno določa in gradi svoje družbeno in politično ureditev po poteh in s sredstvi, ki jih sam izbira;
 - za pravico naroda do samoodločbe in nacionalne neodvisnosti in za njegovo pravico, da bije za te cilje osvobodilni boj;
 - za spoštovanje nacionalnih manjšin, všteti pravice delov jugoslovenskih narodov, ki žive kot nacionalne manjšine v drugih državah;
 - za mednarodno podporo narodom, ki bijejo pravičen boj za svojo nacionalno neodvisnost in osvoboditev iz imperializma, kolonializma in vseh drugih oblik nacionalnega zatiranja in podrejanja;
 - za razvoj takega mednarodnega sodelovanja, ki zagotavlja enakopravnost ekonomske odnose na svetu, suvereno razpolaganje z nacionalnimi naravnimi bogastvi in ustvarjanje možnosti za hitrejši razvoj manj razvitih držav;
- 4 za spoštovanje splošno priznanih norm mednarodnega prava.

Ko se Socialistična federativna republika Jugoslavija zavzema za vsestransko politično, ekonomsko, znanstveno in kulturno sodelovanje z drugimi narodi in državami, zastopa kot socialistična skupnost narodov stališče, da mora to sodelovanje prispevati k ustvarjanju tistih demokratičnih oblik povezovanja držav, narodov in ljudi, ki ustrezajo interesom ljudstva in družbenemu napredku in je v tem pogledu odprta skupnost."(Ustava SFRJ, 1974)

Izkušajo iz ustanovitve doleteti, tudi ekonomski aspekti mednarod-
 ne politike jugoslovanske središnje ameriške o obliki odprtosti
 gospodarstva navezati. Celoten sistem družbenoekonomskega odno-
 sova, predvsem pa področje gospodarskega razvoja, je naravnost ne-
 ločljivo vključen v mednarodno delitev dela. Zaprte, ki jih
 je narokovale politike aktivnega vključevanja v mednarodno tr-
 žnico, pa so bile tesno povezane s spremembami funkcije držav-
 ne meje. Tehnja po obsegu mednarodnem sodelovanju je privedla
 do negativne odprtosti meje, za razne oblike tokov, ki so v po-
 vojnem obdobju v zelo skrajnem obsegu prenesli jugoslovanske
 državo meje.

Obratno funkcijo je zamenjala funkcija posredovanja prometnih
 in plačilnih tokov in informacij prek meje. Sprememba funkcije
 in pomena državne meje se je pokazala v odprtosti novih ali
 ponovno odprtih mestih in območjih mestnih predelov, integraciji
 različnih objektov okoli njih dejavnosti in izboljševanju promet-
 nega omrežja. Vsi ti posegi, ki so se odražali v spremembah
 funkciji meji, so vodili k doseganju nestrane smeri v oblikovan-
 ju odprte skupnosti. Prav zato imenujemo novo funkcijo držav-
 ne meje, funkcijo odprte meje, ki predstavlja most med sosed-
 njimi državami.

Spreminjanje pomena in funkcije državne meje je torej sledilo
 principom jugoslovanske zunanje politike v mednarodnih odnosih.
 Na višji ravni pripravljenost na izvajanje sprejetih ukrepov,
 izkušajo tudi iz pomembnega geopolitičnega položaja, je jugo-
 slavija odprla svojo mejo. Seveda je ponekod ta proces sešel
 daleč, ker je prav tako vezan na odziv sosednjih držav, pa pone-
 kod se ni dosegel optimalnih okoliščin.

Politiko odprtosti meje pa ni narokovalo samo vključevanje v
 mednarodno delitev dela in izvajanje ukrepov politike aktivnega
 vključevanja. Pomembno vlogo je v tem procesu odigrala tudi za-

enakomeren gospodarski razvoj vseh območij Jugoslavije. Obmejne pokrajine, ki so nekdanj prav zaradi svoje funkcije obrambne pregrade in strateškega pomena, predstavljale gospodarsko nezanimiv prostor, so bile med najbolj zaostalimi v primerjavi s drugimi deli naše republike. Dodatno oviro je predstavljala tudi naravna neprimerenost hribovitih območij za obsežnejšo gospodarsko dejavnost. Potek meje je bil namreč na območju SR Slovenije tudi v preteklosti vezan na hribovita območja ozirna gorake pregrade. Zato je ves razvoj, tako poselitve kot gospodarstva, zaostajal za drugimi slovenskimi pokrajinami. Tako je tudi sprememba funkcije meje v mnogočem pripomogla k izenačevanju pogojev za nemoten družbenoekonomski razvoj v teh dosedaj manj razvitih območjih.

Ker so pri določanju meja prevladovali različni politični interesi, se je velik del slovenskega etničnega ozemlja znašel v okvirih državnega ozemlja sosednjih narodov. Položaj je bil v tem pogledu veliko slabši po prvi svetovni vojni in je zaradi načrtne asimilacijske politike in naseljevanja prebivalcev večinskega naroda tudi privedel do zmage zahtev večinskih narodov, tako v primeru Italije kot Avstrije. Dejstvo, da tudi po drugi svetovni vojni zaradi interesov velikih sil ni prišlo do združenja vsega slovenskega etničnega ozemlja v okvir enotne državne tvorbe slovanskih narodov, je tudi eden izmed elementov, ki je zahteval spremembo funkcije meje. Kajti le odprta meja, ki omogoča neposreden stik pripadnikov slovenske narodne manjšine v zasejstvu s matičnim narodom, je lahko zagotovilo za nenehen stik in podporo Slovencev v sosednjih državah.

Sprememba funkcije državne meje je bila torej osnovana na temeljih zunanje politike Jugoslavije, katere cilj je aktivna miroljubna koeksistenca vseh narodov in držav v svetu, dopolnjevala pa jo je skrb za nemoten gospodarski razvoj obmejnih pokrajin in ohranjanje stika s pripadniki slovenske narodnostne manjšine v zasejstvu.

Pogodba med SRJ Jugoslavije in Republike Italije dokončno ure-
ja neke med obema državama, ki je bila na območju Svobodnega
tržiškega ozemlja po Londonskem sporazumu o razpisu določen
le kot demarkacijska črta. Zato je pomemben pripevek k dokon-
ni odstranitvi sporov, ki so v preteklosti motili skladno od-
nose med Jugoslavijo in Italijo. Gestvarni dokument sporazuma,
ki dokončno rešuje vse dotlej odprta vprašanja v zvezi s

Država pogodba med SRJ Jugoslavije in Republike Italije je
bila podpisana 10. novembra 1975 v Orlanu pri Anconi v Italiji,
kjer sta 1. marca 1977, poselnska sporazuma in s tem Republike
Italije pa sta jo ratificirala na sedli 14. marca 1977.

-italijanski meji.

Predhodnic tem sporazumom, so v odnosih s Italijo predstavlja-
li še Videmski sporazum o omejenem območju prometov in Trški
ter Gorški sporazum o blagovnem območju prometov. Vendar so
Olimski sporazumi dokončno rešili nekatera preostala vprašanja,
prav tako pa dali osnovo za nove oblike obmejne meddržavne
sodelovanja, ki dosledaj niso bile prisotne ob jugoslovansko-

A vsem zgodovinskem razvoju jugoslovanskih državah meje je
največ pomembnosti imela jugoslovansko - italijanska meja.
O njej smo govorili že v predhodnih poglavjih in se omenili
z zgodovinskimi razvojem in vprašanji, ki jim je sprožilo dolo-
čeno mejo črto med Jugoslavijo in Italijo. Kot smo govorili
o vprašanjih funkcije jugoslovanske države meje v smislu od-
piranja meje, smo tudi ugotovili kakšni razlogi so vodili k
tem spremembam. Med končne rezultate takšne politike, ki je
imela dobrih posledic odnosi med dvema državama, pa moramo
šteti prav Olimski sporazume. Ta dokument namreč predstavlja
verzijske meddržavne sodelovanje v najširšem obsegu.

Meje

Olimski sporazumi - nov element v preobrazbi funkcije države

položajem manjšin, njihovimi premoženjskimi in socialnimi razmerami, možnostjo preselitve, je bil tudi sporazum o pospeševanju gospodarskega sodelovanja med državama.

Sporazum vsebuje tudi protokol o ustanovitvi proste cone, kot tudi dokument, s katerim sta se vladi sporazumeli, da bodo tudi v prihodnje veljali sedanji sporazumi o osebnem in blagovnem obmejnem prometu. Sporazum konkretizira vse elemente tega pospeševanja. Nanašajo se na vodnogospodarska vprašanja, na graditev plovnih in cestnih zvez, na sodelovanje pristanišč severnega Jadrana kot tudi mest obeh dežel ob Jadranu ter na zaščito obal in voda pred onesneževanjem. V sporazumu so tudi zagotovljeni vsi pogoji, da se dopolnijo in razširijo sedanji sporazumi o obmejnem sodelovanju. Veljavni sporazumi se naareč že preoski in jih je potrebno uskladiti s potrebami in možnostmi prebivalstva in družbene skupnosti, da bi dosegli enoten režim malega obmejnega blagovnega prometa vzdolž vse kopenske meje s Italijo.

Nova izvirna oblika gospodarskega sodelovanja med državama, ki spreminja funkcijo državne meje, je ustanovitev proste cone, predvidene v 1. členu sporazuma o pospeševanju gospodarskega sodelovanja med Jugoslavijo in Italijo. Prosta cona bo sestavljala okoli 10 kvadratnih kilometrov jugoslovanskega ozemlja na meji pri Sežani in nekaj manj italijanskega ozemlja na drugi strani meje. To pomeni, da bo vsaka pogodbeni stran prispevala del svojega ozemlja, vendar brez poseganja v suverenost druge, se pravi, da bo tudi na tem ozemlju veljala zaščitana državna meja.

Kakor je razvidno iz protokola, je osnovni neposredni namen ustanovitve proste cone, razvoj obmejnih pokrajin na obeh straneh meje in povečanje možnosti za zaposlovanje prebivalstva v teh pokrajinah. Hkrati prosta cona posredno ustvarja možnost za hitrejši razvoj širšega obmejnega območja in pomeni torej gospodarsko korist za obe državi. Ustanovitev cone zagotavlja

Nejue linije med dvema sosednjima drzavama se oblikuje na osnovi dogajanj v tani njezne odlozaje. Najbolj se ta dogajanja so lahko stratezki, politini, etnini in drugi. Pri tem se ne upo- steva vedno obatozede prilozi ali drugeno geografske regiona- lizacije, kot tudi ne etnne enotnosti posameznih pokrajin. Ker torej nese, dolozena po enem od imed navedenih kriterijev, v vedni primerov razvaja narodnostno, gospodarsko, kulturno ali kako drugoze enotne prostore, nastanejo v taknih obmojih motive v regionalni strukturi, ki prizadenejo tako predvalitavo kot gospodarske teh obmoji. Oblikuje se tudi regionalna

Polje in delinice obmojih obmoji

4. OBRHEDILNA OBRHEDILNA OBRHEDILNA

Infrastruktura na dolozno izpolnjevanje funkcije odprte nese. preko nese, da po korake biti vodilo pri urejanju in izgradnji prostor. Prepletanje obmoji posameznih delavnosti predvalitva obmoji na obeh straneh nese v medsebojno odvisen gospodarski prehodnostjo narred pogojse vedno sirse povezovalne obmojih sinj v okviru nurlantse juljske krajin. Drzava nese v avojo prometa, ki so bila doloz parcinno redena po posameznih pokra- tega dase pobudo in omovo na ureditav vpravljaj malo obmejne nese, ki se poglablja uveljavljanje prinipa odprte nese. Poleg in jugoslavije pomeni nov element v preobrazbi funkcije drzavne dogovor v ustanovitvi proste cone ob drzavi med Italijo

razum, 1977)

vaen potrebni pogojev za uspešno delovanje cone. (osimki spo- znanji pri urejanju potrebne infrastrukture in negotovljanju. Vse to nalaga odgovornost v avni v uradniizivljajo sporazuma, klainih temeljev narodnostnih skupnosti na obeh straneh nese. Nared na ustanovitve cone lahko prispeva tudi v kreditivni mate-

poznost na okrepitav položaja severojadranskih pristanišij Trsta, Korpa in Reke v evropskem gospodarskem prostoru.

struktura, ki je tesno povezana z nastankom in funkcijo meje. Spremembe, ki jih povzroči nova državna meja so torej vidne v pokrajini, vendar na njihovi osnovi ne moremo točno opredeliti obmejnih območij, saj vplivi segajo različno daleč od meje.

Obmejna območja so območja, ki so nastala z določitvijo državne meje, njihov obseg pa določajo meddržavne pogodbe in sporazumi o obmejnem prometu. Ti dokumenti določajo oblike povezovanja in možnosti sodelovanja v obmejnem območju, prebivalstvu tega območja, ki ima v odnosu do prebivalstva v drugih območjih poseben status.

Mednarodnopravna opredelitev območij obmejnega prometa

Meja s svojim nastankom sproži vrsto pramoženjsko-pravnih, političnih, etničnih pa tudi eksistenčnih problemov prebivalstva v obmejnih območjih. Da bi omogočili nemoteno delovanje prebivalstva v razdeljenih območjih, sosednje države navadno pristopijo k sklenitvi sporazumov o obmejnem prometu, s katerimi urejajo pretok in promet blaga, prebivalstva in druga vprašanja, ki so odločilnega pomena za nemoten razvoj gospodarstva in prebivalstva v teh območjih. S temi sporazumi omogočajo dvolastniško obdelovanje kmetijskih površin, prodajo kmetijskih pridelkov, način oskrbe prebivalstva, kar omogoča nemoten in normalen potek življenja prebivalstva v teh območjih. Ti sporazumi imajo nalogo odpraviti morebitne negativne posledice, povezane z nastankom meje in obmejnih območij.

Obsežnost vprašanj, ki jih je potrebno rešiti s sporazumi o obmejnem prometu, je odvisna od stopnje razvoja meddržavnih odnosov, velikosti in dosežanj razvoja obmejnih območij, števila prebivalstva in njegovih gibanj, kot tudi narodnostne sestave prebivalstva in položaja narodnostnih manjšin.

Sporazumi o malcobmejnem prometu navadno predvidevajo in urejajo naslednja vprašanja:

Nalobni promet je eden izmed vidikov trgovine, trgovina pa omogoča ekonomsko ekspanzijo družbe osnovane na delitvi dela. Ker nalobni promet omogoča prenos blaga, oseb in uslug preko države meje, je to poseben vidik ekonomskih odnosov in posebnih statističnih posebnosti. Statistične nalobne trgovine prometne in osebne mednarodne prometa med državami pa so:

1. delovne države, a naravnih območjih območij. Iste ekonomske mednarodne odnose in (posamezniki, države ali ekonomske aktivnosti) v okviru delitve dela namenjajo in povezujejo. Drugi deliti dela. "A sodni drugi je, po njegovem mnenju, vsodna družba in njen ekonomsko-socialni razvoj temeljita na svoji povezanosti in odvisnosti ene območja od drugega, nato kar dva neodvisna območja, ki povezuje mednarodne ekonomske (1978) ustvari, da je to delitev dela in ekonomskih odnosov. V okviru teoretične analize nalobnega prometa, je M. Altmann

kon meje. Koristi, ki izhajajo iz mednarodne odvisnosti, povezanosti in naravnih odnosov, kot tudi zaradi obojestranske gospodarske menjave med območji, ki je podlaga geografike ali ekonomike. Nalobni promet se organizira in izvaja v obliki trgovine - omogoča neposredno prenos blaga in obliki druge trgovine in delitvi. Je to območje območja predelovalnega odnosa in centra, ne meje oziroma regionalne oskrbe in blaginje kraj in preko meje. - omogoča oskrbo predelovalnih območij na obeh straneh in dvostranski promet. - potrebujejo vsi opravilni davkov in kmetijske pridelke območjih območij. - odprte carinske oblasti ali regionalne ukinitve carin in posamezne vrste blaga, ki se prek meje prenašajo predelovalni

- promet blaga (uvoz-izvoz)
- pretok uslug (nevidni uvoz-izvoz)
- pretok kapitala
- pretok oseb
- pretok informacij

Mednarodnopravna opredelitev obmejnih območij je osnovana na meddržavnih pogodbah o maloobmejnem prometu, katerega obseg in področja smo že opredelili. Socialistična federativna republika Jugoslavija je na osnovi določil mednarodnega prava, spoštujoč multilateralne mednarodne pogodbe sklenila bilateralne sporazume o maloobmejnem prometu in drugih oblikah obmejnega sodelovanja z vsemi sosednjimi državami, razen z Albanijo.

Sporazumi o območjih maloobmejnega prometa na območju SR Slovenije

Na območju SR Slovenije veljajo naslednji sporazumi o maloobmejnem prometu s sosednjimi državami:

- Sporazum med Federativno narodno republiko Jugoslavijo in Republiko Italijo o ureditvi osebnega prometa ter suhozemskega in pomorskega prevoza in prometa med obmejnimi območji, podpisan v Udinah dne 31.10.1962
- Sporazum med Federativno narodno republiko Jugoslavijo in Republiko Italijo o lokalni menjavi med obmejnimi območji Trsta s ene strani in Baj, Kepra, Sežane in Nove Gorice, s druge strani, podpisan v Rimu dne 31.3.1955
- Sporazum med Federativno narodno republiko Jugoslavijo in Republiko Italijo o lokalni menjavi med obmejnimi območji Gorice, Vidna in Sežane, Nove Gorice in Tolmina, podpisan v Rimu dne 31.12.1955
- Sporazum med Socialistično federativno republiko Jugoslavijo in Republiko Avstrijo o obmejnem prometu, podpisan 28.9.1967 v Ankarani

Na osnovi 7. člena Londonškega sporazuma o socialnosti jugosla-
 vije in Italije o vprašanju STO⁸⁸ je leta 1954 sestala v
 Udineh delegacija jugoslovanske in italije, da bi obnovile pogo-
 vore o kreditni maloobsejni prometi oseb, blaga in prometa
 ter o izjavi v gibanju predvlastne omejitve območij preko me-
 je, zaradi negotovne normalne oskrbe predvlastne, kot tudi
 njegove trgovske, turistične in drugih dejavnosti. Do tega le-
 ta je bila naravnost meja med drugima praktično zaprta, karav
 je bil že leta 1949 prav tako v Udineh sklenjen sporazum o
 maloobsejnem prometu, vendar te oblike prometa skoraj ni bilo.
 Pogajanja so se končala s podpisom sporazuma med dvema vladama
 o kreditni maloobsejni prometi na območju Trsta in njemu
 mejnih območij, ki so nevedoma v prilogi te naloge. Sporazum
 sklenjen leta 1954 je bil dopoljen prav tako v Udineh leta
 1962 in je danes v veljavi.

Sporazumi s Italijo

Sporazumi o omejenem prometu so bili sklenjeni med jugoslovansko
 in sosednjimi državami z namenom, da bi olajšali potovanja in
 prehode predvlastne na obeh straneh omejenih območij. Ti spo-
 razumi vsebujejo določila o različnih vidikih omejenega prometa
 kot tudi o drugih oblikah sodelovanja v omejenih območjih, npr.
 cestnem in železniškem prometu, pravilnih določilnikov ob meji.
 Določila teh sporazumov ni bomo ogledali le v nekaterih osnov-
 nih elementih, ki veljajo za posamezna omejena območja ob me-
 jan s Italijo, Avstrijo in Madžarsko.

- Sporazum med vlado Socialistične federativne republike jugo-
 slavije in vlado ljudske republike Madžarske o kalen omejenem
 prometu oseb, podpisan v Budimpešti, dne 5.11.1975.
- Sporazum med Socialistično federativno republiko jugoslovansko
 in Republiko Avstrijo o spremembah sporazuma o omejenem pro-
 metu s dne 28. septembra 1967, podpisan 5.2.1975 v Beogradu

Z Videnskim (Udine - sl.Videm) sporazumom se ureja način prehoda preko meje za osebe iz obmejnih območij, nadalje se določa pravica prenosa določenih vrst in količin blaga brez plačevanja carine, določajo se davčne in carinske olajšave za prenos poljedelskih pridelkov z dvolastniških površin, prav tako prenos sredstev in orodij za kmetijsko proizvodnjo, prehod živine na pašo na posestvo preko meje itd. Urejajo se tudi carinske olajšave za delavce in uslužbence pri prenosu določenih predmetov za osebno potrošnjo, osebnega dohodka iz naslova zaposlitve na drugi strani meje. Ureja se tudi promet za prevoz potnikov v malocobajnih območjih, določajo se potniške linije na kopnem in morju ter način po katerem lahko pooblaščen podjetja dobe koncesije za upravljanje te dolžnosti.

Da bi se zagotovilo pravilno izvajanje tega sporazuma se je ustanovila Stalna mešana komisija, katero sestavlja šest članov, po trije iz vsake države. Komisija lahko povabi k sodelovanju različne strokovnjake, če to zahteva reševanje določene problematike. Naloga komisije je reševati vprašanja, ki bi se utegnili pojaviti v zvezi s tolmačenjem in izvajanjem omenjenega sporazuma, ter sprejemati sklepe o ukrepih za izboljšanje le-tega. Komisija ima tudi posvetovalno vlogo glede vprašanj, ki se pojavljajo na lokalnem nivoju. Sklepe sprejema komisija soglasno, odobriti pa jih morata obe vladi.

Stalna mešana komisija med drugim tolmači odredbe o izkaznicah za prehod preko meje, viziranju mejnih prepustnic od strani mejnih organov druge države za prehod preko meje na vseh točkah, carinskih olajšav, ki omogočajo povečanje količine preko meje prenešenega blaga, ki se ne carini in podobno. Nadzoruje in vzpodbuja delo lokalnih organov, ki naj bi se redno mesečno sestajali in reševali vprašanja na njihovem območju. S tem v zvezi jekomisija proučevala nekatera aktualna vprašanja vezana na odpiranje novih mejnih prehodov nižje kategorije, izdajanje izkaznic kmatom dvolastnikom, ki ne morejo dokazati lastništva nad zemljo na drugi strani meje, ugotavljala nastalo

cesten in letniških prometov a obmejnih območju, kot tudi obmejnih prometov ni edini, saj se dopolnjujejo sporazumi o geografski in letni 1968 s nekaj popravi in dodatki je a veljavni popravi in letih 1956, 1965, 1967, 1968 in 1975. Celotno besedilo je bilo sklenjeno 19.3.1955 in nato dopolnjevan in mese a obmejnih območju. Prvi sporazum o ureditvi mejnih in-eto meddržavnih sporazumov s namenom olajšati prehode preko tudi sosednje republike Avstrije je jugoslovanska sklenila vr-

Sporazumi s Avstrijo

to a skidu s hudeji sporazumi o gospodarstvenih sodelovanju. dar obstoji težnja po izenačenju pravic na celotno območje in zahteva razveljavljanja. Do danes sta še vedno a veljavni, ven-leta brez ponovnega podpis, če sta od pogodbenih strank ne na sta sklenjena na določeno leto, a pogojem, da se podaljšu-brava carinske kontingente na uvoz na območju Gorice. Sporazum-določila nima. Po goriških sporazumi pa italska samostojno od-noknost brezcarinske blagovne menjave, medtem ko goriški tega sporazumov obstoje določene razlike, saj tržaki predvideva na seznamov blaga, pa se razna po režimu uvoza in izvoza. Med sporazumov, blagovna menjava na osnovi sprejetih listin ostro-nejini območji. Sporazumi imata značaj lokalnih trgovinskih in olajšavni dosegi obsežnejšo trgovinsko menjavo med maloob-območju enoten režim blagovne menjave in na tej osnovi s mošti-člj teh dveh sporazumov je bil ustanoviti a vsem maloobmejnih tržaki in goriški, prav tako podpisana je 1955 leta a Rimu. Pogoj sporazuma o ureditvi osebnega prometa urejata vprašanja blagovnega maloobmejnega prometa še dva posebna sporazuma,

temelji so na naslednjih osnovnih sporazumov. sporazuma, ki bi bil prilagojen sedenji stopnji odnosov, ki sporazuma in a zadnjem času dela na pripelavi novega teksta komisija je a toku svojega dela predlagala mnogo dopolnila. Skoda ob poplavan, ki je prizadela zemljišča dvoletnikov.

Sporazumi urejajo enaka vprašanja kot sporazumi z Italijo, zato naj le v kratkem povzamemo osnovne elemente:

- določajo obmejne območje
- urejajo prehod preko meje za prebivalstvo v obmejnem območju in posebne pogoje pri prehodu dvolastnikov preko meje (prenos orodja, živine, pridelkov)
- določajo mejne prehode za maloobsejni promet in prehode za dvolastnike
- urejajo vprašanja javnega transporta v obmejnih območjih

Tudi v tem primeru je oblikovana posebna Stalna mešana komisija, ki se sestaja najmanj enkrat letno, da bi razpravljala o naslednjih vprašanjih:

- zaščititi obmejnih naselij pred poplavanji reke Mure
- potrebnih delih na mejnih prehodih
- onesnaženju voda reke Mure
- regulaciji vodotokov v obmejnem območju
- izgradnji energetskih objektov
- izgradnji prometne infrastrukture
- informiranju o delu elektrarn na Dravi
- izvajanju sporazuma o maloobsejnem prometu

Komisija tako kot v maloobsejnem območju z Italijo nadzoruje delo lokalnih organov in proučuje nerešena vprašanja, kot na primer odpiranje mejnih prehodov za maloobsejni promet z motornimi vozili, zaradi potreb kmetov dvolastnikov, ki sicer potrebujejo več časa za dostop do svojih površin ob uporabi svoje mehanizacije, ker morajo preko mednarodnih ali meddržavnih prehodov, ki so urejeni za promet z motornimi vozili. Medtem ko je sporazum o obmejnem prometu z Avstrijo soroden sporazumu o ureditvi osebnega prometa v obmejnem območju z Italijo, pa vprašanje blagovnega prometa v obmejnem območju ni rešeno s posebnim sporazumom. Avstrija je namreč dosedaj odbijala sprejetje tovrstnega sporazuma z izgovorom, da bi sklenitev

A času med podpisom pravega in drugega sporazuma o malem območju nem prometn oseb je bil leta 1967 podpisan tudi sporazum o

območju-~~območje~~ ter za avstrijsko območje območje.
previce so latovske previce mešanih komisij za italijanske
tako predvideva stalno mešano komisijo, katere dolžnost je
pas ob meji, drugih bilateralnih sprememb ni bilo. Sporazum prav
preveze razširitev območja s 15 na 20 kilometri
sklenjen deset let kasneje prav tako v Budimpešti je prišel
kot tudi mešanih prehodov za maloobsejni promet. Novi sporazum,
je bilo avstrijske propozitice ter nadalje preboda preko meje,
nabete o pravicih prebivalstva v območju, uršjeno
kotja maloobsejnega prometa, oblikovana pa so bila tudi prva
njemu 1965 v Budimpešti je bila dana osnova za določitev ob-
se navedena na primeru Italije in Avstrije. S sporazumom skle-
razuna o malem območju prometn oseb z Madžarsko, ki so bila
ista nabete in cilji so vodili jugoslovski pri sklepanju spo-

Sporazumi z Madžarsko

razumov, ki ste jih sklenili ti dve državi.
vijo in avstrijske rezultate na osnovi rednih bilateralnih spo-
Vsa ostala avstrijska maloobsejnega sodelovanja se med jugosla-
vija v okviru teh sejmov.

sveta iz leta 1968, ki določa nadaljnje pletvenje vpraš
postopovanja teh sejmov ureja poseben odlok zveznega izvršnega
vsekovnu gospodarstva v navedenih delcih. Pogoj trgovinskega
vključen v organizacijsko tradicionalnih sejmov, ki služijo po-
ke, štajerske in karintijske-juljske krajine. Slednje nicer ni
ki se vodijo gospodarske zbornice Slovenije, Hrvaške, Koros-
eklenjene sejmne sporazuma v okviru združenja alpe-adria,
Namesto tega sporazuma imamo v Avstriji kot tudi v Italiji

ako gospodarske skupnosti.
takšnega sporazuma pomenila oviro v urejanju odnosov z Evrop-

obmejni trgovinski menjavi, z namenom razširiti ekonomsko sodelovanje med državama. Maloobmejni blagovni promet, ki je urejen s tem sporazumom se odvija letno na osnovi blagovnih seznamov, ki se letno obnavljajo in potrjujejo na obeh straneh.

Osnovni elementi maloobmejnega prometa med Jugoslavijo in
sosednjimi državami

Definicija maloobmejnega prometa, je po mnenju M. Ačimovića naslednja: "Maloobmejni promet je specifična oblika zunanjetrgovinske menjave med obmejnimi območji, ki temelji na osnovi posebnih mednarodnih sporazumov in ob posebnih olajšavah, je istočasno tudi delitev v ekonomskih odnosih v teh območjih, ki pogojuje medsebojno ekonomsko povezanost in odvisnost enega območja z drugim."

Osnovni elementi maloobmejnega prometa so torej promet oseb, promet blaga, promet uslug in promet kapitala. Za maloobmejni promet je tržišče omejeno na nivo lokalne menjave, katere namen je različen od zunanjetrgovinske politike celotne države.

Poseben status, ki ga ima maloobmejni promet v okviru celotne zunanjetrgovinske menjave izhaja iz naslednjih elementov:

- natančno določenega tržišča, ki je izredno majhno po obsegu
- obstoja carinskih olajšav, katerih v normalnem uvozu in izvozu ni ter uporabe brezcarinskih blagovnih seznamov
- promet oseb se v maloobmejnem območju odvija s pomočja posebnih prepustnic oziroma potovalnih dokumentov, ki se razlikujejo od rednih potnih dokumentov
- osebe v maloobmejnem prometu uživajo olajšave na področju carin in davkov, kar ne velja za prebivalstvo izven maloobmejnega pasu.

Obmejna prepustnica predstavlja enega od osnovnih elementov maloobmejnega prometa, kajti brez nje je onemogočeno gibanje

prebivalstvu iz obmejnih območij po območjih na drugi strani meje. Na osnovi obmejnih prepustnic poteka namreč ves maloobmejni promet, ki se razlikuje tudi po vrstah uporabljenih prepustnic. Imamo namreč več vrst obmejnih prepustnic in sicer:

- stalno obmejno prepustnico
- obmejno izkaznico
- dovolilnice za enkratni prehod meje ob izrednih prilikah
- posebne dovolilnice

Prepustnice izdajajo občinski organi v obmejnih območjih Slovenije kot utrdi sosednjih držav. Oblika in forma prepustnice so predpisani s preje omenjenimi sporazumi o obmejnem prometu. Obmejne prepustnice se izdajajo za veljavnost treh let. Imetniki obmejnih prepustnic se lahko zadržujejo v obmejnem območju na drugi strani meje v povprečju 3 do 6 dni in le v izjemnih primerih do 10 dni. Obmejne prepustnice za vse sosednje države, razen Madžarske, veljajo za neomejeno število prehodov preko meje.

Obmejna izkaznica se običajno izdaja le dvolastnikom, katerih zemljišča so pri določanju meje ostala na sosednji strani meje. Velja tudi za člane imetnikove družine, ki morajo biti vpisani v za to pripravljen oddelek v prepustnici. Pri delu na polju je potrebno vedeti, da se morajo vsi kmetje še isti dan vrniti domov na svojo stran meje. Medtem pa sporazum z Italijo predvideva za opravljanje določenih del (ogljjarstva, pastirstva, gozdarstva) možnost sezonskega bivanja v Italiji v času do treh mesecev.

Posebne dovolilnice za enkratni prehod meje^{ki} se izdajajo so predvidene za primer različnih bolezni, nesreč in smrti, ko se pri reševanju ne moremo zanašati na hitro pomoč iz najbližje domače bolnišnice in se zato napotimo prek meje.

Olajšave za prebivalstvo obmejnih območij

Prebivalstvo obmejnih območij ima v primerjavi s drugimi državljani določene olajšave v razliko od mednarodnega potniškega prometa. Za pridobitev obmejne prepustnice se plača manjša taksa kot za potni list. Imetniki prepustnic imajo možnost dobiti določene olajšave za prenos blaga in denarja preko meja. Kmetje dvolastniki imajo pravico, da brez uvoznih in izvoznih dovolilnic, carin, davkov in drugih prispevkov, prenašajo ali vodijo preko meje orodje in sredstva za kmetijsko proizvodnjo ter živino. Prav tako imajo pravico spravljati pridelek z dvo- lastniških površin preko meje na svoje gospodarstvo. Poleg tega lahko brez davka prenašajo preko meje predmete za osebno potrošnjo, hrano, pijače, tobak ter živino in potrebna kraila za živino.

Delavci in uslužbenci, ki so zaposleni na eni strani meje, na drugi pa živijo, lahko brezplačno prenašajo prek meje določene količine blaga in sredstev. Blago je predvideno z blagovnimi listami.

Za dnevne migrante v obmejnih območjih velja tudi pravica prenosa osebnega dohodka iz kraja dela v kraj bivanja preko meje.

Carinske olajšave, ki zadevajo prenos blaga za osebno potrošnjo, so tudi omejene in se zato vpisujejo v posebej določeno rubriko v prepustnici.

Vsi imetniki obmejnih prepustnic imajo pravico do prenosa vseh osebnih predmetov in hrane preko meje, s posebnim določilom pa je določeno kakšne količine posameznih predmetov in živil lahko enkratno prenesejo preko meje.

Zdravstvenim delavcem (zdravnikom, babicam, veterinarjem) je dovoljen prenos instrumentov potrebnih za opravljanje dejavnosti, prav tako pa tudi prenos zdravil, ki je dovoljen tudi vsem imetnikom obmejnih prepustnic, če gre za zdravila za osebno uporabo.

Keden lokalni promet v maloobsežnem območju je vpeljan le na
relativni med koprom in tatom, saj se ta določila uveljav-
ljajo preko drugih prometnih linij, ki povezujejo obsejne kraje
s tistim zadnjem.

Prometne zveze so osnovane na načelu recipročnosti, tako da
imata obe pogodbeni stranki pravico uporabe enakega stevila
prometnih sredstev na eni prometni liniji. To načelo velja ta-
ko za cestni oziroma vzporedni promet, kot tudi za železniški
in pomorski promet. Zlasti na področju slednjega jugoslovanske
stran uveljavlja načelo recipročnosti, ker ne vzdržuje zvez
med severnoslovenskimi pristanišči.

A skladu s določilo o olajševah pri prehodu meje in prenosu
blaga in predmetov preko meje so v sporazumnih predvidenih tudi
neznosti prometa in javnim sredstvi. Osnova za izpolnjevanje
teh določil predstavljajo zveze ustreznih objektov prometne
infrastrukture kot so ceste in železnice, ter mejni prehodi.

Prometne zveze v obsejnih območjih

Olajšave, ki so povezane s posebnim položajem obsejnih območij
pa obenem ne izključujejo pravice predvlastne v teh območjih
do uveljavljanja splošnih praviloma osnovi drugih carinskih in
deviznih predpisov, ki veljajo za vso državo.

Sporazumni določajo tudi zdravstvene, veterinarske in fitopa-
toziske ukrepe na območju maloobsežnega prometa. Določila spo-
razuma nalagajo zdravstvenim, sanitarnim in veterinarskim or-
ganom na obeh straneh meje dolžnost obveščanja o primerih
nalezljivih bolezni in večjih epidemij, ki so se pojavile na
območju na katere velja sporazum. Zdravstvene informacije se
izmenjujejo redno mesечно, medtem ko se informacije o boleznih
in klinični in fizični ter pojavih škodljivcev na rastlinah menjajo
v primerih, da je informacija zanimiva za sosednje območje.

Maloobmejni blagovni promet

Večina sporazumov o obmejnem prometu je vključila ali privedla do podpisa tudi sporazum o blagovni menjavi v obmejnem prometu, ki ureja vprašanja prenosa različnih vrst blaga preko meje. Osnovna sestavina teh sporazumov se seznaši posameznih vrst blaga, ki ga morejo imetniki obmejnih prepustnic dnevno prenašati preko meje. Poleg posameznikov se lahko v blagovno menjavo v obmejnih območjih vključene tudi pravne osebe, oziroma delovne organizacije, ki so pri gospodarskih zbornicah registrirane za opravljanje maloobmejnega prometa. Tak način ureditve maloobmejnega prometa, ki poleg osebnega prenosa blaga predvideva tudi širšo trgovinsko menjavo je urejen v jugoslovansko-italijanskem obmejnem območju. Za področje maloobmejne blagovne menjave sta tu v veljavi Tržaški in Goriški sporazum, ki določata količino in vrsto blaga, ki se lahko v toku enega leta prenese iz jugoslovanskega v italijansko obmejno območje in obratno.

Seznami blaga kot jih predvidevata omenjena trgovinska sporazuma kažeta jasne posledice tradicionalne gospodarske diferenciranosti nekdanjega italijanskega ozemlja. Državna meja, ki je ločila pretežno agrarno zaledje Trsta in Gorice od njegovih gospodarskih centrov, je namreč narekovala sklenitev takšnih sporazumov, da bi omogočila normalno življenje prebivalstva v tem območju. Značilna struktura prevlade prehrabnih izdelkov, živil in polizdelkov, ki velja za izvoz blaga v italijansko obmejno območje, je na področju uvoza blaga v jugoslovansko obmejno območje, zgaenjenasoprevhudoindugstrijskih izdelkov, različnih strojev in aparatov ter nekaterih surovin in redkih prehrabnih artiklov.

Blagovna menjava v maloobmejnem območju je urejena tudi s sporazumi z Avstrijo in Madžarsko, vendar je omejena le na osebno blagovno menjavo, ki zadeva predvsem različne prehrabne izdelke in predmete široke potrošnje. Z Madžarsko je poleg tega sklenjen tudi poseben sporazum o blagovni menjavi v maloobmejnem območju, ki je prav tako osnovan na seznamu blaga, ki pa se

sprenjaja na osnovi uveljavljanja med obema državama.

Prav tako pa za najobsejnejšo območje veljajo tudi drugi meddr-
žavni trgovinski sporazumi, ki jih je sklenila SRJ Jugoslavija
s sosednjimi ali drugimi državami.

Območje najobsejnejšega prometa v SR Sloveniji

Sporazumi o ureditvi obsejnega prometa med Jugoslavijo, Italijo,
Avstrijo in Nemčijo veljajo na območju 20 občin v SR Sloveni-
ji, kar pomeni, da skoraj tretjina slovenskih občin spada v
širše obsejno območje, ker ne vsem njim območju ali vsaj nje-
govim delu veljajo določile o najobsejnem prometu. Če prepo-
stavimo, da obsejno območje določeno s sporazumi obsega ob-
javljeno območje in jugoslovansko-avstrijski mejni
10 kilometri pas ob meji, ob meji s Nemčijo pa celo 15 kilo-
metri pas, nam preprosto izračun pokaže, da sodi v obsejno ob-
močje SR Slovenije kar 6140 kvadratnih kilometrov ali 30,5 %
od skupne površine SR Slovenije.

Obsejna območja obsejajo naslednje občine, oziroma njih pripada-
joča naselja in krajevne skupnosti, ki jih določajo že predhod-
no obravnavani sporazumi:

- jugoslovansko-italijansko obsejno območje:

občine Piran, Izola, Koper, Bežanja, Nova Gorica in Tolmin
ter del občine Jesenice

- jugoslovansko-avstrijsko obsejno območje:

občine Jesenice, Trzin, Redovljica, Kranj, Mozirje, Ravne na
Korškem, Dravograd, Radlje ob Dravi, Maribor, Gornja Radgona,
Lenart, del občine Murska Sobota in del občine Ljutomer

- jugoslovansko-nemško obsejno območje:

občine Murska Sobota, Lendava, Ljutomer

Podrobnejši pregled območij podajamo v obliki seznama in karte
obsejnih območij in naselij, ki so bila določena na osnovi ned-
rжавnih sporazumov.

OBČINE V OBMEJNEM OBMOČJU S R SLOVENIJE

naselj; katerih območja tvorijo obvezno čono Socialistične
 Federativne republike Jugoslavije po sporazumu o obveznem
 prometu z Italijo, Avstrijo in Madžarsko.
 Stanje - 1980.

S E Z N A H

Občina Piran	Dragonja	Bočaji	Kostanje
Novo vas nad Dragonjo	Novi vas nad Dragonjo	Benigni	Kamnelo
Padua		Boršt	
Paracas		Bogomarin	
Piran		Berovica	
Portorof		Brezec pri Podgorju	
Haven		Brilj	
Beča		Ceraj	
Berovlje		Centur	
Strunjan		Čepki	
Incija		Čezarji	
Občina Izola		Črni Kal	
Baredi		Cernotiče	
Dobrava		Dekani	
Dvori nad Izolo		Dilji	
Izola		Dol pri Hrestovljah	
Jagodje		Fljerna	
Livada		Gabrovica pri Črni Kalu	
Mališa		Gazon	
Polje		Glen	
Vinca		Gradisce	
Bared		Grinjan	
Občina Koper		Grintovec	
Ankeran		Hrastini	
Babji		Hrestovlje	
Baržani		Jelarji	
Bertoki		Kamnelo	

Koper
Koloman
Koštabona
Kocjančiči
Kozloviči
Krkavče
Krnica
Kubed
Loka
Lopar
Manjan
Marezige
Montinjan
Osp
Plavje
Pobegi
Podpeš
Poletiči
Ponjan
Popetre
Potoč
Praproče
Premančan
Pridvor
Puče
Ričana
Rožar
Senedela
Škocjan
Spodnje Škofije
Salara
Sergaši
Šmarje
Tinjan
Triban
Truško

Zabavljje
Zgoranje Škofije
Zanigrad
Občina Sežana
Artviše
Avber
Bač pri Materiji
Barka
Batanija
Beka
Bogo
Brestovica pri Komnu
Brestovica pri Povirju
Brezovica
Brežec pri Divači
Brje pri Komnu
Brje pri Koprivi
Čekovini
Čipnje
Dane pri Divači
Dane pri Sežani
Divača
Divči
Dol pri Vogljah
Dobravljje
Dolanci
Jolenja vas
Dolenje
Datovljje
Faulje
Filipčje brdo
Gaberšče
Gabrovica pri Komnu
Godnje
Goljava

Lisjaki
 Lokav
 Lukovec
 Nahnidri
 Nali Dol
 Narkovščina
 Natavan
 Najani
 Materija
 Nihole
 Nerde
 Nihalce
 Nrze
 Nadrožica
 Naki
 Nalree
 Nova vas
 Ociša
 Orlek
 Ostrovia
 Otošce
 Petrinje
 Podgorje
 Povane
 Plešivica
 Pliškovica
 Podgrad pri Vrešan
 Podbrežje
 Poljana pri Bistrici
 Ponikva
 Potoce
 Povir
 Preloze pri Lokvi
 Preseke pri Komun
 Prebnice

Gorenje pri Divarji
 Gorice pri Kamljah
 Gorjanski
 Gradisce pri Divarji
 Gradisce pri Materiji
 Graditica
 Grapovo brdo
 Gradisce pri Bistrici
 Gradije
 Griže
 Hottina
 Hrbelje
 Hruševica
 Ivanji Grad
 Jakovce
 Katicice
 Karlje
 Klaneč pri Komun
 Kobdilj
 Koboli
 Kodretti
 Kobjeglewa
 Komen
 Kopriva
 Kosovelje
 Korjana
 Korina
 Kraju vas
 Kregolice
 Krepilje
 Kriz
 Krčinovica
 Lake
 Lezede Dolnje
 Lezede Gornje
 Lipica

Raša
Ravnje
Razguri
Rodik
Rožice
Rubije
Sensdole
Senožeče
Sela
Senadolice
Sežana
Skadenščina
Skopo
Slivje
Slope
Sveto
Šibelji
Škocjan
Škofi
Štonaž
Šepulje
Škofije
Škrbina
Šmarje pri Sežani
Štjak
Štanjel
Štorje
Tabor
Tomaševica
Tomaj
Tublje pri Komnu
Tublje pri Hrpeljah
Trebižani
Tupelče
Utovlje

Vale
Vareje
Vatovlje
Večkoti
Veliki Dol
Veliko polje
Velike Loče
Voglje
Volčji grad
Vrabče
Vrhpolje
Vreme Dolnje
Vreme Gornje
Vrenski Britof
Vrhovlje
Zagrajec
Zavrhek
Zazid
Žirje

Občina Nova Gorica

Ajba
Aljševec
Vais
Anhoje
Vareje
Arčani
Vatovlje
Vas
Večkoti
Banjšice
Veliki Dol
Barbana
Veliko polje
Bate
Velike Loče
Belo
Voglje
Biljana
Volčji grad
Bilje
Vrabče
Podraž
Vrhpolje
Branik
Vreme Dolnje
Brdice pri Kolbani
Vreme Gornje

Vrenski Britof
Vrhovlje
Zagrajec
Zavrhek
Zazid

Kozarna
 Kozarčice
 Kobarna
 Krasno
 Kromberk
 Ljeba
 Lje
 Lipa
 Loke
 Lokvice
 Lukežiči
 Martinići
 Medana
 Miran
 Mohorinj
 Morako
 Mršjak
 Neblo
 Henci
 Nova Gorica
 Nova vas
 Kovoje
 Kozno
 Opatje selo
 Orehočje
 Osek
 Ohevičje
 Ozelj
 Plesivo
 Podabotin
 Potok pri Dornberku
 Pristava
 Pristavo
 Prvačina
 Ravna
 Rende
 Renski potok

Brdce pri Nablju
 Brdo
 Breg pri Golden Bregu
 Brestje
 Brezovk
 Budinj
 Bukovica
 Čeje
 Čiglj
 Deske
 Doblar
 Dobrovo
 Dolnje Čeje
 Dornberk
 Drega
 Drenovk
 Kojana
 Golo Brdo
 Gornje Čeje
 Gorenja vas,
 Gredice nad Prvačino
 Gradno
 Gregar
 Grahovčevina
 Hlewnik
 Hruševlje
 Hudl Tog
 Hun
 Imenje
 Kaj nad Kanižom
 Kambrško
 Kaniž
 Kaniški vrh
 Kojako
 Kozana

Ročinj
Ročna Dolina
Saksid
Sela na Krasu
Senik
Seniški breg
Slapnik
Slavče
Snežatno
Snežeče
Spodna Branica
Stara Gora
Steske
Šempas
Šempeter pri Gorici
Šlovensc
Šmartno
Šnavar
Šmihel
Tabor
Tennica
Trnovo
Vedrijan
Vipolže
Višnjevik
Vitovlje
Voglarji
Vogrsko
Vojščica
Volčja Draga
Vrhovlje pri Kojskem
Vrhovlje pri Kolbani
Vrtoče
Vrtojba

Ukanje
Zali breg
Zalošče
Zapotok
Žigoni
Občina Tolmin
Avsa
Bača pri Modreju
Bavščica
Borjana
Bovec
Breginj
Čadrg
Čezsoča
Čiginj
Dolgi las
Dolje
Drežnica
Drežniške ravne
Drobočnik
Gorenji log
Gabrije
Grudnica
Homec
Idrija pri Bači
Idrako
Jevšček
Jezerca
Kal
Kanno
Kanalski lom
Klavže
Koritnica

Lipce
x Log
Mojstrana
Moste
Planina pod Golico
Plavški rovt
Podkočna
Podkoren
Potoki
Rateče
Rodine
Selo pri Žirovnici
Smokuč
x Srednji vrh
Vrba
Zabresnica
Zgornja Radovna
Žirovnica

Občina Radovljica

Begunje na Gorenjskem
Bled
Bodešče
Bohinjska Bela
Brda
Brezje
Črnivec
Dobropolje
Dvorska vas
Globoko
Grabče
Koritnica
Krnica
Lancovo
Laze
Lesce

Ljubno
Nevkuš
Mlaka
Mošnje
Noše
Peradica
Perniki
Podhom
Poljše
Poljšica
Posavec
Praproče
Radovljica
Radovna
Ribno
Selo
Slatna
Spodnja Lipnica
Spodnje Gorje
Srednja vas
Višelnica
Vošče
Zadnja vas
Zasip
Zapuše
Zgornja Lipnica
Zgornje Gorje
Zgoša

Občina Tržič

Bistrica pri Tržiču
Brdo
Breg ob Bistrici
Brezje pri Tržiču
Čadovlje pri Tržiču
Dolina

Golice
Križevci
Hudl Graben
Hudo
Hubica
Jelen Dol
Kovor
Križe
Lebe
Loka
Lon pod Storklitem
Kovake
Kalozi
Podlublje
Popovo
Potarje
Priljava
Keruje
Kobevnica
Gbenje
Gentimo
Slap
Spodnje Veterne
Triz
Vadiče
Vladiče
Zgornje Veterne
Zavrte
Zigunje vas
Občina Kranj
Arbor pod Kravcem
Aprno
Babni vrt
Babelj
Golnik

Gorice
Križ
Lenart na Hebrl
Mže
Kožance
Nova vas
Potode
Povlje
Predvor
Sideraj
Spodnje Jezersko
Brednje vas-Gorice
Stična vas
Genturška Gora
Steinjs Gora
Trstenik
Zalog
Zgornja Koka
Zgornje Jezersko
Občina Mozirje
Brezje
Dol Saha
Grušovlje
Juvanje
Konjaki vrt
Krnica
Lepa njava
Ljubija
Ljubno ob Savinji
Logarska dolina
Lute
Molice
Mozirje
Nizka

Okonina
Plasnina
Poljane
Podolševa
Podveša
Podvolevljek
Prihova
Primpž pri Ljubnem
Redegunda
Radmirje
Raduha
Rečica ob Savinji
Robanov kot
Savina
Solčava
Spodnja Rečica
Strmec
Šentjanž
Šmihel nad Mozirjem
Ter
Trnovec
Varpolje
Občina Slovenj Gradec

Gmejna
Gradišče
Legen
Nislinjska Dobrava
Pameče
Podgorje
Raduše
Sele
Slovenj Gradec
Spodnji Razbor
Stari trg
Šmartno pri Slovenj Gradcu
Troblje
Vrše

Občina Ravne na Koroškem

Belšak
Bistra
Brdinje
Breg
Breznica
Črna na Koroškem
Dobja vas
Dobrije
Dolga brda
Javorje
Jazbina
Koprivna
Koroški Selovec
Kotlje
Kot pri Prevaljah
Leše
Locavica
Lom
Ludranski vrh
Mežica
Navrški vrh
Onkraj Meže
Podkraj pri Mežici
Podpeca
Poljana
Prevalje
Preški vrh
Ravne na Koroškem
Sele (del)
Stražišče
Strojna
Suhi vrh
Šentanel
Tolsti vrh pri Ravnah
na Koroškem (del)
Topla

Dobrava	Добрава	Opština Dobreava	Opština Dobreava
Dražica	Дражица	Opština Drazica	Opština Drazica
Gortina	Гортина	Opština Gortina	Opština Gortina
Hudl kot	Худл кот	Opština Hudl kot	Opština Hudl kot
Jančevski vrh	Јанчевски врх	Opština Jančevski vrh	Opština Jančevski vrh
Jevnik	Јевник	Opština Jevnik	Opština Jevnik
Josipdol	Јосипдол	Opština Josipdol	Opština Josipdol
Kozji vrh	Козји врх	Opština Kozji vrh	Opština Kozji vrh
Lehen na Pohorju	Леһен на Похорју	Opština Lehen na Pohorju	Opština Lehen na Pohorju
Mlake	Млакe	Opština Mlake	Opština Mlake
Muta	Мута	Opština Muta	Opština Muta
Orlice	Орлицe	Opština Orlice	Opština Orlice
Orbale ob Dravi	Орбале об Драви	Opština Orbale ob Dravi	Opština Orbale ob Dravi
Perince	Перинце	Opština Perince	Opština Perince
Planina na Pohorju	Планина на Похорју	Opština Planina na Pohorju	Opština Planina na Pohorju
Podlipje	Подлипје	Opština Podlipje	Opština Podlipje
Podvelka	Подвелка	Opština Podvelka	Opština Podvelka
Kadelec	Каделец	Opština Kadelec	Opština Kadelec
Kedice ob Dravi	Кедиче об Драви	Opština Kedice ob Dravi	Opština Kedice ob Dravi
Kredci pri Prečnem	Кредци при Пречнем	Opština Kredci pri Prečnem	Opština Kredci pri Prečnem
Krupnik	Крупник	Opština Krupnik	Opština Krupnik
Kibinca na Pohorju	Кибинца на Похорју	Opština Kibinca na Pohorju	Opština Kibinca na Pohorju
Spodnja Kapla	Сподња Капла	Opština Spodnja Kapla	Opština Spodnja Kapla
Spodnja Vrhovca	Сподња Врховца	Opština Spodnja Vrhovca	Opština Spodnja Vrhovca
Suhčič pri Radljah	Суһић при Радљах	Opština Suhčič pri Radljah	Opština Suhčič pri Radljah
Št. Vid	Шт. Вид	Opština Št. Vid	Opština Št. Vid
Šentjanž ob Dravi	Шентјанж об Драви	Opština Šentjanž ob Dravi	Opština Šentjanž ob Dravi
Vas	Вас	Opština Vas	Opština Vas
Vahred	Ваһред	Opština Vahred	Opština Vahred
Vurnat	Вурнат	Opština Vurnat	Opština Vurnat
Vuzenica	Вузеница	Opština Vuzenica	Opština Vuzenica
Zgornja Kapla	Згорња Капла	Opština Zgornja Kapla	Opština Zgornja Kapla
Zgornja Vrhovca	Згорња Врховца	Opština Zgornja Vrhovca	Opština Zgornja Vrhovca
Brezovo	Брезово	Opština Brezovo	Opština Brezovo
Breno	Брено	Opština Breno	Opština Breno
Brest vrh	Брест врх	Opština Brest vrh	Opština Brest vrh
Brenik nad Muto	Бреник над Мута	Opština Brenik nad Muto	Opština Brenik nad Muto

Občina Maribor

Bezena	Lasnica
Bistrica pri Limbušu	Limbuš
Bistrica pri Rušah	Lobnica
Bresternica	Log
Ceršak	Lošane
Ciringa	Mali dol
Cirkinaa	Pesnica
Činžat	Pesniški dvor
Črešnjevce ob Dravi	Pernica
Dolnja Počehova	Plač
Dragučova	Plintovec
Drankovec	Plodršnica
Dražen vrh	Počenik
Fala	Podigrac
Flekušek	Poliška vas
Gačnik	Poliški vrh
Gaj nad Mariborom	Puščava
Gradišče na Kozjaku	Ranca
Gradiška	Rdeči breg
Grušana	Ročica
Gružova	Roščoh
Jareninski dol	Ruperče
Jareninski vrh	Ruše
Jedlovnik	Ruta
Jelenče	Selnica ob Dravi
Jelovec	Selnica ob Muri
Jurijevski dol	Sladi vrh
Jurski vrh	Slatenik
Kamnica	Slatina
Kaniža	Slatinski dol
Kozjak pri Cerškaku	Smolnik
Kozjak nad Pesnico	Spodnja Velka
Kresnica	Spodnje Dobrenje
Kušernik	Spodnje Hlapje

Obširna Lennart
 Ana
 Andrenci
 Nakova
 Benedikt
 Bencova
 Cenkov
 Cerkenjak
 Cestinci
 Cagona
 Draken vzh
 Dravja
 Drolah
 Grabonjak vzh
 Gradisce
 Ihova
 Ivanjaki vzh
 Jurovski doi
 Kadrenci
 Komarjec
 Kramberc
 Krivi vzh
 Lednik
 Lennart
 Lokri vzh
 Lokavec
 Lornajc
 Nalina
 Nodna
 Nevovski vzh
 Obrat
 Osek

Spodnje Artice
 Spodnji Bot
 Spodnji Jakobski doi
 Spodnji Siemen
 Srebotje
 Srednje
 Starsa Gora pri Bentlizu
 Svebene
 Svetina
 Bentlitz v Slovenskih Gorah
 Lober
 Zornat
 Epitnik
 Strihovec
 Trate
 Vasjen
 Veliki Bot
 Vosek
 Vranji vzh
 Vrenik
 Vukovje
 Vukovski doi
 Vukovski vzh
 Turmat
 Zgornja Kungota
 Zgornja Dobrenje
 Zgornja Gradisce
 Zgornja Velka
 Zgornja Hladje
 Zgornje Artice
 Zgornji Bot
 Zgornji Jakobski doi
 Zgornji Siemen

Partinje
Peščani vrh
Radehova
Rožengrunt
Smolinci
Spodnja Bačkova
Spodnji Gasteraj
Spodnji Žerjavci
Spodnje Partinje
Spodnji Perčič
Spodnja Ročica
Sredni Gasteraj
Stanetinci
Stara Gora
Štajngrova
Trije Kralji
Trotkova
Trstenik
Vanetina
Varda
Zamarkova
Zgornji Perčič
Zgoranja Ročica
Zgoranja Ščavnica
Zgornji Gasteraj
Zgoranje Verjane
Zgornji Žerjavci
Ženjak
Žice
Žitence
Župetinci

Občina Ljutomer

Berkovci
Bošehnešici

Boreci
Bučecovci
Bunčani
Dobrava
Grabe
Iljaševci
Ključarovci
Kokoriči
Križevci pri Ljutomeru
Ljutomer
Logarovci
Lukavci
Noršinci
Stara Nova vas
Veržej
Vučja vas

Občina Gornja Radgona

Apače
Aženski vrh
Biserjane
Blaguš
Boračeva
Brezje
Čakova
Črešnjevci
Črnci
Dragotinci
Drobtinci
Gabere
Galušak
Gornji Ivanjci
Gornja Radgona
Grabe
Grabšinci

Orehovski vzh
 Parizjak
 Pittava
 Pittviki vzh
 Podgojre
 Podgrad
 Pogled
 Police
 Ptujeka cesta
 Haki vzh
 Hedenci
 Hedenci vzh
 Hedomski
 Hedenci
 Hiharovci
 Hinkovci
 Hoziki vzh
 Begovci
 Beliski
 Slapinski
 Bovjak
 Spodnji Ivanjci
 Spodnji Kocjan
 Spodnje Konjike
 Spodnji Stavnica
 Stameninci
 Stara Gora
 Starinski
 Stavinski vzh
 Stogovci
 Stogovci
 Terbegovci
 Turjanec
 Turjanaki vzh
 Videm ob Bledu
 Vratja vas
 Vratji vzh
 Zegaraki vzh

Grobanos
 Horegovski
 Hrastje-Nova
 Hrabenski vzh
 Ivanjaki vzh
 Ivanjenci
 Ivanjenci vzh
 Janova
 Janze vzh
 Kapelaki vzh
 Kobizak
 Kocjan
 Koki vzh
 Kokolanski
 Kreljevci
 Kurnova
 Kupertinci
 Kutinci
 Lastomerici
 Lesane
 Lokavci
 Lomnoba
 Lutverci
 Mahovci
 Mali Kozarski
 Helenski vzh
 Mele
 Muraki vzh
 Muraki
 Navova
 Navova
 Novci
 Orehovci
 Orehovci

Zbigovci
Zgornji Kocjan
Zgornje Konjišče
Ženik
Žepovci
Žiberči
Žiblava
Žrnova
Občina Murska Sobota

Andrijanci
Bakovci
Benzovci
Bodonci
Boreča
Borejci
Brezovci
Cankova
Černelavci
Dankovci
Dolič
Dolnji Slaveči
Domanjinci
Fikšinci
Gederovci
Gerlinci
Gorica
Gornji Črnci
Gornji Petrovci
Gornji Slaveči
Grad
Gradišče
Jurij
Korovci
Kovačevci
Krajna
Kramarovci

Krašči
Krog
Kruplivnik
Kupšinci
Kuzna
Lemerje
Lucova
Lukačevci
Mačkovci
Markišavci
Martinje
Martijanci
Matjaševci
Mlajtinci
Moravci
Moščanci
Motovilci
Murska Sobota
Murski Črnci
Murski Petrovci
Meradnovci
Noršinci
Nuskova
Ocinja
Otovc
Pečarovi
Peštoča
Peskovci
Petanjci
Polana
Poznanovci
Predanovci
Prosečka vas
Pučenci
Puševci
Radovel
Rakičan
Rankovci

x Krasna
 x Kovalevci
 Koberovci
 x Korovci
 Kandeveci
 x Jurij
 Ižekovci
 Ivanjčevci
 Ivanovci
 Ivanci
 Hodog
 x Grad
 x G. Črnci
 x Grediče
 x G. Slavci
 x G. Petrovci
 x Gorica
 x Gerlinci
 x Gedarovci
 Gandani
 Rokovci
 Pljovci
 x Pljčinci
 Domajčevci
 Domajinci
 x Dol. Slavci
 Dolina
 x Dolje
 Doklečevci
 Dolenci
 x Dankovci
 x Černečevci
 Čičekova vas
 Čepinci
 x Čankova
 Bukovnica
 Budinci

x Brezovci
 Bratovci
 x Borejci
 x Boreva
 Bokračci
 x Bodonci
 Bogojinci
 x Benovci
 Berkovci
 Belinci
 x Bekovci
 Andrejci
 x ~~Karstinci~~

 Opčina Murska Sobota
 Zemanjci
 Zenkovec
 Vidonci
 Veršice
 Veseleveci
 Varda vas
 Vaneča
 Vadarci
 Tropovci
 Trčkova
 Popolovci
 Pirina
 Gulinci
 Balanenci
 Stukovec
 Stanjeveci
 Botina
 Modinčci
 Škakovci
 Berdica
 Čatehovci
 Kropča
 Rogoševci

x Krašči	x Otovci
x Kramarovci	Panovci
Križevci p.	x Pečaroveci
Krnci	x Pertoda
Krplivnik	x Peskovci
x Kruplivnik	Pordašinci
x Kupšinci	x Poznanovci
x Krog	x Predanovci
Kukeč	x Polana
Kušanovci	x Prosečka vas
x Kuzma	Prosenjakovci
Lipa	x Puconci
Lipovci	x Puževci
Lončaroveci	x Petanjci
x Lužova	x Radovci
x Lukačevci	x Rakičan
x Lemerje	x Rankovci
x Mačkovci	Ratkovci
Mrakovci	x Rogaševci
x Markiševci	x Ropoča
x Martinje	x Satahovci
x Martjanci	Sebeborci
x Matjaševci	Selo
Melinci	x Serdica
x Mlajtinci	x Skakovci
x Moravci	x Sodišinci
x Motovilci	x Sotina
x Moščanci	Središče
Motvarjevci	x Stanjevci
x Murska Sobota	x Strukovci
x M. Črnai	Suhi vrh
x M. Petrovci	x Šalamenci
Nemčavci	Šalovci
x Heradnovci	x Šulinci
x Noršinci	x Tišina
x Nuskova	Tešanovci
x Ocinja	x Topolovci

Hostje
 Nedeljska
 Odranski
 Petriševci
 Pince
 Pince Marof
 Radovanci
 Renkovec
 Sr. Bistrica
 Strehovec
 Triljni
 Trnje
 Turnišče
 Vel. Poljana
 Žitki
 Žitkovec
 Općina Lutomer
 Banovec
 Babinci
 Borovci
 Buzanci
 Čven
 Giberna
 Globokica
 Glava
 Ilijasovec
 Kopriva
 Krapje
 Križevci
 Ljutomer
 Lukavec
 Koca
 Nunska Graba
 Koršinci
 Presika
 Pristava

Trčkova
 Tropovci
 Vadelci
 Vandra
 Vedeševci
 Veršica
 Venci vas
 Videnci
 Vuga Gomila
 Zankovec
 Završje
 Općina Lendava
 Banuta
 Benica
 Brezovica
 Čentiba
 Čentibske Gorice
 Črenšovci
 Dopolovnik
 Dolca vas
 Dolca vas
 Dolga vas
 Dol. Bistrica
 Dol. Trško
 Gaberje
 Genterovec
 Gomilice
 Gor. Bistrica
 Gor. Trško
 Hottica
 Kamovec
 Kaper
 Kobilje
 Koca
 Lendava
 Lend. Gorice
 Mala Poljana

Podgradje
Razkrižje
Rinčetova graba
x Stara Nova vas
Šafarsko
Stročja vas
Šalinci
Šprinc
x Veržej
Veščica

x - kraji, ki spadajo tudi v obmejno območje med SFR
Jugoslavijo in Republiko Avstrijo

A. ELEMENTI FUNKCIJE OPREME MEJE NA PRIMERU JUGOSLOVANSKE

DRŽAVNE MEJE NA OBRNOBU SR SLOVENIJE

Meja kot infrastrukturna linija

Neposreden vpliv meje se odraža v specifičnih elementih, ki so vidni v obsejnih območjih in ki sestavljajo sistem dejavnosti, neobčutljivo povezanih z mejo. Vsi ti elementi so neposredno vključeni v sistem infrastrukture, ki predstavlja državno mejo in katere opremljenost je odločilnega pomena za družbenoekonomski razvoj obsejnih območij. Vprašanje kakaj imenujemo državno mejo v pojmovni infrastrukturni liniji, nam postane razumljivo, če vrednotimo mejo z vidika objektov, ki jo sestavljajo. Poleg tega pa prav njen obstoj omogoča neko določeno obliko dejavnosti v pokrajini, katerim je država meja natična osnova. Državno mejo tvorijo sistem medsebojno povezanih in odvisnih elementov, ki nastajajo na podlagi političnih odločitev in predstavlja osnovo za oblikovanje značilne regionalne strukture.

Opremljenost države meje s potrebnimi objekti daje meji infrastrukturni pomen. Ti objekti omogočajo neposreden kontakt med družbenopolitičnimi sistemi, ki sta lahko ideološko in ekonomsko različna ter so obtem izraz najvišje povezovalne funkcije državnih sistemov v enoviti kompleksni proizvodnji in lokalnih družbenih sistemov in enoviti kompleksni proizvodnji in lokalnih družbenih sistemov, ki jih lahko imenujemo tudi pogoj za izraževanje funkcije države meje, ker jo omogočajo in omogočajo prehod preko nje, so meji prehodni. Meji prehodni združujejo v svoji funkciji več vrst različnih dejavnosti, ki so lahko različne po vsebini kot tudi po obsegu. Med osnovnimi naj omeniti funkcije nekatero prenosilno državo mejo in kontrolo nad blagovnim prometom, ki se preko teh točk odvija tako na področju osebne oskrbe kot tudi zunanje trgovinske izmenjave med različnimi državami.

Poleg mejnih prehodov kot objektov, ki omogočajo prehod meje, vključujemo v sistem mejne infrastrukture tudi prometne poti, ki omogočajo dostop do meje in njen prehod. Med prometne objekte prištevamo tako ceste kot železnice in pristanišča, ki omogočajo neposreden stik med dvema državama.

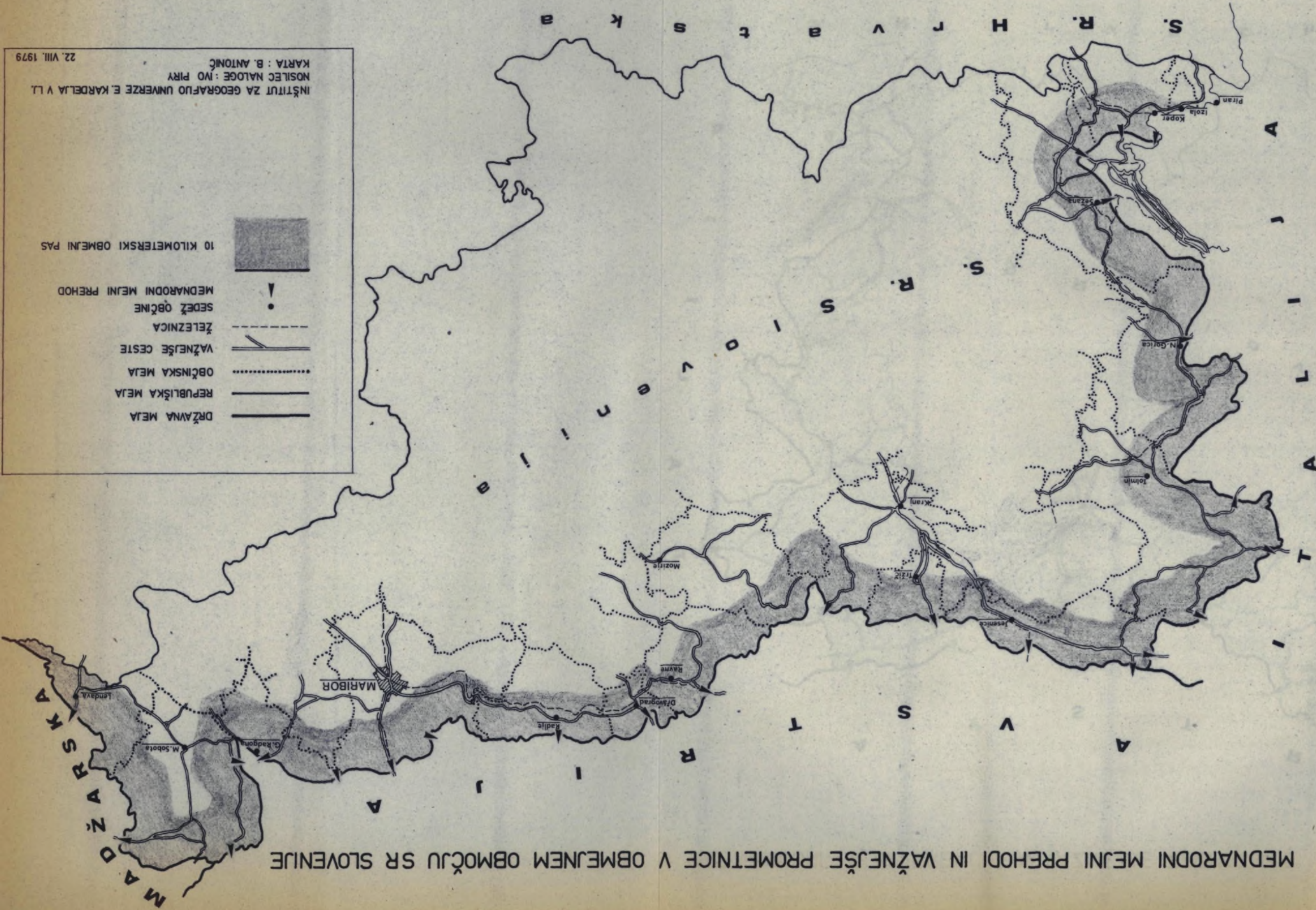
Infrastrukturni pomen ima torej meja zaradi svoje osnovne funkcije, ki je ena od sestavin družbenoekonomskega sistema. Vsak sistem ima namreč točno določene meje, v okviru katerih se uveljavljajo določene silnice skupnosti, oziroma sistema. Stik med dvema sistemoma je objektivna, v prostoru definirana stvarnost, ki se oblikuje kot državna meja. Ta ima v osnovi točno določen potek in funkcijo, ki pa je na osnovi zakonitosti družbenoekonomskega razvoja modificirana in se v današnjem času kaže predvsem v funkciji omogočanja pretoka preko meje. Kot takšna je državna meja, ki jo sestavljajo številni elementi s funkcijo prehodnosti, prav gotovo del regionalne infrastrukture.

Mejni prehodi

Eden od sestavnih delov državne meje, za katerega lahko rečemo, da je poleg mejnikov tudi osnovni element vsake državne meje, so mejni prehodi. Njihova osnovna funkcija je obsežna v samem pomenu besede mejni prehod. To so tiste točke na mejni liniji, ki omogočajo nadzorovan prehod preko meje. S tem omogočajo neposreden stik s sosednjo državo in pretok oseb, medsebojno izmenjavo blaga in informacij.

Mejne prehode delimo in kategoriziramo na različne načine in na osnovi različnih elementov, ki oblikujejo funkcijo posameznega prehoda. Kategorizacija mejnih prehodov je v osnovi funkcijska členitev, glede na oblike prehodov, ki so možne preko nekega določenega prehoda, kot tudi glede na območje za katerega opravljajo osnovno funkcijo.

MEDNARODNI MEJNI PREHODI IN VAŽNEJŠE PROMETNICE V OBMEJNEM OBMOČJU SR SLOVENIJE

INŠTITUT ZA GEOGRAFIJO UNIVERZE E. KARDELJA V LJ.
 NOSILEC NALOGE: IVO PIRY
 KARTA: B. ANTONIČ
 22. VIII. 1979

DRŽAVNA MEJA	—————
REPUBLIŠKA MEJA	—————
OBČINSKA MEJA
VAŽNEJŠE CESTE	———/———
ŽELEZNICA	- - - - -
SEDEŽ OBČINE	•
MEDNARODNI MEJNI PREHOD	!
10 KILOMETERSKI OBMEJNI PAS	■

Osnovna delitev mejnih prehodov, ki izhajajo iz upravnih določb, je delitev na mednarodne, meddržavne in maloobsejne mejne prehode. Mednarodne mejne prehode imenujemo tudi mejne prehode I. kategorije in meddržavne mejne prehode, prehode II. kategorije, posebna kategorija so maloobsejni mejni prehodi, v to skupino pa sodijo tudi kmetijski mejni prehodi, ter planinski mejni prehodi skupaj s mejnimi prehodi po posebnem sporazumu.

Kategorizacija mejnih prehodov pa ne temelji le na upravnih določbah, ki opredeljujejo velikost in propustnost posameznega mejnega prehoda za določene oblike prometa. Delimo jih tudi glede na vrsto prometa, kateremu služi posamezen mejni prehod. Na tej osnovi ločimo kopenske mejne prehode, rečne in pomorske ter letališke. Kopenske nadalje delimo na cestne in železniške mejne prehode. Pri cestnih mejnih prehodih se pojavi še dodaten element, ki je značilen za maloobsejne prehode. Ceste, ki vodijo do teh prehodov niso v vseh primerih modernizirane in zato se ta vrsta mejnih prehodov dodatno ocenjuje z vidika primernosti za promet s motornimi vozili. Ta določba prav pri maloobsejnih mejnih prehodih velikokrat predstavlja oviro za nemoten promet kmetov-dvolastnikov s kmetijsko mehanizacijo.

Med elementi, ki tudi vplivajo na funkcijsko kategorizacijo mejnih prehodov, je tudi čas obratovanja posameznega mejnega prehoda. Na območju jugoslovanske državne meje imamo dva tipa mejnih prehodov glede na čas obratovanja, to so stalni mejni prehodi in sezonski mejni prehodi. Slednji so vezani na obratovanje v času določene sezone, oziroma letnega časa, ki vpliva na pogostnost prehodov na teh točkah. Sezonski mejni prehodi so predvsem kmetijski mejni prehodi, ki obratujejo v času vegetacijske dobe oziroma v času posameznih kmetijskih opravil. Poleg tega so sezonske narave tudi planinski mejni prehodi, ki so odprti le v poletni sezoni, kot tudi posamezni manj pomembni pomorski mejni prehodi, ki prav tako obratujejo le v času poletne turistične sezone.

možna.

Predmeti so vsi mednarodne kategorije in je zato njihov pomen
podoben povsem naradi mednarodnega tranzitnega prometa, ven-
dar so preko njih namerjeni tudi glavni tokovi nacionalnega
prometa, ki je posebej pomemben za predelavata A območje in OB-

1971 podatki o prehodih preko meje v letu 1978.

Meje na območju SR Slovenije. Osnovo za izračun nam je predstavl-
ja glede na vrstovrstno prehodov od evropske številke prehodov preko

med najpomembnejše meje prehode A Sloveniji priletevno namerjajo,

prejete potnikov med posameznimi deli Evrope in drugih kontinentov.

Samostojni in vidiki tokov mednarodne blagovne menjave kot tudi
omogočajo nekajinske številke vseh oblik prehodov in so tudi naj-

de, ki predstavljajo najvišjo kategorijo omejitve kot točke, ki
je navedenega naravo razprti, da lahko mednarodne meje preho-

hodov preko jugoslovanske države meje na območju SR Slovenije.
Kriterijev omogoča ovrednotenje pomenu posameznih mejnih pre-

hodiških kategorijah mejnih prehodov na osnovi navedenih
funkcijske kategorije mejnih prehodov na osnovi navedenih

stažo in je zato preko njih omogočen prevoz cestnin.

Met, oziroma imajo avsterinske potnike ali litoprototoksko po-
višje kategorije, preko katerih je mogoče tovarni blagovni pro-

ponovne funkcije imajo organi nadzora in nekatere prehodnih
preko mejnega prehoda.

ta nadzor nad prehodi preko meje in kontrolirata pretek blaga
genov meje niče in organ cestne kontrole. In dve opravila-

dejavnosti, ki sta ločeni in vse meje prehode so potiske or-

izjave različni vrsti nadzora prekomernega prometa. Osnovni dve
katerini naravo omejitve opravljajo mejnega prehode za oprav-

ne kategorije mejnega prehoda višjega različni elementi, med

ČESTNI VEŠNI PREGLEDI POŠTARSKIH PRIBITKOV IN VEŠNIN
 PREGLEDI NA OMOČJU SR SLOVENIJE A LETU 1978

(podatek v tisoč potnikih)

Vešni prehod Skupno prihodi % Obažni promet %

100,0	43.975	100,0	13.490	100,0
93,2	29.397	67,4	12.583	93,2
15,8	6.113	14,0	2.142	15,8
3,7	3.005	6,9	499	3,7
9,2	6.178	14,1	1.247	9,2
11,5	4.462	10,2	1.552	11,5
1,6	529	1,2	218	1,6
51,3	9.110	20,9	6.925	51,3
6,3	15.843	31,7	857	6,3
0,01	3.363	7,7	2	0,01
0,0	1.261	2,9	1	0,0
0,3	5.002	11,4	49	0,3
2,6	1.674	3,8	351	2,6
5,3	2.543	5,8	454	5,3
0,3	335	0,7	50	0,3

(Vir: Statistični letopis SRB 1979, str. 301)

Predložen pregled najvažnejših vešnih prehodov v SR Sloveniji
 nam pokaže pomembnost vešnih prehodov najvišje kategorije, ki
 imajo največjo frekvenco prehodov preko veše. Vendar je opazno,
 da se najobsežni promet koncentriira na vešne prehode nižjega
 ranga, ki so bili posebej odprti za potrebe meloobveznega pro-
 meta. Na teh prehodih naredi ni mogel prehod veše s sicer
 večjimi potnimi listom, ampak je to moglo le s prepustitvijo
 mednarodni or. meloobvezni prehodni so torej pomembnejši na pre-
 bivilstvo, ki sta v obsežnih območjih, prilagojeni so naredi
 dolžni arati prekomernega prometa, katerega urejajo mednarodni

sporazumi o obmejnih območjih. Zaradi povečanega tranzitnega pomena se za prehod meje preko mednarodnih mejnih prehodov odloča manjše število prebivalstva z obmejnimi prepustnicami. Zato večji mejni prehodi opravljajo funkcije maloobmejnega prehoda le za prebivalstvo v naseljih v njegovi neposredni bližini. Večina prebivalstva iz naselij v obmejnem pasu pa za prehod meje uporablja bližnje maloobmejne prehode.

Pomemben element funkcije odprte meje ni samo kategorija mejnih prehodov, aspekt predvsem njihovo število. V tem pogledu velja jugoslovanska državna meja za eno bolj odprtih meja, čeprav je resnično odprta meja, ki ne predstavlja nobene pregrade več samo meja z Italijo.

V SR Sloveniji imamo na 614 kilometrih državne meje kar 125 mejnih prehodov vseh kategorij, ali na skoraj vsakih 5 kilometrov državne meje en prehod. Takšna gostota je seveda posledica aritmetične sredine, medtem ko je položaj v resnici nekoliko drugačen. Največje število mejnih prehodov je na območju jugoslovansko-italijanske meje in sicer 56. Od tega je 12 mednarodnih, 27 meddržavnih ali obmejnih, 17 kmetijskih mejnih prehodov. Iz navedenih podatkov je razvidno, da je kar 78% mejnih prehodov na tej mejni črti namenjeno maloobmejnemu prometu, in preko teh prehodov poteka polovica maloobmejnega prometa v Sloveniji.

Veliko gostoto maloobmejnih prehodov pogojuje dejstvo, da je meja med Jugoslavije in Italijo presekala narodnostno in gospodarsko homogeno območje in s tem zmanjšala možnosti prebivalstva v obmejnem območju za nemoten družbeni razvoj. Medsebojna odvisnost območij na obeh straneh meje je narekovala razvoj v smeri odpiranja državne meje, ki se kaže v odpiranju velikega števila mejnih prehodov, namenjenih komunikaciji s mejo razdeljenih območij. Pomemben in ne zanemarljiv element je izredno obsežen pojav velikega števila dvoletnikov, katerim je državna meja razdelila ali odtujila zemljiško posest. Da bi omogočili

Kako pomenbeni vid na proces odpiranja voje in tudi prirodno geografski vid je območje po katerem poteka naša linija, je najprej spoznati na primeru jugoslovansko-avstrijske voje. Dejansko med temi dvema državama poteka narava in skoraj vsej dolžini po Alpejskih gorah ali priboviti in Erigenaten svetni. V svojem zapovednem delu poteka po Erbenun Karavan, nato poteka po obronki Kamniško-Savinjskih Alp in preko Pece ter Korjake in na vrhovi na območju Gorjskega. Priboviti našaj rajona in najprej linije naravnih prehodov je torej predstavljen zelo nenavaden osnovni in naravnih vsebnosti stevila vojnih prehodov. Kljub temu so tudi ta dokaj enakovredno razporejeni vzdolž vse države voje. Skupno je na območju jugoslovansko-avstrijske voje 55 vojnih prehodov vseh kategorij. Od tega je kar 15 mednarodnih vojnih prehodov, ostalo pa so nacionalni prehod. Stevilo mednarodnih prehodov se je povečalo leta 1979 s predstavitelji in 15, zaradi prekvazičnosti mednarodnih prehodov na območju Gorjskega in mednarodne. Namen tega prestrukturiranja vojnih prehodov je bil razporediti predvsem geografski prehod. Na območju jugoslovansko-avstrijske voje ni kvantitativnih vojnih prehodov, so pa kvalitativni prehod na območju Karavan, Savinjskih Alp in Pece, ki so sezonske voje.

Družinske stanje je skoraj v optimalni meri odpravljeno posledice, ki jih je povzročila nova naša linija in to prav v dirženem predele vojnih prehodov.

Ko je bil 1955 dopoljen sporazum konca kriznega obdobja v odnosih med jugoslovansko in italijansko vojsko, obliko potovanja preko voje ustvarila je leta 1949 sklenili sporazum o omejenem prometu oseb, vendar se je neprekinjeno obdelavo površin in opravila pridržev, so se leta

Najmanjše število prehodov je na območju jugoslovanske državne meje s Madžarsko. Na tem sektorju sta le dva mednarodna mejna prehoda, ki obenem zadovoljujeta tudi potrebe malobnejnega prometa. Tako stanje izvira predvsem iz politike, ki jo glede vprašanj malobnejnih območij vodi Madžarska, kot tudi iz dejstva, da je na obeh straneh državne meje še vedno močno agrarno območje, ki nima potreb po prekonejni blagovni menjavi v takšnem obsegu kot je na primer preko italijanske meje.

Poleg navedenih mejnih prehodov je na območju še 5 mednarodnih mejnih prehodov. To so trije pomorski prehodi v pristaniščih v Kopru, Piranu in Izole, od katerih je slednji samo sezonski. Dva pa sta letališka mejna prehoda in sicer Ljubljana-Brnik in Maribor.

Za podrobnejše seznanitev s številom rasporeditvijske in kategorijske mejnih prehodov, podajamo seznam vseh mejnih prehodov preko jugoslovanske državne meje na območju SR Slovenije.

MEJNI PREHODI V SR SLOVENIJI

Na meji s republiko Italijo (avgust 1979)

Tek.št.	Mejni prehod	Kateg.	Vrsta	Šas obratovanja	prisernost za promet s mot. vozili
1	Lazaret	medn.	cestni	stalni	
2	Škofije	medn.	cestni	stalni	
3	Kozina	medn.	cestni	stalni	
4	Sežana	medn.	železn.	stalni	
5	Fernetiči	medn.	cestni	stalni	
6.	Dutovlje	medn.	žel.tov.	stalni	
7	Nova Gorica	medn.	cestni	stalni	
8	Nova Gorica	medn.	železn.	stalni	
9	Učaja	medn.	cestni	stalni	

10	Hobit	medn.	centni	stajni	DA
11	Fredel	medn.	centni	stajni	DA
12	Katece	medn.	centni	stajni	DA
13	Campore	obmejni	centni	stajni	DA
14	Cerej	obmejni	centni	stajni	NE
15	Kofteiz	obmejni	centni	stajni	DA
16	Plavje	obmejni	centni	stajni	DA
17	Op	obmejni	centni	stajni	DA
18	Boorb	obmejni	centni	stajni	DA
19	Batef	knatijski		stajni	
20	Praga	knatijski		stajni	
21	Gradana	knatijski		stajni	
22	Lipjev	obmejni	centni	stajni	DA
23	Grpade	obmejni	centni	stajni	NE
24	Orlek	knatijski		sezonski	
25	Repentador	obmejni	centni	stajni	DA
26	Voglje	knatijski		sezonski	
27	Gorjansko	obmejni	centni	stajni	DA
28	Kavljnje	knatijski		sezonski	
29	Klariti	obmejni	centni	stajni	DA
30	Opafje najo	knatijski		sezonski	
31	Lovica	obmejni	centni	stajni	DA
32	Kiren	obmejni	centni	stajni	DA
33	Artojba	knatijski		stajni	NE
34	Žempeter	obmejni	centni	stajni	DA
35	Pristava	obmejni	centni	stajni	DA
36	Soikan	obmejni	centni	stajni	DA
37	Soikan-polje	knatijski		stajni	
38	Žentnover	knatijski		sezonski	
39	Podnebotin	knatijski		stajni	DA
40	Hun	obmejni	centni	stajni	DA
41	Veterijsce	knatijski		stajni	DA
42	Vipolje	obmejni	centni	stajni	DA

Zek. št. Nejni prehod Kategorija Vrsta čas obrato - primernost za promet s mot. vozili

Red.št.	Mejni prehod	Kategorija	Vrsta	Čas obra- tovanja	primernost za promet s mot.vozili
43	Medana	kmetijski		stalni	DA
44	Plešivo	obmejni	cestni	stalni	DA
45	Neble	obmejni	cestni	stalni	DA
46	Škrljevo	kmetijski		sezonski	NE
47	Golo brdo	obmejni	cestni	stalni	DA
48	Mišček	obmejni	cestni	stalni	DA
49	Podklanec	kmetijski		stalni	DA
50	Solarji	obmejni	cestni	stalni	DA
51	Kolovrat	kmetijski		sezonski	NE
52	Livek	obmejni	cestni	stalni	DA
53	Jevšček	kmetijski		sezonski	NE
54	Robidišče	obmejni	cestni	stalni	DA
55	Most na Nadiži	obmejni	cestni	stalni	DA
56	Log pod Mangartom	obmejni	podzemni		

NA MEJI Z REPUBLIKO AVSTRIJO

1	Korensko sedlo	medn.	cestni	stalni	
2	Jesenice	medn.	železniš.	stalni	
3	Ljubelj	medn.	cestni	stalni	
4	Jezersko	medn.	cestni	stalni	
5	Prevalje	medn.	železniš.	stalni	
6	Hohsec	medn.	cestni	stalni	
7	Viš	medn.	cestni	stalni	
8	Karibor	medn.	železniš.	stalni	
9	Šentilj	medn.	cestni	stalni	
10	Gor.Radgona	medn.	cestni	stalni	
11	Kuzma	medn.	cestni	stalni	
12	Radlje	medn.	cestni	stalni	
13	Jurij	medn.	cestni	stalni	
14	Trate	medn.	cestni	stalni	
15	Gederovci	medn.	cestni	stalni	
16	Pavličovo sedlo	obmejni	cestni	stalni	NE

Tek.št.	Mejai prehod	Kategorija	Vrsta	čas obra- tovanja	primernost za promet s mot.vozili
17	Mešica	obmejai	cestai	stalai	DA
18	Libeliše	obmejai	cestai	stalai	DA
19	Fernice	obmejai	cestai	stalai	DA
20	Kuta	obmejai	cestai	stalai	NE
21	Benšnik	obmejai	cestai	stalai	DA
22	Kapla	obmejai	cestai	stalai	DA
23	Gradišče	obmejai	cestai	stalai	DA
24	Spičnik	obmejai	cestai	stalai	DA
25	Svečina	obmejai	cestai	stalai	DA
26	Plač	obmejai	cestai	stalai	DA
27	Geršek	obmejai	brod	sapr	
28	Sladki vrh	obmejai	brod	stalai	DA
29	Čankova	obmejai	cestai	stalai	DA
30	Korovci	obmejai	cestai	stalai	NE
31	Gerlinci	obmejai	cestai	stalai	DA
32	Fikšinci	obmejai	cestai	stalai	DA
33	Kramerovci	obmejai	cestai	stalai	DA
34	Sotina	obmejai	cestai	stalai	DA
35	Matjaševci	obmejai	cestai	stalai	NE

NA MEJI S LR MADŽARSKO

1	Dolga vas	medn.	cestai	stalai	
2	Hodoš	medn.	cestai	stalai	

POMORSKI

1	Koper	medn.	pomorski	stalai	
2	Pirana	medn.	pomorski	stalai	
3	Isola	medn.	pomorski	sezonski	

LETALIŠKI

1.	Lj.-Brnik	medn.	letališki	stalai	
2	Maribor-let.	medn.	letališki	stalai	

PO POSEBNIH SPORAZUMIH

1	Stol	pl.turis.			
2	Belštica	pl.turis.			
3	HK XXII/265	pl.turis.			
4	Sav.sedlo	pl.turis.			

Tek.št.	Mejni prehod	Kategorija	Vrsta	Čas obra- tovanja	primernost za promet s mot. vozili
5	Peca	pl.turiz.			
6	Sv.Pankracij	po posebnem sporazumu			
7	Duh na Ostren vrhu	po posebnem sporazumu			

Frekvenca prehodov preko meje kot pokazatelj odpiranja meje

Frekvenca prehodov je kompleksen kazalec različnih faktorjev in vplivov, ki se pojavljajo v obmejnem območju. Na obeh straneh jugoslovanske državne meje je več manjših in srednjevelikih urbanih naselij, ki s svojimi funkcijami vplivajo tudi preko državne meje. To se izraža v posredno v frekvenca prehodov preko meje, ki jih pogojuje realno ali občasno prekomejno oskrbovanje, izobraževanje in zaposlitev prebivalstva v obmejnem območju. Poleg teh osnovnih človekovih dejavnosti, segajo tudi rekreacijska območja prebivalstva preko meje, kar v mnogočem prispeva k povečanju frekvence prehodov. Sorodstvene vezi ter razlike v cenah posameznih predmetov in uslug še povečujejo frekvenco prehodov preko meje.

Vsi navedeni elementi, ki vspodbujajo prehajanje prebivalstva obmejnih območij preko meje, seveda ne bi dosegali svojega učinka, če ne bi bila meja ustrezno prilagojena tem tokovom s izredno razvejano mrežo mejnih prehodov vseh kategorijah.

Odras plodnega sodelovanja obmejnih območij, ki ga ne ovira obstoj državne meje, je ravno povečanje frekvence prehodov. Seveda nanjo močno vplivajo različna gospodarska gibanja na obeh straneh meje, vendar prav zaradi tega predstavlja frekvenca prehodov sintetični pokazatelj odnosov obmejnih območij.

Poglejmo si povečanje obsega malobnejnega prometa potnikov na vseh treh obmejnih območjih v SR Sloveniji, ki kaže na nenehno konstantno visoko število prehodov preko meje v okvirih malobnejnega prometa.

PRIMOD POTNIKOV V MALOBNEJNEM PROMETU PO DRŽAVI REGISTRACIJE
VOZIL

Leto	Skupno število	Jug.	Avstr.	Ital.	Nadž.
1959	1 068 749	262 623	254	805 872	
1964	3 369 606	849 409	75 177	2 445 120	
1969	14 925 000	3 178 000	320 000	11 425 000	2 000
1974	11 301 000	3 368 000	446 000	7 476 000	12 000
1978	13 490 000	4 437 000	376 000	8 634 000	43 000

V prvem obdobju po sklenitvi sporazumov o obmejnem prometu je obseg malobnejnega prometa dosegal v primerjavi s sedanjim neznamno vrednost. Varoži za takšen razvoj te vrste prometa so verjetno tudi v značilni mednarodni situaciji, ki je vse do leta 1960 ohranjala značaj napetosti v meddržavnih odnosih. Kasnejši razvoj mednarodnih odnosov se kaže tudi v povečanju števila prehodov preko meje in to predvsem na področju malobnejnega prometa. Odnosi med sosednjimi državami so namreč osnova za nesoten potek malobnejnega prometa. Poseben pomen pa ima seveda ekonomska položaj na obeh straneh meje, ki lahko spodbujevalno ali pa zaviralno vpliva na razvoj prekomejne menjave. Razlike v vrednosti nacionalnih valut bistveno vplivajo na obseg zadovoljevanja različnih vrst oskrbe in uslug, zlasti v območjih malobnejnega prometa, kjer prenos določenih vrst in količin blaga ni podvržen carinskim predpisom.

Rast obsega malobnejnega prometa, ki se kaže v povečevanju števila prehodov je opazna vse do leta 1969, ko doseže najvišjo vrednost v povojnem obdobju. Precejšen padec števila prehodov

do leta 1974, bi morali analizirati z različnih vidikov, ki so že bili navedeni, vendar lahko ugotovimo, da se je predvsem zaznamoval prehod na območju jugoslovansko-italijanske meje, kjer je hitrejši razvoj obmejnih območij in porast vrednosti blaga neugodno vplival na število prehodov z italijanske strani meje. Upoštevati je namreč treba, da je motiv prehodov meje v medobmejnem prometu za osebe z italijanske strani predvsem ekonomski, ker mu oskrbovanje na naši strani pomeni prihranek. V zadnjem času se promet potnikov spet približuje najvišji dosedaj doseženi vrednosti, vendar teokrat na osnovi povečevanja prehodov Jugoslovancev na območju meje s Italijo, ki izvira iz težav v preskrbi s posameznimi vrstami potrebnega blaga in nekaterih gradbenih materialov na naši strani.

Naraščanje števila prehodov v medobmejnem prometu je le eden od elementov, ki kaže na odpiranje meje napram sosednjim državam. Vrednotiti pa ga moramo z različnih aspektov, ki nam omogočajo spoznati gibalna medobmejnega prometa. Videli smo, da so osnovni elementi prehodi meje, katerih cilj je oskrba ali zadovoljevanje potreb po določenih uslug, oziroma je to tudi lahko rekreacija in izletniški turizem. Številke nam kažejo, da je dejansko zaživel princip funkcije državne meje kot odprte meje v sedemdesetih letih in da so posamezna nihanja izraz določenih konjunktur gospodarskega položaja.

VII. OSNOVNI ELEMENTI REGIONALNE STRUKTURE OBMEJNIH POKRAJIN V SR SLOVENIJI

Poseben položaj, ki nastane v prostoru s pojavom meje, se odraža z oblikovanjem značilnega tipa obmejnih območij tik ob meji in obmejnih pokrajin v širšem zaledju meje. Naše zanimanje je veljalo predvsem obmejnim območjem, ki so nastala na podlagi meddržavnih sporazumov o območjih obmejnega prometa, torej na mednarodnopravni osnovi.

Obsejna območja so zaradi bližine meje in njene funkcije kot tudi posledic njenega nastanka, območja s značilno regionalno strukturo, ki pa je seveda del regionalne strukture širših pokrajinsko-ekoloških ali družbenogeografskih regij. Obsejna območja, ki so nastala ob jugoslovansko-italijanski, jugoslovansko-avstrijski in jugoslovansko-madžarski meji sodijo v pokrajine s različnimi prirodnimi značilnostmi od Slovenskega primorja, preko Krana, Soške doline, Julijskih Alp, Karavank, Kamniških in Savinjskih Alp, Pece, Mežiške doline, Kozjaka, Slovenskih Goric, Goriškega in Fovarske ravnine. V glavnem poteka meja po reliefno močno razgibanem svetu, katerega velik del predstavlja visokogorski svet. Prirodne značilnosti obmejnih pokrajin v preteklosti niso predstavljale najbolj ugodnih možnosti za koncentrirano osrednje poselitve in gospodarske dejavnosti. Prevladujoč hribovit značaj in možnost komunikacij, ki je bila vezana na glavne doline, je vplivala na počasnejši razvoj teh območij. Gospodarstvo je dolgo obdržalo značilnosti klasične agrarne družbe, ki v skromnejših pogojih, s izjemo obmejnih območij v severovzhodni Sloveniji, ni doživela hitre preobrazbe kot druge pokrajine v Sloveniji. V prirodno ugodnejših delih pa je agrarna prenaseljenost ovirala hitrejši razvoj zaradi neustrezne socio-ekonomske sestave prebivalstva.

Gospodarska usmeritev sedanjih obmejnih območij je bila predvsem osnovana na posameznih industrijskih in trgovsko-prometnih središčih, ki so opravljali funkcije centralnih naselij v agrarni pokrajini. Na obsejnih območjih slovenske obale so nastali industrijski centri, ki so osnovali funkcije dopelajevali s nekdanjo pomembnejšo trgovsko in prometno. Slednja se v sedanjih nekaj letih močno obnavlja s širjenjem dejavnosti koprške luke. Vse pomembnejša dejavnost v tem delu obsejnega območja pa je turizem. Za ta del obsejnega območja je značilna polarizacija gospodarskega razvoja med obale in zaledjem, ki ostaja še vedno pretežno agrarna pokrajina s bivalno funkcijo za prebivalstvo zaposleno v industriji.

Eraški del obmejnega območja je zaradi svoje navezanosti na Trst kot osnovnega gospodarskega središča doživel močno preobrazbo s nastankom nove državne meje. Šele razvoj nekdanjih centralnih krajev nižje stopnje v sedanjih nekaj letih na osnovi pospešene izgradnje industrije, je ponovno vnesel v te območje normalen življenjski utrip.

Novogoriški del obmejnega območja je po vojni ustvaril povsem lastno oceno za nemoten gospodarski razvoj s namensko koncentracijo prebivalstva iz agrarnega zaledja. Ker je bil nekdanji center Vipavske doline, Brd in Soške doline odrezan od nekdanjega regionalnega središča, je regionalna struktura nekako obvisela v prostoru. V tem je bil tudi razlog za vzpostavitev novega centra. Današnji razvoj poteka v smernju nenadne ekspanzije, ki je iskristila vse prednosti položaja ob njej.

Soška dolina s Tolminskim in Bovškim predstavlja sedaj del obmejnega območja Jugoslavije s Italijo. Zaradi naravne zaprtosti pokrajine v smeri vzhod-zahod, ki jo pogojujejo hriboviti robovi soške doline, in zaradi gorskega značaja pokrajine, je to območje predstavljalo prestopno pramenja. Koncentracija prebivalstva je povezana z močnostmi za večji obseg gospodarske dejavnosti in je stržena v nekaj centrih. Zaprtost pokrajine in slabe komunikacije vplivajo tudi na manjši vpliv olajšav v obmejnem prometu, prav tako pa savirajo možnosti razvoja turistične dejavnosti, za katero je tu na voljo velike zelo primerne površine.

Stik obmejnih območij ob jugoslovansko-italijansko-avstrijski trase je vezan na gorsko verigo Karavank, ki se malo pred tem mestom prekine in ozogoča prehod v Kanalako dolino in dolino Save. Naselja in gospodarska dejavnost so omejena na dolino. Tradicija je pripomogla k oblikovanju močnega gospodarskega središča na Jesenicah, ki predstavlja zaposlitveni center za širše območje. Naselja, ki sodijo v obmejno območje so v fazi transformacije in na sedanjih stopnjah na pol organizirana.

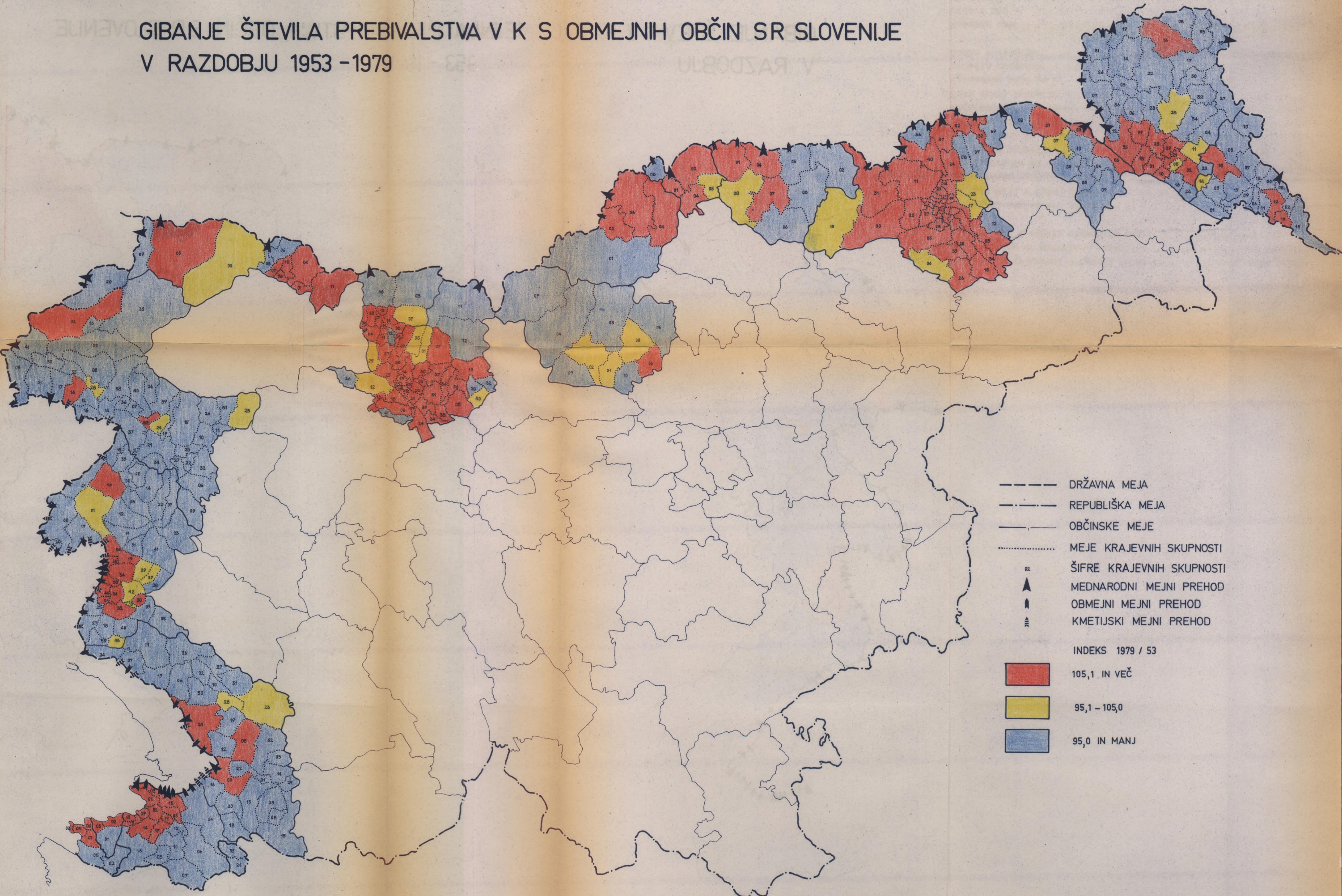
Obsejno območje med Jugoslavijo in Avstrijo poteka večinoma po gorakem svetu, kjer se je vsa poselitev koncentrirala v dolinah. Ranez nekaj večjih centrov kot so Trbiš, Mežica, Ravne, Dravograd in Radlje ob Dravi, prevladuje razpršena poselitev v obliki manjših naselkov in samotnih kmetij. Podoba se spremeni na območju Slovenskih Goric in Goriškega, kjer gričevnat svet omogoča gostejšo poselitev in daje možnost za obsejnejšo kmetijsko proizvodnjo, predvsem v vinogradništvu. Obsejno območje s Avstrijo obsega velik del občine Murska Sobota in tudi del občine Ljutomer, ki predstavljata značilno ravninsko območje s prevlado poljedelstva in koncentracije industrijske in trgovaške ter upravne funkcije v nekaj večjih krajih sredi ravnine.

Regionalna struktura obsejnih območij in njene sestavine bodo podrobneje obravnavane v drugi fazi raziskovalne naloge, ko bomo skušali ovrednotiti vpliv faktorja odprte meje na oblikovanje značilnih elementov regionalne strukture, zato je v tem delu raziskave več pozornosti namenjeno osnovnemu elementu regionalne strukture - prebivalstvu in njegovim gibanjem.

Demografska gibanja kot osnovni pokazatelj razvojnih procesov v obsejnih območjih

Populacijske preiske na območju obsejnih pokrajin smo zajeli po občinah in krajevnih skupnostih, tako tistih, ki sedijo v mednarodno pravno določene obsejno območje, kot tudi sosednjih krajevnih skupnosti v širšem sosednjem občin, ki s enim delom teritorija mejijo na državno mejo. Obravnavali smo gibanje števila prebivalstva v obdobju vseh treh povejnih popisov prebivalstva iz let 1953, 1961 in 1971 in jih dopolnili s posebej zbranimi podatki za leto 1979. Slednje smo zbrali po krajevnih uradih za posamezna naselja in jih nato prilagodili ravni prikaza po krajevnih skupnostih kot osnovni teritorialni enoti v naši družbi.

GIBANJE ŠTEVILA PREBIVALSTVA V K S OBMEJNIH OBČIN SR SLOVENIJE V RAZDOBJU 1953 - 1979

- - - - - DRŽAVNA MEJA
 - · - · - · REPUBLIŠKA MEJA
 ———— OBČINSKE MEJE
 ······ MEJE KRAJEVNIH SKUPNOSTI
 02 ŠIFRE KRAJEVNIH SKUPNOSTI
 ▲ MEDNARODNI MEJNI PREHOD
 ↑ OBMEJNI MEJNI PREHOD
 ≡ KMETIJSKI MEJNI PREHOD

INDEKS 1979 / 53
 ■ 105,1 IN VEČ
 ■ 95,1 – 105,0
 ■ 95,0 IN MANJ

Podatki so prikazani v tabeli in na karti v prilogi, zato poseben komentar ni potreben, osvetliti pa je treba element demografskih gibanj z vidika razvojnih procesov v obsejnih območjih.

Obstoječa regionalna struktura in osnovni elementi v njenem razvoju so bili v nekaj črtah prikazani na prejšnjih straneh, zato lahko nanje naslonimo razvoj gibanja števila prebivalstva. Spoznali smo, da je v velikem delu obsejnih območij pomembno oviro za razvoj poselitve predstavljal razčlenjen gorski relief, ki je bil le v dolinah in kotlinah omogočal zanesljive produkcijske osnove za vse oblike človekovih dejavnosti. Poleg tega je pojav državnice privedel do povečanja strateškega pomena in s tem na nekaj časa zavrl lokacije investicij v obsejnih območjih. Kasnejše spremembe meje pa so vplivale na razčlenitev nekdanj sklenjenih območij gospodarske dejavnosti, kar je tudi privedlo do spremembe v strukturi gospodarske dejavnosti in možnosti zaposlitve.

Osnovna značilnost razvoja prebivalstva v obsejnih območjih Slovenije v obdobju med prvim popisom 1953. leta in stanjem leta 1979, je zmanjševanje števila prebivalstva v manjših naseljih, zaradi povečane koncentracije prebivalstva v večjih obsejnih središčih, ki so nastala po drugi svetovni vojni. Takšen razvoj je narekovala potreba po ustvarjanju močnejših gospodarskih središč, ki naj bi služili kot poli rasti v obsejnih območjih. Zato je celoten demografski razvoj obsejnega območja zasnovan na dvojnosti, ki smo jo omenili. Večje možnosti prebivalstva, povezane s razvojem urbanih in industrijskih središč, kot tudi trgovskih centrov ob meji pa so prav v obsejnih območjih vezana na odprtost meje. Prebivalstvo, ki nima ugodnih možnosti za prehod meje, zaradi manjšega števila mejnih prehodov, je v podrejenem položaju. Prednosti prekonejne oskrbe, zasnovane na razlikah vrednosti proizvodov zanje niso v tolikšni meri dosegljive. Zaradi pomanjkanja možnosti zaposlitve in koriščenja teh ugodnosti se je velik del mladega prebivalstva odselil v bližnje centre ali njihovo neposredno bližino, ki zaradi tega postaja vedno bolj urbanizirana.

Dosedanje gibanje prebivalstva kaže, da je imela izredno posebno vlogo pri oblikovanju sedanje populacijske strukture in razporeditve predvsem prostorska mobilnost, ki je obena s prejšnjo socialno mobilnost. Preseljevanje prebivalstva znotraj obsejnih območij pa je bilo osnovno gibalno demografskih procesov, ki so privedli do stanja kot je danes.

Prehodnost meje je v razvoju prebivalstva obsejnih območij odigrala zelo pomembno vlogo. Odprta meja omogoča obsejnemu prebivalstvu boljše možnosti v pogledu oskrbe, rekreacije in izobraževanja kot tudi dela. Zato je značilno oblikovanje območij koncentracije prebivalstva na najbolj odprtih delih meje, medtem ko se sicer ohranja tradicionalna naselbinska struktura z uveljavljanjem procesov urbanizacije le znotraj posameznih naselij, ne pa tudi v pokrajini kot celoti.

Pomembnost prometnih povezav in prometne odprtosti osiroma dostopnosti je prav tako dobro vidna iz demografskih procesov. Območja koncentracije prebivalstva so namreč nastajala ob naravno najbolj ugodnih območjih, navadno stičiščih različnih prometnih poti, na katerih so se locirali tudi mejni prehodi v povejnem obdobju in s tem pripomogli k jačanju prometnih tokov, ki so omogočili tudi večjo mobilnost prebivalstva.

V sedanjih nekaj letih se je pomen prehodnosti in odprtosti meje sicer nekoliko ublažil, zaradi širjenja učinkov urbanizacije in industrializacije iz osrednjih slovenskih pokrajin, vendar se sedaj dodatno kaže njen pomen z vidika nove gospodarske dejavnosti, to je turizma in rekreacije. Nastajanje novih dejavnosti pa priteguje v območja prehodov preko meje številne nove elemente, med katerimi je prav gotovo pričakovati tudi povečanje števila prebivalstva.

VIII. ZAKLJUČEK

Prva faza raziskovalne naloge o vprašanjih odprte meje in njenem vplivu na oblikovanje razvojnih tokov v obmejnih območjih je imela namen proučiti različne osnovne elemente v vprašanjih o nastanku, razvoju, pomenu in funkciji državne meje, ter na osnovi pregleda dosedanjega obravnavanja problematike v geografski in njej sorodni literaturi ugotoviti osnovne tendence v oblikovanju procesa, ki je vedil v končni fazi k oblikovanju odprte jugoslovanske meje.

Preko različnih obdobj se je pojmovanje in funkcija državne meje od njenega nastanka s pojavom prvih teritorialnih tvorb, pa do današnjih skupnosti različnih držav menjalo v toku zgodovine. Vse omenjene spremembe so spremljale različne vede in med njimi tudi geografija, ki je nosila eno od glavnih funkcij pri deločenju meja med državami. Posebna geografska disciplina politična geografija vse do danes obvladuje prostor proučevanja meja v svetu. Poleg nje se je v proučevanje učinkov meje v prostoru vključila socialna kot tudi ekonomska geografija. V okviru teh dveh področij geografskega proučevanja je potekalo tudi naše raziskovanje pomena državne meje in njene funkcije pri oblikovanju značilne regionalne strukture.

V zvezi s našimi izhodišči smo opredelili nastanek in zgodovinski razvoj današnjih jugoslovanskih meja napram Italiji, Avstriji in Madžarski, ter današnji politični pomen meje, ki izhaja iz politike miroljubne koeksistence, katero uveljavlja Jugoslavija v svoji zunanji politiki.

Ta načela so vodila Jugoslavijo kot tudi sosednje države pri sklepanju sporazumov o obmejnem prometu, ki so tako mednarodno-pravno uredili in deločili obmejna območja. Vsi sporazumi, ki veljajo na področju obmejnega prometa na območju SR Slovenije so obravnavani s vidika možnosti in prednosti, ki jih nudijo prebivalstvu v obmejnih območjih.

Kot element funkcije odprte seje je analizirana mreža mejnih prehodov, funkcijske je ovrednotena in opredeljena njihova kategorizacija, obravnavana tudi v zvezi s frekvenco prehodov potnikov v medobmojnem prometu s sosednjimi državami kot elementom in pokazateljem odpiranja seje.

Opredelitev osnovnih elementov regionalne strukture obmejnih pokrajin, na osnovi demografskih gibanj kot kazalcev razvojnih procesov ter proučitev povezanosti nastanka koncentracij prebivalstva v odvisnosti s prehodnostjo seje, pa predstavlja osnovno izhodišče za delo na drugi fazi raziskovalne naloge.

BIBLIOGRAFIJA

1. H. Ačimovič: Ekonomska suradnja pograničnih područja Jugoslavije sa susjednim zemljama, Privredni vestnik, Zagreb 1978
2. J. Ancel: Géographie des Frontières, Galliard 1938
3. B. Belec: Prostorska diferenciranost obmejnih območij severovzhodne Slovenije v luči demografskih sprememb. Spatial Differentiation of teh Border Regions of the North-Eastern Slovenia in teh Light of Demographic Change. Geographica Slovenica 6, Inštitut za geografijo univ. v Ljubljani, Ljubljana 1978, str. 35 - 43
4. V. Brašič: Problemi obmejnih območij Slovenije, I. faza. Obmejna območja v severovzhodni Sloveniji, Inštitut za geografijo univ. v Ljubljani, Ljubljana 1975
5. V. Brašič: Industrija v obmejnem prostoru severovzhodne Slovenije. Industry in teh Border Region of teh North-Eastern Slovenia. Inographica Slovenica 6, Inštitut za geografijo univ. v Ljubljani, Ljubljana 1978, str. 45-51
6. P. Claval: L'étude des frontières et la géographie politique, Cahiers de géographie de Québec, Vol. 18, No 43, IV/1974, Les presses de l'université Laval, Québec 1974
7. G. H. Carson: Frontiers, Clarendon, Oxford 1968
8. H. Dorion: La frontière Québec-Terre-Neuve. Contribution à l'étude systématique des frontières. Les Presses de l'Université Laval, Québec 1963.
9. H. Dorion: J. P. Lacasse: La notion d'intégrité territoriale et les problèmes des régions frontalières du Québec. Cahiers de géographie de Québec, Vol. 18, No. 43, IV/1974, Les presses de l'université Laval, Québec 1974, str. 137-159

10. R. Freist: Gedanken zur politischen Grenze aus Sicht mit einem Beispiel aus dem Alpenraum. *Sociálnogeografski problemi funkcije politične meje na primeru iz alpskega prostora. Geographica Slovenica 8, Institut za geografijo univ. v Ljubljani, Ljubljana 1978, str. 225-229*
11. J. Galtung: The Middle East and the theory of conflict, *Journal of Peace Research, No. 3-4, 1971.*
12. P. George: *L'organizzazione sociale ed economica degli spazi terrestri, Angeli, Milano 1968.*
13. A. Gosar: Frekvence turističnih prehodov preko meja Jugoslavije na ozemlje SR Slovenije. Referat na simpoziju "Turizem in meje", Ljubljana 1978
14. J. Gotman: *The significance of territory, Charlottesville Va., University Press of Virginia 195.*
15. R. Hartshorne: *Suggestion on the terminology of political boundaries, London 1936.*
16. R. Hartshorne: *A survey of boundary problems in Europe, London 1938*
17. F. Heigl: *Ansätze einer Theorie der Grenze. Ihre Merkmale und Eigenschaften als Element der Raumplanung. Schriftenreihe der Österreichischen Gesellschaft für Raumforschung und Raumplanung, Band 26, Wien 1978.*
18. T. Holdich: *Political frontiers and boundary-making, London 1916*
19. T. Hägerstrand: *Innovation diffusion as a spatial process, University of Chicago Press, Chicago 1968*

20. S.Ilešič: Pogledi na geografijo, Ljubljana 1979.
S.Ilešič: Osnove in cilji geopolitike, Misel in delo, let. V.1939, št. 6-7, str. 194 - 210
21. D.Jackson-M.Samuels: Politics and Geographic Relationships. Toward a new focus. Prentice-Hall, Englewood Cliffs 1971
22. J.Jeri: Vprašanje naše zahodne meje 1945-1954. Slovenci v Italiji po drugi svetovni vojni, Ljubljana 1975.
23. M.Jeršič: Odprtost meje kot dejavnik v razvoju slovenskih obsejnih regij, I.del, Inštitut za geografijo universe v Ljubljani Ljubljana 1970.
24. M.Jeršič-V.Klemenčič: Aktualni socialno-geografski problemi odprte meje (ob jugoslovansko-italijanski in Jugoslovanske-avstrijski meji) Inštitut za geografijo universe v Ljubljani, Ljubljana 1972 (rokopis)
25. E.Jones: Human geography. Chatto - Windus, London 1970
26. R.E.Kasperson-J.V.Minghi: The structure of political geography, Aldine, Chicago 1971.
27. B.Kert: Delovne migracije iz obsejnih območij občine Lenart v Slovenskih Goricah v zamejstvo, Geografski vestnik, let. XLVIII, Ljubljana 1976
28. M.Klemenčič: Funktionsanalyse des Siedlungsnetzes im triester Karst. Funktionale Analyse des Siedlungsnetzes im Tržačker Kras. Geographica Slovenica 8. Inštitut za geografijo universe v Ljubljani, Ljubljana 1978, str. 49-53
29. M.Klemenčič: Der Einfluss der Stadt und der Staatsgrenze auf die sozioökonomische Entwicklung der Triesten Vorstadtsiedlungen. Vpliv Trsta in državne meje na socioekonomski razvoj naselij tržaškega območja, Geographica Slovenica 8, Inštitut za geografijo universe v Ljubljani, 1978, str.151-156.

30. V.Klemenčič: Regionalno demografski razvoj Slovenije. III.faza, Inštitut za geografijo univerze, Ljubljana 1976
V.Klemenčič: Einige sozialgeographische Probleme der Grenzlage Sloweniens in Jugoslawien. Probleme grenznaher Räume 1, Vertragreihe vom Institut für Städtebau und Raumordnung der Universität Innsbruck, Innsbruck 1973, str.13 - 23.
31. V.Klemenčič: Odprta meja med Jugoslavijo in Italijo in vloga manjšin. Teorija in praksa. Revija za družbena vprašanja, Ljubljana 1974, letnik XI, št.9-10.
32. V.Klemenčič: Italijansko prebivalstvo na narodnostno mešanem ozemlju na Koroškem v SR Sloveniji. Slovenci v Italiji po drugi svetovni vojni. Cankarjeva založba, ČZP Primorski tisk Založništvo Tržaškega tiska, 1975, str. 304-311.
33. V.Klemenčič: Slovenska in italijanska narodna manjšina v luči urbanizacije in odprte jugoslovansko-italijanske državne meje. Slovenci v Italiji po drugi svetovni vojni. Cankarjeva založba. ČZP Primorski tisk, Založništvo Tržaškega tiska, 1975, str. 505-515.
34. V.Klemenčič: Sodobni socialnogeografski problemi Slovencev na Koroškem. Geografski obzornik, št.3-4, Ljubljana 1973, str. 2-14.
35. V.Klemenčič: Grenzregionen und Nationale Minderheiten. Obmejne regije in narodnostne manjšine. Geographica Slovenica 8, Inštitut za geografijo univerze v Ljubljani, Ljubljana 1978, str.7-17.
36. R.Kočevar: Wintertourismus in den Grenzregionen Sloweniens. Zimski turizem v obmejnih regijah Slovenije. Geographica Slovenica 8, Inštitut za geografijo univerze v Ljubljani, Ljubljana 1978, str. 183 -188.
37. L.Kristof: The nature of frontiers and boundaries. Annals of Association of American Geographers, XLIX, 1959.

A.Lesch: *The Economics of Location*. New Haven Yale University Press, 1954

38. T.Lunden: Interaction Across an "Open" International Boundary: Norway-Sweden. A Sketch for a Research Project. *Confini e Regioni (Boundaries and Regional)*. Instituto di Sociologia Internazionale, Edizioni LINT-Trieste 1973, str.147-162.
39. T.Lunden: Linguistic minorities in boundary areas the case of Northern Europe. *Confini, Regioni e Integrazione Internazionale (Boundaries, Regions and Transnational Migration)*. Gorizia 1979.
40. J.V Mingha: *Boundary Studies in Political Geography*, *Annals of the Association of American Geographers*, Vol.53, 1963 str. 407 - 429.
41. L.Oles: Slovensko Porabje. *Geografski obzornik*, št. 3-4, Ljubljana 1973, str. 15-20
42. M.Pak: Oskrba kot dejavnik transformacije obmejnih območij. *Market Supply as a Factor of the Transformation of Border Areas*. *Geographica Slovenica* 6. Inštitut za geografijo univerze v Ljubljani, Ljubljana 1978, str. 17-21.
43. M.Pak: Geographische Elemente der Funktion Versorgung im Grenzraum entlang der Jugoslawisch-Italienisch Grenze. *Geografski elementi funkcije oskrbe v obmejnem prostoru ob jugoslovansko-italijanski meji*. *Geographica Slovenica* 8, Inštitut za geografijo univerze v Ljubljani, Ljubljana 1978 str. 21-26
44. R.Peattie: *Look to the frontiers. A geography for the peace table*. Harper and Row, London 1970 (1944).
45. J.H.Prescott: *The geography of frontiers and boundaries*, Aldine, Chicago 1965.

46. D.Redinja: Politična geografija in geopolitika, Geografski obzornik, let.VII.št.4. 1956, str.65-70, Ljubljana 1956
- C.Raffestin: Espace temps et frontière L'étude des frontières et la géographie politique Cahiers de Géographie de Québec, VI. 18, No 43, IV/1974, Les Presses de l'université Laval, Québec 1974, str. 24-34
47. M.Ravbar: Nekateri geografski vidiki proste industrijske cone na Krasu. Some geographical Aspects of a Free Industrial Zone in the Karst. Geographica Slovenica 8, Institut za geografijo univerze v Ljubljani, Ljubljana 1978, str. 81-84.
48. C.Sasbri: Una frontiera aperta. Indagini sui valichi italo-jugoslavi. Forni editore Bologna 1970 str. 25-53
49. R.Strassoldo-R.Gubert: The Boundary. An Overview & its Current Theoretical Status, Confini e Regioni (Boundaries and Regions) Instituto di Sociologia Internazionale, Edizioni LINT-Trieste 1973, str. 29-58
50. R.Strassoldo: Temi di sociologia delle relazioni internazionali. Quaderni dell'isig N.5. Instituto di Sociologia Internazionale di Gorizia, 1979, str. 135-201.
51. M.Zgonik/ Najnovejši podatki neredne delovne migracije iz obmejnih območij severovzhodne Slovenije od Mežice do Trata. Recent Trend in teh Migration of Workers from the Border Regions between Mežica and Trate in teh North-Eastern Slovenia. Geographica Slovenica 6. Institut za geografijo univerze v Ljubljani, Ljubljana 1978, str. 63-73.
- G.Valussi: Il confine nordorientale d'Italia, Edizioni LINT - 1972, Trieste 1972
- G.Valussi: La fonction internationale de la frontière Italo-Jugoslavo. Cahiers de géographie de Québec, Vol.18, No 43, IV.1974, Les presses de l'université Laval, Québec 1974, str. 61-83.

DOKUMENTI

Besedila meddržavnih sporazumov in pogodb, ki jih navajamo so vzeta iz publikacije "Mednarodne pogodbe in sporazumi", ki je posebna izdaja "Uradnega lista SFRJ".

1. Uredba o ratifikaciji sporazuma med Jugoslavijo in Avstrijo o obmejnem prometu. Let.1968/4, str.245.
2. Uredba o ratifikaciji sporazuma med Jugoslavijo in Avstrijo o prénosu blaga v obmejnem prometu. Let.1968/4, str.275.
3. Uredba o ratifikaciji sporazuma med Socialističná federativno republiko Jugoslavijo in Republiko Avstrijo o spremembi sporazuma o obmejnem prometu dne 28.septembra 1967. Let.1976/49.
4. Uredba o ratifikaciji sporazuma med Socialistično federativno republiko Jugoslavijo in Republiko Avstrijo o spremembi sporazuma o prénšanju blaga v obmejnem prometu z dne 28.septembra 1967. Let.1976/49.
5. Uredba o ratifikaciji sporazuma med vlado Socialistične federativne republike Jugoslviije in vlado Ljudske republike Madžarske o malem obmejnem prometu oseb. Let. 1977/8, str.550.
6. Uredba o ratifikaciji sporazuma o regulisanju malograničnog prometa između Jugoslavije i Madarske. Let. 1966/3, str. 219.
7. Sporazum med Federativno ljudsko republiko Jugoslviije in Republiko Italije o ureditvi osebnega prometa ter suhozemnega in pomorskega prevoza in prometa med obmejnimi območji, z dne 31.10.1962 (posebna publikacija)
8. Osimski sporazumi. Založba Lipa Koper, Koper 1977, str. 323-472.
9. Zapisniki zasedanj mešane jugoslovansko-avstrijske ter jugoslovansko-italijanske komisije o obmejnem prometu.

10. Različni sporazumi med SFR Jugoslavijo in Republiko Avstrijo ter SFR Jugoslavijo in Republiko Italijo o sodelovanju v obmejnem območju (označevanju državne meje, železniškem in cestnem prometu, dobavi električne energije in vode, veterinarski kontroli, zaščiti rastlinstva, zaščiti Jadranskega morja, ribolovu, predoru skozi Karavanke, sodelovanju na področju znanosti in kulture). Objavljeni v Mednarodnih pogodbah in sporazumih.

GIBANJE ŠTEVILA PREBIVALSTVA V OBEJNEM OBMOČJU SR SLOVENIJE 1. 1953 - 1979 PO KRAJEVNIM SKUPNOSTIM

OBČINA Krajevna skupnost	Število prebivalstva				Indeks gibanja števila prebivalstva			
	1953	1961	1971	1979	61/53	71/61	79/71	79/53
PIRAN								
Piran	3574	5474	5483	5191	153,1	100,1	94,6	145,2
Portorož	1527	1564	1948	2820	102,4	124,5	144,7	184,6
Lucija	1446	1668	2388	4244	115,4	143,2	177,7	293,5
Sečovlje	1465	2570	1429	1316	175,4	55,6	92,1	89,8
Strunjan	450	470	471	493	104,4	100,2	104,6	109,5
Nova vas-Padna-Raven	923	792	640	483	85,8	80,8	75,5	52,3
IZOLA								
Dvori nad Izolo	1132	1089	1004	949	96,2	92,2	94,5	83,8
Jagodje&Dobrava	360	480	503	1173	133,3	104,8	233,2	325,8
Izola	6008	7413	8603	7771	123,3	116,0	90,3	129,3
KOPER								
Ankaran	675	995	1177	1642	147,4	118,2	139,5	243,2
Črni Kal	2586	2112	1829	1717	81,7	86,6	93,9	66,4
Dekani	927	975	1109	1197	105,1	113,7	107,9	129,1
Gračiče	2127	1410	1091	1040	66,3	77,4	95,3	48,9
Gradin	1243	916	670	556	73,7	73,1	83,0	44,7
Žusterna	7630	10986	17116	22265	143,9	155,7	130,0	291,8
Narezige	1295	1117	915	846	86,3	81,9	92,5	65,3
Pobegi-Češarji	645	747	816	1125	115,8	109,2	137,9	174,4
Škofije	1633	2058	2344	2372	126,0	113,9	101,2	145,3
Škocjan	8341	11792	18152	23517	141,4	153,9	129,6	281,9
Šmarje pri Kopru	2052	2012	1567	1486				
Vanganel	531	538	543	650	101,3	100,9	119,7	122,4

OBČINA Krajevna skupnost	Število prebivalstva				Indeks gibanja števila prebivalstva			
	1953	1961	1971	1979	61/53	71/61	79/71	79/53
Bertoki	601	774	1136	1352	128,7	146,7	119,0	224,9
Boršt	556	483	260	220	86,9	53,8	84,6	39,6
Hrvatini	1138	2091	1793	1684	183,7	85,8	93,9	148,0
Pridvor	746	686	628	700	92,0	92,0	111,5	93,8

SKUPNO

SEŽANA

Artviše	107	83	71	56	77,5	85,5	78,8	52,3
Avber	568	403	361	327	71,0	89,6	90,6	57,6
Barka	253	214	178	160	84,5	83,1	89,8	63,2
Brestovica pri Kosmu	361	321	254	227	88,9	79,1	89,4	62,9
Divača	1230	1372	1469	1595	111,5	107,1	108,6	129,7
Dutovlje	1486	1460	1701	1374	98,3	116,5	80,8	92,5
Gorjansko	694	604	538	512	87,0	89,1	95,2	73,8
Gradišče pri Materiji	224	189	189	166	84,3	100,0	87,8	74,1
Hrpelje	1123	1205	1282	1510	107,3	106,4	117,8	134,5
Komen	2147	2100	1881	1815	97,8	89,6	96,5	84,5
Lokev	905	896	796	820	99,0	88,8	103,0	90,6
Materija	785	668	622	521	85,1	93,1	83,8	66,4
Misliše	486	376	261	218	77,4	69,4	83,5	44,9
Ocizla	363	344	290	242	94,8	84,3	83,5	66,7
Obrov	1258	932	737	649	74,1	79,1	88,1	57,6
Plinkovica	803	765	648	587	95,3	84,7	90,6	73,1
Podgorje	253	292	257	219	115,4	88,0	85,2	86,5
Povir	715	716	668	652	100,1	93,3	97,6	91,2
Prešnica	261	239	217	187	91,5	90,7	86,1	71,6
Rakitovec	262	215	171	175	82,0	79,5	102,3	66,7
Redik	341	294	277	253	86,2	94,2	91,3	74,1

OBČINA Krajevna skupnost	Število prebivalstva				Indeks gibanja števila prebivalstva			
	1953	1961	1971	1979	61/53	71/61	79/71	79/53
Senožeče	926	915	932	902	98,8	101,9	96,8	97,4
Sežana	2653	3316	4211	5319	125,0	127,0	126,3	200,5
Slivje	834	683	608	596	81,9	89,0	98,0	71,5
Štanjel	1347	1356	1227	1087	100,7	90,5	88,6	80,7
Štjak	431	366	323	282	84,9	88,3	87,3	65,4
Štorje	356	361	358	347	101,4	99,2	96,9	97,5
Tatre	196	156	71	70	79,5	85,5	98,6	35,7
Tomaj	875	1262	746	768	144,2	59,1	103,0	87,8
Vrabče	516	472	389	345	91,5	82,4	88,7	66,9
Vreme	1057	1051	852	765	99,4	81,1	89,8	72,4
Zazid	200	197	136	108	98,5	69,0	79,4	54,0
Kazlje	245	212	195	194	86,5	91,9	99,5	79,1
Dezkle - Anhovo	2353	2457	2700	2403	104,4	109,9	89,0	102,1
Avče	426	411	373	328	96,4	90,7	87,9	76,9
Banjšice	548	479	402	344	87,4	83,9	85,5	62,7
Bilje	808	901	931	960	111,5	103,3	103,1	118,8
Bukovica	897	936	989	1110	104,4	105,7	112,2	123,8
Branik	1717	1607	2970	1511	93,6	184,8	50,9	88,0
Čepovan	747	661	536	494	88,4	81,0	92,1	66,1
Debrevo v Brdih	4211	3145	2942	2909	74,7	93,6	98,9	69,1
Dornberk	2929	1934	1925	1836	66,0	99,5	95,4	62,7
Gradišče nad Prvač.	433	476	502	438	109,9	105,4	87,2	101,1
Grgar	866	838	799	751	96,7	95,3	94,0	86,7
Kal	713	616	514	440	86,3	83,4	85,6	61,7
Kambreško	412	347	244	197	84,2	70,3	80,7	47,8
Kanal ob Soči	1690	1766	1951	2272	104,5	110,5	116,5	134,4
Kojsko	2880	2494	2157	2074	86,6	86,5	96,2	72,0
Kost. na Krasu	372	349	332	333	93,8	95,1	100,3	89,5

OBČINA Krajevna skupnost	Število prebivalstva				Indeks gibanja števila prebivalstva			
	1953	1961	1971	1979	61/53	71/61	79/71	79/53
Kromberk	781	838	953		107,3	113,7		
Levpa	737	601	485	444	81,6	80,7	91,6	60,2
Lig	606	478	367	320	78,9	76,8	87,2	52,8
Lakovec	1060	859	604	555	81,0	70,3	91,8	52,3
Lokve	342	307	243	212	89,8	79,2	87,2	62,0
Medana	1396	687	633	611	49,2	92,1	92,1	43,8
Miren	2612	1620	1764	1789	62,0	108,9	101,4	68,5
Solkan	4764	6628	11836	16421	139,1	178,6	138,7	344,7
Opatje Selo	561	523	471	465	93,2	90,1	98,7	82,9
Osek - Vitovlje	758	731	697	684	96,4	95,4	98,1	90,2
Ozeljan	974	957	923	940	98,3	96,5	101,8	96,5
Prvačina	1095	1158	1155	1153	105,7	99,7	99,8	105,2
Grg. Ravne	686	613	484	413	89,4	79,0	85,3	60,2
Ravnica	363	317	296	263	87,3	93,3	88,8	72,4
Renče	1690	1701	1739	1838	100,7	102,2	105,7	108,8
Ročinj	701	694	627	586	99,0	90,4	93,5	83,6
Rožna Dolina	968	1143	1124	750	118,1	98,3	66,7	77,5
Sela na Krasu	322	313	267	228	97,2	85,3	85,4	70,8
Šempas	862	860	876	902	99,7	101,8	102,9	104,6
Šempeter pri Gorici	1618	2169	2936	3064	134,0	135,3	104,3	189,3
Temnica	479	423	390	360	88,3	92,2	92,3	75,2
Trnovo	708	677	603	581	95,6	89,1	96,4	82,1
Vogrsko	812	834	821	838	102,7	98,4	102,1	103,2
Vojštica	253	252	242	256	99,6	96,0	105,8	101,1
Vrtojba	1645	1720	1835	1932	104,5	106,6	105,3	117,4

OBČINA	Število prebivalstva				Indeks gibanja števila prebivalstva			
	1953	1961	1971	1979	61/53	71/61	79/71	79/53
TOČMIN								
Borjana	523	462	332	333	88,3	71,9	100,3	63,7
Bovec	1487	1511	1565	1648	101,6	103,6	105,3	110,8
Dol. Trebuša	766	685	520	423	89,4	75,9	81,4	55,2
Drežnica	824	743	653	615	90,2	87,9	94,2	74,6
Gor. Trebuša	526	419	296	208	79,6	70,6	70,2	39,5
Grahovo ob Bači	588	583	506	465	99,2	86,8	91,9	79,1
Kneža	1086	1038	827	758	95,6	79,7	91,7	69,8
Kobarid	1031	1001	1271	1362	104,9	117,6	107,2	132,1
Kred	543	489	422	422	90,1	86,3	100,0	77,7
Livek	470	458	363	338	97,5	79,3	93,1	71,9
Log pod Mangartom	369	298	254	225	80,8	85,2	88,6	61,0
Most na Soči	1926	1904	1799	1656	98,9	94,5	92,1	86,0
Podbrdo	999	1174	1214	1004	117,5	103,4	82,7	100,5
Poljubelj	501	478	458	494	95,4	95,8	107,9	98,6
Ponikve	356	352	280	247	98,8	79,5	88,2	69,0
Rut	287	251	173	150	87,5	68,9	86,7	52,3
Slap ob Idrijci	324	320	277	278	98,8	86,6	100,4	85,8
Soča - Trenta	804	715	516	430	88,9	72,2	83,3	53,5
Srpenica	284	255	256	218	89,7	100,3	85,1	76,0
Strkišče	288	225	161	139	78,1	71,6	86,3	48,3
Šentvidska gora	737	634	528	424	86,0	83,3	80,3	57,5
Tolmin	2227	2453	3035	3571	110,2	123,7	117,7	160,4
Volče	1075	980	950	881	91,2	96,9	92,7	82,0
Vrano	434	367	326	301	84,6	88,8	92,3	69,4
Zatolmin	446	386	317	320	86,5	62,1	100,9	71,0
Čezsoča	396	404	388	359	102,0	96,0	92,5	90,0
Breginj	1211	1023	706	694	84,5	69,0	98,3	57,3
Žaga	641	607	571	495	94,7	94,1	86,7	77,2

OBČINA	Število prebivalstva				Indeks gibanja števila prebivalstva			
	1953	1961	1971	1979	61/53	71/61	79/71	79/58
Krajevna skupnost								
Hudajužina	246	252	212	186	102,4	84,1	87,7	75,6
Dolje	350	321	304	288	91,7	94,7	94,7	82,3
Kal - Koritnica	225	178	203	180	79,1	114,0	88,6	80,0
Kamno	372	331	311	280	89,0	94,0	90,0	75,3
Tolm. Lom	474	395	362	296	83,3	91,7	81,8	62,5
Pečine	287	234	197	188	81,5	84,1	95,4	65,5
Smast	337	320	332	325	95,0	103,8	97,9	96,4
Volarje	317	281	265	281	88,6	94,3	106,0	88,6
Idrsko	479	480	427	402	100,2	89,0	94,2	83,9
Ljubinj	188	195	174	176	103,7	89,2	101,1	93,6
Trnevo ob Soči	233	221	180	180	94,8	81,4	100,0	77,2

JESENICE								
Blejska Dobrava	1050	1215	1217	2119	115,7	100,2	174,1	201,8
Žirovnica - Bresnica	2994	3263	5546	3598	109,0	170,0	64,9	120,2
Hrušica	940	865	825	790	92,0	95,3	95,8	84,0
Javornik-Kor. Bela-Jesenice	13546	16082	17698	18802	118,7	110,1	106,2	138,8
Kranjska gora	2125	2124	2105	2459	100,0	99,1	116,8	115,7
Dovje - Mojstrana	1829	1939	1741	1775	106,0	89,8	102,0	97,1
Planina pod Golico	445	374	322	303	84,0	86,1	94,1	68,1
Rateče - Planina	684	627	614	640	91,6	97,9	104,2	93,5

TRŽIČ								
Bistrica pri Tržiču	1048	1134	2273	3212	108,2	200,4	141,3	306,5
Brezje pri Tržiču	291	327	372	378	112,4	113,8	101,6	129,9

OBČINA	Število prebivalstva				Indeks gibanja števila prebivalstva			
	1953	1961	1971	1979	61/53	71/61	79/61	79/53
Krajevna skupnost								
Jelendol	330	318	300	245	96,4	94,3	81,7	74,2
Kovor	636	658	702	870	103,5	106,7	123,9	136,8
Križe	826	909	930	984	110,1	102,3	105,8	119,1
Leše	389	358	297	270	92,0	83,0	90,9	69,4
Lom pod Storžičem	441	466	429	426	105,7	92,1	99,3	96,6
Podljubelj	582	550	529	525	94,5	96,1	99,2	90,2
Pristava	396	597	940	897	150,7	157,4	95,4	226,5
Sebenje	821	968	996	986	117,9	102,9	99,0	120,1
Senično	252	263	211	205	104,4	80,2	97,2	81,4
Tržič - Center	260	310	333	300	117,9	107,4	90,1	114,1
KRANJ								
Besnica	1044	820	899	1037	78,5	109,6	115,4	99,3
Britof	635	804	1031	1462	126,6	128,2	141,8	230,2
Brniki	898	925	892	988	103,0	96,4	110,8	110,0
Cerklje na Gor.	634	879	1121	1287	138,6	127,5	114,8	203,0
Duplje	785	800	835	923	101,9	110,6	104,3	117,6
Golnik	636	844	890	996	132,7	105,4	111,9	156,6
Goriče	440	480	537	545	109,1	111,9	101,5	123,9
Grad	568	534	787	802	94,0	147,4	101,9	141,2
Kokra	428	369	300	258	86,2	81,3	86,0	165,8
Olševak - Hotemeže	534	511	570	561	95,7	112,0	98,4	105,1
Kokrica	1823	1478	2254	5735	81,1	152,5	254,4	314,6
Kavčice	1158	1191	1274	1465	102,9	107,0	115,0	126,5
Bela	787	811	759	785	103,1	93,6	103,4	99,8
Bitnje	1180	1358	1595	1698	115,1	117,5	106,5	143,9
Jezersko	822	849	780	705	103,3	91,9	90,4	85,8

OBČINA Krajevna skupnost	Število prebivalstva				Indeks gibanja števila prebivalstva			
	1953	1961	1971	1979	61/53	71/61	79/71	79/53
Žabnica	958	937	658	686	97,8	70,2	104,3	71,6
Zalog	842	863	858	882	102,5	99,4	102,8	104,8
Voglje	438	501	524	579	114,3	104,5	110,5	132,1
Tenetiše	177	202	212	271	114,1	104,9	127,8	153,1
Jošt	189	173	154	153	91,5	89,0	99,4	81,0
Naklo	1448	1767	2090	2452	122,0	118,3	117,3	169,3
Podblica	319	303	276	246	95,0	91,1	89,1	77,1
Podbrezje	1310	1397	1318	1334	106,6	94,4	101,2	101,8
Pošnik	491	479	438	421	97,6	91,4	96,1	85,7
Preddvor	1230	1365	1427	1474	111,0	104,5	103,3	119,8
Predoslje	731	862	888	1035	117,9	103,0	116,6	141,6
Šenčur	1509	1761	2129	2422	116,7	120,9	113,8	160,5
Šenturška gora	280	235	220	219	83,9	93,6	78,2	78,2
Trboje	403	452	473	530	112,2	104,7	112,1	131,5
Trstenik	403	374	368	384	92,8	98,4	104,4	95,3
Vesesevo	801	787	819	853	98,3	104,1	104,2	106,5
Visoko	705	848	916	1060	120,3	108,0	115,7	150,4
Voklo	830	1014	1361	1623	122,2	134,2	119,3	195,5

MOZIRJE								
Gornji Grad	1412	1404	1383	1405	99,4	98,5	101,6	99,5
Ljubno ob Savinji	2925	2786	2839	2721	95,3	101,9	95,8	93,0
Luče ob Savinji	1836	1817	1807	1689	99,0	99,5	93,5	92,0
Mozirje	4079	2900	3045	3436	71,1	105,0	112,8	84,2
Nazarje	1235	1255	1341	1490	101,6	106,9	111,1	120,7
Rečica ob Savinji	2320	2210	2259	2231	95,3	102,2	98,8	96,2
Solčava	733	754	659	604	102,9	87,4	91,7	82,4
Šmartno ob Dreti	835	1199	697	659	143,6	58,1	94,6	78,9

OBČINA Krajevna skupnost	Število prebivalstva				Indeks gibanja števila prebivalstva			
	1953	1961	1971	1979	61/53	71/61	79/71	79/53
Božna	716	678	682	747	94,6	100,5	109,5	104,3
Nova Štifta	684	596	620	561	87,1	104,0	90,5	82,0
RAVNE NA KOROŠKEM								
Črna na Koroškem	4843	5038	4544	4348	104,0	90,2	95,7	89,8
Mežica	2871	3593	4157	4190	125,2	115,7	100,8	145,9
Prevalje	6697	7796	4802	13161	116,4	61,6	274,1	196,5
Ravne na Koroškem	5074	6614	7983	9164	130,4	120,7	114,8	180,6
Kotlje	942	1036	1114	1189	110,0	107,5	106,7	126,2
Leše	655	560	733	706	85,5	130,9	96,3	107,8
Šentanel	791	794	698	610	100,4	87,9	87,4	77,1
DRAVOGRAD								
Dravograd	3787	4130	4473	4765	109,1	108,3	106,5	125,8
Šentjanž	1923	2086	2381	2396	108,5	114,1	100,6	124,6
Črneče	681	751	832	825	110,3	110,8	99,2	121,2
Libeliče	1442	1322	1234	1217	91,7	93,3	98,6	84,4
Trbonje	216	213	219	221	98,6	102,8	100,9	102,3
RADLJE OB DRAVI								
Šholt ob Dravi	1913	1956	1674	1272	102,3	85,6	76,0	66,5
Vuhred	2053	2190	2207	2235	106,7	100,8	101,3	108,9
Vuzenica	2975	3083	2871	2939	103,6	93,1	102,4	98,8
Muta	2758	2949	3001	3291	106,9	101,8	109,7	119,3

OBČINA	Število prebivalstva				Indeks gibanja števila prebivalstva			
	1953	1961	1971	1979	61/53	71/61	79/71	79/53
Krajevna skupnost								
Podvelka	2590	2747	2581	2366	106,1	94,0	91,7	91,4
Radlje ob Dravi	3247	3497	3757	3987	107,7	107,4	106,1	122,8
Ribnica na Pohorju	3057	3119	2736	2372	102,0	87,7	86,7	77,6
Remšnik	868	823	696	738	94,8	84,6	106,0	85,0

MARIBOR								
Bresternica	1923	2145	1998	2213	111,5	93,2	110,8	115,1
Limbuš	2769	3057	3629	4034	110,4	118,7	111,2	145,7
Orheva-Mot.vas	915	1115	1274	1560	121,9	114,3	122,5	170,5
Prelet.brigad	70815	82560	96895	104030	116,0	117,4	107,4	146,9
Počehova	420	468	531	636	111,4	113,5	119,8	151,4
Dobrovce-Dravski Dvor	580	641	741	852	110,5	115,6	114,9	146,9
Skoke	240	305	390	596	127,1	127,9	152,8	248,3
Rogoza	425	589	841	973	138,6	142,8	115,7	228,9
Za tremi ribniki	406	410	385	412	101,0	93,9	107,0	101,5
Ruperče	1519	1552	1505	2792	102,2	97,0	185,5	183,8
Bistrica ob Dravi	937	1102	1156	1222	117,6	104,9	105,7	130,4
Smolnik - Fala	4459	5220	5592	6118	117,1	107,1	109,4	137,2
Ceršak	1547	1783	2097	2253	115,3	117,6	107,4	145,6
Fram	2513	2705	2610	2615	107,6	96,5	100,2	104,1
Hoče	2304	2747	3086	3439	119,2	112,3	111,4	149,3
Jakobski Dol	2253	2137	3359	1942	94,9	157,2	57,8	86,2
Jarenina	1744	1757	1649	1543	100,8	93,9	93,6	88,5
Korena	1946	1891	1853	1833	97,2	98,0	98,9	94,2

OBČINA	Število prebivalstva				Indeks gibanja števila prebivalstvad				
	Krajevna skupnost	1953	1961	1971	1979	61/53	71/61	79/71	79/53
Lovrenc na Pohorju	3249	3386	3357	3385	104,2	99,1	100,8	104,2	
Malečnik	2109	2304	2333	2152	109,3	101,3	92,2	102,1	
Velka	2044	2037	2057	1808	99,7	101,0	88,0	88,5	
Zg. Kungota	2645	2763	2950	3483	104,5	106,8	118,1	131,7	
Kamnica	3457	3812	3884	3862	110,3	101,9	99,4	111,7	
Košaki	648	760	1022	1606	117,3	134,5	157,1	247,8	
Miklavž na Dravskem polju	1034	1410	2311	3127	136,4	163,9	135,3	302,4	
Pekre	1244	1392	1469	1965	111,9	105,5	133,8	158,0	
Razvanje	1011	1170	1237	1217	115,7	105,7	98,4	120,4	
Sladki Vrh	1399	1480	1621	1841	105,8	109,5	113,6	131,6	
Slivnica	1211	1389	1601	1773	114,7	115,3	110,7	146,4	
Starše	2094	2204	2557	2689	105,3	116,0	105,2	128,4	
Svečane	1321	1409	1328	1205	106,7	94,3	90,7	91,2	
Šentilj v Sl. Ger.	1592	2868	1921	1902	180,2	67,0	99,0	119,5	
Marjeta na Dravskem polju	1634	1752	1896	1894	107,2	108,2	99,9	115,9	
Pernica	2097	2177	2148	2043	103,8	98,7	95,1	97,4	
Pesnica	2208	2522	2602	2656	114,2	103,2	102,1	120,3	
Rače	2538	2754	3006	2979	108,5	109,2	99,1	117,4	
Ruše	3101	3741	4263	5059	120,6	114,0	118,7	163,1	
Selnica ob Dravi	3330	3628	3671	3654	109,0	101,2	99,5	109,7	
Vurmatdel	1061	1109	1116	1088	104,5	100,6	97,5	102,5	
GORNJA RADGONA									
Apače	2594	2618	2597	4445	100,9	99,2	171,2	171,4	
Ger. Radgona	2398	2458	3234	3880	102,5	131,6	120,0	161,8	
Ivanjci	1172	1074	974	955	91,6	90,7	98,1	81,5	

OBČINA Krajevna skupnost	Število prebivalstva				Indeks gibanja števila prebivalstva			
	1953	1961	1971	1979	61/53	71/61	79/71	79/53
Hegova	1489	1444	1372	1386	97,0	95,0	101,0	93,1
Zg. Kocjan	127	108	113	102	85,0	104,6	90,3	80,3
Črešnjevci-Zbigovci	2085	1951	1900	1784	93,6	97,4	93,9	85,6
Sp. Ščavnica	1789	1722	1846	1781	96,3	107,2	96,5	99,6
Radenci	2072	2116	2685	3015	102,1	126,9	112,3	145,5
Stogovci	1716	1522	1408	1348	88,7	92,5	95,7	78,6
Videm	3358	3074	2970	2739	91,5	96,6	92,2	81,6
Kapela	2036	1846	1858	1755	90,7	100,7	94,5	86,2

MURSKA SOBOTA

Bakovci	2432	3087	3422	3635	126,9	110,9	106,2	149,5
Beltinci	1760	1801	1934	2093	102,2	107,3	108,2	118,9
Botenci	1218	1133	1096	1091	93,0	96,7	99,5	89,6
Bogojina	2177	2032	1828	1691	93,3	90,0	92,5	77,7
Bratonci	709	724	719	721	102,1	99,3	100,3	101,7
Brezovci	936	904	855	800	96,6	94,6	93,6	85,5
Gankova	2800	2665	2611	2427	95,2	98,0	93,0	86,7
Čepinci	1624	1482	1272	1174	91,3	85,8	92,3	72,3
Černelavci	1400	1543	1716	1940	110,2	111,2	113,1	138,6
Dokležovje	927	916	1009	996	98,8	110,1	98,7	107,4
Gančani	1145	1129	1128	1110	98,6	99,9	98,4	96,9
Gederovci	951	902	880	868	94,9	97,6	98,6	91,3
Ger. Petrovci	3071	2869	2608	3513	93,4	90,9	134,7	114,7
Grad	4284	3763	3496	3157	87,8	92,9	90,3	73,7
Hodoš	661	673	601	518	101,8	89,3	86,2	78,4
Ižakovci	941	869	889	859	92,3	102,3	96,6	91,3
Križevci	1915	1770	1530	1400	92,4	86,4	91,5	73,1

OBČINA	Število prebivalstva				Indeks gibanja števila prebivalstva			
	1953	1961	1971	1979	61/53	71/61	79/71	79/53
Krajevna skupnost								
Šalovci	1371	1305	1131	1047	95,2	86,7	92,6	76,4
Tešanovci	1472	1445	1342	1255	98,2	92,9	93,5	85,3
Tišina	3137	3191	3370	3489	101,7	105,6	103,5	111,2
Zenkevci	1253	1182	1132	1108	94,3	95,8	97,9	88,4
Krog	1292	1289	1380	1591	99,8	107,1	115,3	123,1
Kuzma	2471	2052	1971	1969	83,0	96,1	99,9	79,7
Lipa	807	776	754	760	96,1	97,1	100,8	94,2
Lipovci	876	928	949	974	105,9	102,2	102,6	111,2
Mačkoveci	3190	3036	2820	2572	95,2	92,9	91,2	80,6
Martijanci	2443	2372	2288	2453	97,1	96,5	107,2	100,4
Melinci	1211	1150	1094	1012	94,9	95,1	92,5	83,6
Pertoča	2016	1821	1766	1642	90,3	97,0	90,2	81,5
Prosenjakovci	1419	1330	1118	1046	93,7	84,1	93,6	73,7
Pucenci	3621	2186	2068	2048	60,4	94,6	99,0	56,6
Rakičan	891	913	1166	1289	102,4	127,7	110,6	144,7
Ratkovci	753	663	582	504	88,1	87,8	86,6	66,9
Regaševci	3115	2838	2778	2797	91,1	97,9	100,7	89,8
Selo - Fokovci	866	827	757	647	95,5	91,5	85,5	74,7

LENDAVA								
Čentiba	890	811	732	710	91,1	90,2	96,9	79,7
Črenšovci	2795	2484	2348	2513	88,9	94,5	107,0	89,9
Debrevnik	2121	1936	1790	1577	91,3	92,5	88,1	74,4
Gabrje	769	765	665	660	99,4	86,9	99,2	85,8
Genterovci	1115	1023	939	811	91,8	91,8	86,4	72,7
Hotiza	1936	1649	1532	1522	85,2	92,9	99,4	78,6
Kobilje	997	904	812	889	90,6	89,8	109,4	89,1
Lendava	2766	2828	3281	3880	102,2	116,0	118,3	140,3

OBČINA Krajevna skupnost	Število prebivalstva				Indeks gibanja v števila prebivalstva			
	1953	1961	1971	1979	61/53	71/61	79/71	79/53
Mostje - Banuta	740	623	631	633	84,2	101,3	100,3	85,5
Odranci	1920	1856	1763	1896	96,6	94,9	107,5	98,7
Orešje Dol pri Lendavi	746	675	594	542	90,5	88,0	91,3	72,7
Pelana	1013	872	828	796	86,1	95,0	96,1	78,6
Petiševci	835	861	884	908	103,1	102,6	102,7	108,7
Bistrica	2783	2447	2206	2229	87,9	89,2	101,0	80,1
Turnišče pri Lendavi	3600	3553	3826	6292	98,7	107,7	164,5	174,8
Dolga Vas	794	780	780	705	98,2	100,0	90,3	88,7
Lakoš	1041	916	922	969	88,0	100,7	105,1	93,1
Gorice pri Lendavi	1160	1082	895	925	93,3	82,7	103,4	79,7